

Saaristomeren hoito- ja käyttösuunnitelman luonnos, yhteenveto

Sisällys

SUUNNITTELUALUEEN NIMI, SIJAINTI JA PINTA-ALA	2
I SUUNNITTELUALUEEN YLEISKUVAUS.....	2
Alueen asema osana toiminnallisia verkostoja/alueita.....	3
Perustietojen yhteenveto.....	3
Perustamistarkoitukset.....	4
Edellisen hoito- ja käyttösuunnitelman toteutuminen	5
II KESKEISET ARVOT JA UHAT	5
Yhteenveto alueen arvoihin kohdistuvista uhkista.....	8
III TAVOITTEEN ASETTELU	10
Suunnitelman päämäärät	10
Vyöhykejaon keskeiset ratkaisut.....	12
IV TOTEUTUS JA TOIMENPITEET	19
Luonnon- ja kulttuuriperinnönsuojelun toimenpiteet	19
Erätalouden toimenpiteet.....	42
Käytön ohjauksen linjaukset ja luonnonvarojen käyttö.....	46
Käytön ohjauksen toimenpiteet ja hallinto.....	47
V YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI.....	53
Suunnitelman vaikutukset Natura 2000 -alueiden suojeluperusteisiin.....	53
Yhteenveto suunnitelman vaikutuksista alueeseen.....	55
Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen	57
VI SUUNNITELMAN SEURANTA.....	60
OSALLISTAMINEN.....	60
VAHVISTAMINEN.....	60
LISÄTIETOA SUUNNITTELUSTA	61

Suunnittelalueen nimi, sijainti ja pinta-ala

Saaristomeri, Kemiönsaari, Naantali, Parainen; 186 425,71 ha.

I Suunnittelalueen yleiskuvaus

Hoito- ja käyttösuunnitelma on kohdealueen maankäytön pitkän aikavälin strateginen suunnitelma ja linjaus. Sen avulla toteutetaan laeissa säädettyjen perustamistavoitteiden lisäksi alueiden hoidolle ja käytölle asetettuja tavoitteita. Suunnitelman avulla sovitetaan yhteen luonnonsuojelun, virkistyskäytön ja alueen muun käytön tavoitteet. Suunnitelmakausi on noin 15 vuotta. Hoidon ja käytön suunnittelu keskittyy valtion hallinnassa oleville alueille. Yksityisomistuksessa olevien maiden ja vesialueiden osalta suunnitelma on suositusluontoinen, vaikka alueet kuuluvat Natura-rajaukseen.

Metsähallituksen Luontopalvelut hallinnoi suunnittelalueen valtion omistamia suojelu- ja suojeluun varattuja alueita. Suunnittelalueeseen kuuluu 16 Natura 2000 -aluetta, jotka menevät osin päällekkäin valtion suojelualueiden kanssa. Varsinais-Suomen ELY-keskus on ko. Natura-alueista vastaava viranomais-omainen. Lisäksi suunnitelma sisältää 125 yksityistä suojelualueita (YSA) ja yhteisiä vesialueita, mutta niiden osalta suunnitelma ei ole velvoittava. Ne ovat yksityisen maanomistajan tai osakaskuntien ja kalastusalueiden hallinnassa. YSA-kohteiden maanomistajat antavat luvat luonnonhoito- ja ennallistamissuunnitelmien laadintaan ja toteuttamiseen omistamillaan mailla. Varsinais-Suomen ELY-keskus tekee yksityisiä suojelualueita koskevat rauhoituspäätökset, käsittelee niitä koskevat poikkeusluvat sekä hyväksyy niitä koskevat hoito- ja toimenpidesuunnitelmat.

Saaristomeri on yksi maailman laajimmista saaristokokonaisuuksista. Suunnittelalueeseen kuuluu kansallispuiston lisäksi 13 valtion maille perustettua suojelualueita ja 16 Natura-aluetta, jotka menevät osin päällekkäin valtion suojelualueiden kanssa ja osin niiden ulkopuolelle. Valtion suojeluun varatuista alueista suunnittelalueeseen kuuluvat Seilin Kirkkonieniemi, Gyltön linnakkeesta etelään ulottuva vesialue, Ejškär sekä Utön saaresta Kesnäs ja Ormskär. Suunnittelalueeseen sisältyy 125 yksityistä luonnonsuojelualueita ja 3 erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikkaa, mutta yksityismaiden ja -vesien osalta suunnitelma ei ole velvoittava. Suunnittelalueen raja-alue on tehty suojelualueilla esiintyvien luontotyyppien mukaan, jotka ovat alueelle tyypillisiä ja joihin sovelletaan samoja hoidon ja käytön periaatteita.

Alueen biologinen monimuotoisuus on Suomen olosuhteissa poikkeuksellisen suurta niin pinnan alla kuin päällä alueen lounaisen ja merellisen sijainnin, pienipiirteisen vaihtelevuuden, geologisen monimuotoisuuden, syvyysvaihteluiden sekä maaperän kalkkipitoisuuden takia. Pelkästään kansallispuiston alueelta tunnetaan 32 Natura-luontotyyppiä ja noin 500 uhanalaista tai silmälläpidettävää eliölajia. Lajistossa korostuvat hiekkaisen alueiden hyönteiset, perinnemaisemien ja kalkkivaikutteisten avoimien ja puustoisten luontotyyppien lajisto. Alueelle tyypillinen vyöhykkeisyys heijastuu myös vedenalaiseen luontoon. Monet ravintoketjut saavat alkunsa alle 10 metrin syvyydestä lajirikkaista ja tuottavista merenpohjista. Saaristomeri on lintujen kannalta Itämeren tärkeimpiä pesimä-, levähdys- ja muuttoalueita. Täällä tavataan 80 lintudirektiivin lajia sekä kymmeniä kansallisesti uhanalaisia lintulajeja. Hallin ja norpan osalta Saaristomeri on yksi lajien tärkeimpiä esiintymisalueita.

Varsinais-Suomen rannikolla on asuttu jo myöhäisestä kivikaudesta alkaen, noin 2000 vuotta ennen ajanlaskun alkua. Suunnittelualue kuuluu Ympäristöministeriön valitsemaan Suomen kansallismaisemiin. Alue kuuluu myös osaksi kahteen valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen, Saaristomeren merimaisemiin ja Airston merimaisemaan. Alueen kulttuuriperintökohteet jakautuvat arkeologiseen perintöön, valtion rakennusperintöön, kyläasutuksen rakennusperintöön ja kalastuskarien rakennusperintöön. Suunnittelualueella on 7 valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY).

Saaristomeri on ainutlaatuinen matkailu- ja virkistyskohde. Vuonna 2019 kansallispuistossa kävi 72 590 vierailijaa. Kävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset kokonaisvaikutukset olivat 7,0 miljoonaa euroa ja työllisyysvaikutus 59 henkilötyövuotta. Suosituimmat ulkoilu- ja luontoharrastukset vastaajien

keskuudessa olivat luonnosta nauttiminen, maiseman katselu, kävely ja luonnontarkkailu. Saariston vedenalainen ja maanpäällinen luonto, biologinen monimuotoisuus sekä saaristokulttuuri ovat matkailun näkökulmasta vetovoimaisia tekijöitä, joita voidaan hyödyntää kestäväällä tavalla.

Alueen asema osana toiminnallisia verkostoja/alueita

Saaristomeren kansallispuisto on osa Suomen kansallispuistoverkoston ja suunnittelualueen kaikki suojelualueet osa kansallista luonnonsuojelualueverkoston, jotka ovat osa EU:n Natura-alueverkoston ja koko globaalia luonnonsuojelualueverkoston.

Saariston rikkaan biodiversiteetin ja kulttuuriperinnön ansiosta alue on osa UNESCO:n kansainvälistä Ihminen ja biosfääri -ohjelmaa. Ohjelma tukee biosfäärialueita biologisen monimuotoisuuden säilyttämisessä, ekosysteemipalvelujen ennallistamisessa ja parantamisessa sekä luonnonvarojen kestävä käytön kehittämisessä. Saaristomerellä tavoitteena on mm. saariston kulttuuriperinnön, luonnon monimuotoisuuden, perinteisen kulttuurimaiseman ja hyvinvoivan meren säilyttäminen, ympärivuotista asuamista, työllisyyttä, kestävä matkailua ja saaristoympäristön kestävyteen liittyviä innovaatioita ja kiertotaloutta edistävien kehittämishankkeiden toteuttaminen.

Vuonna 2021 Suomen hallitus hyväksyi Saaristomeri-ohjelman. Sen tavoitteena on vähentää Saaristomeren valuma-alueen hajakuormitusta niin, että alue saadaan pois Itämeren suojelukomission (HELCOM) pahimpien kuormittajien listalta viimeistään vuonna 2027. Toimenpiteillä on onnistuessaan merkittävä vaikutus myös suunnittelualueen luonnon tilaan.

Suomen merialuesuunnitelma 2030:ssa on todettu, että biosfäärialue sekä rannikon joet ja jokisuistot muodostavat ainutlaatuisen kokonaisuuden, jonka säilymistä Selkämeren ja Saaristomeren kansallispuistot tukevat. Monipuolinen kulttuuriperintö ja luontoarvot ovat alueen vetovoimatekijöitä. Selkämeren eteläosaan painottuva kalastus ja Saaristomeren uuteen teknologiaan perustuva vesiviljely ovat elinvoimaisia elinkeinoja. Merellisiä toimintoja kehitetään alueella edistäen meriympäristön hyvää tilaa ja vedenalaisen luonnon monimuotoisuutta.

Varsinais-Suomen luonnonarvojen ja -varojen vaihemaakuntakaavassa Saaristomeren suunnittelualue sisältyy Saaristomeren yhteistoiminta-alueen kehittämisvyöhykkeeseen. Merkinnän mukaan suunnitelmien ja toimenpiteiden tulee olla kehittämisalueen ympäristöarvoja edistäviä. Virkistys-, retkeily- ja matkailutoimintaa tulee kehittää kansallispuiston luonto- ja kulttuuriarvoja vaarantamatta. Suojelualueita koskevan merkinnän mukaan suunnitelmien ja toimenpiteiden alueella tulee olla luonnonarvoja turvaavia ja edistäviä. MRV-merkinnän (maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä matkailun ja virkistykseen kehittämistarpeita) mukaan suunnitelmien ja toimenpiteiden tulee olla pitkäjänteisiä, ympärivuotisia toimintoja ja elinkeinoja tukevia sekä alueiden ominaispiirteitä hyödyntäviä, ja niiden edistettävä kehittämisalueen toimintoja ja saavutettavuutta ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla.

Saaristomeren suunnittelualue on osa laajempaa, Ahvenanmeri-Ahvenanmaa-Saaristomeri-alueita koskevaa ekologisesti tai biologisesti merkittävä merialuetta. Se linkittyy osaksi maailmanlaajuisia merkittävien merialueiden verkoston.

Perustietojen yhteenveto

Suunnittelualueen ytimen muodostaa Saaristomeren kansallispuisto. Lisäksi suunnittelualueeseen kuuluu 13 valtion maille perustettua suojelualuetta sekä 16 Natura 2000 -aluetta, jotka menevät osin päällekkäin valtion suojelualueiden kanssa. Lisäksi suunnittelualueeseen sisältyy 125 yksityistä luonnonsuojelualuetta. Valtion alueita ja yksityisiä suojelualueita kuuluu Naturan lisäksi lehtojen (17 kpl), rantojen (5 kpl), harjujen (3 kpl) ja vanhojen metsien (1 kpl) suojeluohjelmiin. Lisäksi alueella on kaksi

suojelumetsää ja yksi vanhojen metsien suojelualue. Laaja alue jakaantuu kolmen kunnan alueelle (Päräinen, Kemiönsaari, Naantali).

Suunnittelualueen 186 426 hehtaarin pinta-alasta lähes 95 % on vesialuetta. Valtion alueista suojelualueet kattavat suunnittelualueesta reilun 31 %, suojeluun varatut alueet 32 % ja muut alueet vajaa 36 %. Yksityismaiden suojelukohteet käsittävät suunnittelualueesta 1 %.

Kansallisten luonnonsuojelualueiden ohella alue kuuluu muutamaasi kansainvälisiin suojeluohjelmiin (IBA, HELCOM MPA), joiden tarkoituksena on erityisesti alueen saaristolunnon ja rannikko- ja saaristoalueelle ominaisen linnuston suojelu sekä mereisten elinympäristöjen ja Itämerelle tyypillisten lajien suojelu. Kansainvälisten ohjelma-alueiden perustamistarkoitukset ovat pääosin yhteneviä Naturen ja kansallisten suojelualueiden kanssa. Kansallisesti merkittäviä kohteita ovat neljä ekologisesti merkittävää vedenalaista meriluontoaluetta (EMMA), laaja kansallisesti tärkeä linnustoalue (FINIBA) sekä 7 valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY). Suunnittelualue kuuluu Ympäristöministeriön valitsemaan Suomen kansallismaisemiin. Alue kuuluu myös osaksi kahteen valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen.

Perustamistarkoitukset

Suunnittelualueeseen kuuluu Saaristomeren kansallispuiston lisäksi 11 valtion maille perustettua suojelualueita sekä Grimsöarnan ja Mastbådanin hylkeidensuojelualueet.

Saaristomeren kansallispuisto on perustettu Saaristomeren luonnon ja kulttuurin suojelemiseksi, niihin liittyvien perinteisten luonnonkäyttötapojen turvaamiseksi, elävän saaristoyhteisön säilyttämiseksi sekä ympäristöntutkimusta ja yleistä luonnonharrastusta varten. Kansallispuiston rauhoitussäännökset on määritelty alun perin laissa (645/1982) ja asetuksessa (1123/1994) Saaristomeren kansallispuistosta. Kansallispuiston rauhoitussäännöksiä päivitettiin osana luonnonsuojelulain kokonaisuudistusta, jonka kanssa samanaikaisesti toteutettiin vuoden 1923 luonnonsuojelulain nojalla perustettujen kansallis- ja luonnonpuistojen sekä eräiden luonnonsuojelualueiden rauhoitussäännösten päivitys. Saaristomeren rauhoitussäännösten päivytyksestä säädettiin laissa Saaristomeren kansallispuistosta annetun lain muuttamisesta (524/2023), joka astui voimaan 1.6.2023. Em. laissa asetus Saaristomeren kansallispuistosta (1123/1994) kumottiin ja kansallispuiston rauhoitussäännökset kirjattiin perustuslain edellyttämällä tavalla lakiin. Lisäksi kansallispuiston rauhoitussäännökset päivitettiin vastaamaan uuden luonnonsuojelulain (9/2023) säännöksiä.

Suunnittelualueeseen kuuluvat valtion luonnonsuojelualueet on perustettu Varsinais-Suomen maakunnan edustavien lehtojen ja jalopuumetsien, vanhojen metsien, soiden, lintuvesien, sekä saaristo- ja kallioluonnon eliöstön säilyttämiseksi luonnontilaisina ja niiden ekosysteemien häiriöttömän kehityksen turvaamiseksi tai ennalleen saattamiseksi, perinnemaisemien ylläpitämiseksi sekä retkeilyä, opetusta ja tutkimusta varten (Valtioneuvoston asetus Varsinais-Suomen maakunnan luonnonsuojelualueista 214/2014 ja Ympäristöministeriön asetus luonnonsuojelualueiden perustamisesta Varsinais-Suomen maakuntaan 215/2014). Hylkeidensuojelualueet on perustettu hylkeiden, erityisesti harmaahylkeiden suojelemiseksi ja niiden elinolosuhteiden häiriöttömäksi turvaamiseksi, tieteellisen tutkimuksen ja hyljekantojen seurannan edistämiseksi sekä merellisten luontotyyppien säilyttämiseksi (Valtioneuvoston asetus hylkeidensuojelualueista 736/2001).

Valtion suojeluun varatuista alueista suunnittelualueeseen kuuluvat Gyltön linnakkeesta etelään ulottuva vesialue Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueen sisäpuolella, Ejskär sekä Utön saaresta Kesnäsin alue ja Ormskärin saari sekä Seilin pääsaaren Kirkkoniemi, joka on kulttuurihistoriallisesti arvokas kokonaisuus. Kesnä ja Ormskär on vuokrattu Puolustusvoimille yhteistoiminnan puitesopimuksen 2016 mukaisesti.

Suunnittelualueeseen kuuluu lisäksi 16 Natura 2000 -aluetta, jotka menevät osin päällekkäin valtion suojelualueiden kanssa. Lisäksi suunnittelualueeseen sisältyy 125 yksityistä luonnonsuojelualueita, jotka toteuttavat Natura 2000 -ohjelmaa ja kaksi erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikkaa (LsL 47 §), mutta yksityismaiden ja -vesien osalta suunnitelma ei ole velvoittava.

Edellisen hoito- ja käyttösuunnitelman toteutuminen

Vanha runkosuunnitelma (2000) käsittää vain Saaristomeren kansallispuiston. 1990-luvun lopussa puiston matkailu oli vähäistä ja koostui pääasiassa matkaveneilystä. Nyt yhteisalusliikenteen merkitys on alueella kasvanut, lisäksi tullut uusia harrastelajeja ja niiden harjoittajia ja lisäksi on avattu kaksi keskeistä käyntikohdetta: Örö ja Bodö. Perinnebiotooppien hoidon tavoitteeksi asetettiin runkosuunnitelmassa 10 % kasvavan puiston maapinta-alasta. Tavoite on toteutunut; hoidetun maiseman ala lisääntynyt käsikädessä puiston pinta-alan kasvaessa. Vuonna 1995 kansallispuistossa tehtiin talkoilla hoitotöitä 554, vuonna 2023 820 henkilötyöpäivää > talkoospanos on pidetty korkeana ja laajennettu toimintaa. Merikotkan talviruokinta ja tekopesien rakentaminen lopetettu 2000-luvun alussa kantojen elvytyä. Pinnanalainen meriluonto tunnettiin runkosuunnitelman laatimisen aikaan vielä puutteellisesti. Runkosuunnitelman aikaan 21 henkilötyövuoden panos käytettiin pääasiassa kansallispuiston tehtäviin. Nykyinen toimintaympäristö on muuttunut ja entistä vähemmän henkilöstöä ja resursseja on käytettävissä alueen hoitoon.

Suunnittelualueen maankäytön, luonnon, kulttuuriympäristön, virkistyskäytön, erätalouden ja muun käytön nykytilaa on kuvattu tarkemmin hoito- ja käyttösuunnitelman lomakkeilla 1–10. Keskeisiä suojelu- ja käyttöarvoja on tarkasteltu myös alueeseen sisältyvien Natura-alueiden tila-arvioinneissa (NATA). (kts. kohta lisätietoa suunnittelusta).

II Keskeiset arvot ja uhat

Arvojen määrittely perustuu alueen nykytilan tarkasteluun, ja keskeisiksi arvoiksi on määritelty:

- **Luontodirektiivin luontotyypit ja lajit: Niittyverkosto:**
Saaristomeren ulkosaaristo on tunturien lisäksi ainoa alue Suomessa, jossa niittyluontotyypit esiintyvät yhä luontaisesti verrattain elinvoimaisina. Niittyverkosto Suomen mittakaavassa alueen merkittävimpiä kokonaisuuksia. Poikkeuksena manneralueisiin, etenkin ulkosaaristossa runsaasti pienialaisia luontaisesti avoimia alueita, joiden lajisto osin samankaltaista varsinaisten perinnebiotooppiniittyjen kanssa ja jotka toimivat elinympäristöinä uhanalaisille lajeille. Luontaisia niittyjä hiekkarantojen yläosien kedot, kallio-, kivikko- ja moreenirantojen niityt, pienet merenranta-niityt ja avointen harjusaarten keskiosat. Luontaiset niityt muodostavat kappalemäärältään ja perinnebiotooppien niityt pinta-alaltaan pääosan alueen niityistä. Niittyverkostoon linkittyvät myös hakamaat, joiden lajisto usein valtaosin vaateliaita niitylajeja. Perinnebiotooppiniittyjen merkitys suuri lajiston säilymisen kannalta. Laadukkaasti hoidetut perinnebiotooppien niityt myös kasvija-jitiheydeltään vailla vertausta. Tähän arvoluokkaan katsotaan kuuluvan myös kalkkikalliot ja keskiravinteiset kalliokedot sekä rantakalliot.
- **Luontodirektiivin luontotyypit ja lajit: Saaristomeren saaristometsät**
Saaristometsien erityinen tunnuspiirre on väljä puuston rakenne. Alueen pohjois- ja itäosissa metsien määrä on korkeimmillaan. Yleisimpiä ovat erilaiset männiköt, jotka ovat syntyneet ohuille kivennäismaille, harjusaarille, kallioille ja tervaleppämetsät, jotka levittäytyvät erityisesti kivikkorantojen yläosissa. Männiköt ovat usein luonnontilaa lähestyviä eri-ikäkkäisiä, iäkkäitä puita esiintyy säännöllisesti. Rantalepikot ovat pääosin nuoria.

Lajistollisesti rikkaimpia metsiä ovat keski- ja runsasravinteiset sekapuustoiset lehdot, joiden pääpuulaji on haapa tai tervaleppä. Saarni, koivu, tuomi, pihlaja ja metsäomenapuu esiintyvät

alueella tasaisesti, pähkinäpensas on yleinen. Meri-ilmaolo luoo hyvät olosuhteet epifyyttilajistolle; alueella on iso joukko harvinaisia epifyyttisammalia ja jäkäliä. Kenttäkerroksen lajisto on hyvin rikasta, mutta kulttuurivaikutus näkyy vielä vahvana. Lahopuun määrä on vähäistä, ja sitä on alkanut kertyä vasta viime vuosikymmenenä puuston ikääntyessä kulttuurikäytön jäljiltä. Laidunne-tuista metsistä osa on metsälaitumia ja osa on tarkoitus palauttaa hakamaaksi. Pienialaiset met-säluhdat ovat tavallisia.

- **Luontodirektiivin luontotyypit ja lajit: Saaristomeren uloin saaristo**

Uloin saaristo koostuu tuhansista pienistä puuttomista luodoista ja saarista, joista pääosa on kal-liosaaria. Saarten vedenalaiset osat jatkuvat pinnan alla laajoina riuttoina. Veden pinnan vaihte-lut ovat suuria, joka muovaa vahvasti saarten rantojen rikasta ja omaleimaista kasvillisuutta. Kau- kana mantereesta ja suurista väylistä sijaitsevat ulkosaaret ovat saariston viimeisiä syrjäseutuja, joissa elämä etenee pääosin ilman ihmistä. Koivikot ja männiköt ovat kivennäismailla ja kallioilla yleisiä, myös haavikoita esiintyy siellä täällä.

Avointen kalliosaarten ryhmät muodostavat suojaisia olosuhteita ja matalikkoja keskelle avo-merta. Näissä viihtyy monipuolinen saaristolinnusto. Avomeren olosuhteissa etenkin häiriöva-paat alueet ovat lintujen ja harmaahylkeiden valtakuntaa. Suuret syvyysvaihtelut ja pohjanlaatu-jen vaihtelevuus mahdollistavat vedenalaislajien suuren monimuotoisuuden; kovilla pohjilla esiintyvä levälajisto on runsasta ja monimuotoista. Merkittäviä uhanalaisia punalevä- ja rakko-haurupohjia tavataan erityisesti alueen kallio- ja kivikkopohjilla. Saaristomeren ulkosaaristo on- kin määritetty ekologisesti merkittäväksi vedenalaiseksi meriluontokohteeksi.

- **Luontodirektiivin luontotyypit ja lajit: Salpausselät**

Aluetta halkovat Salpausselkä- ja pitkittäismoreenit muodostavat omaleimaisen elinympäristön pinnan alla ja päällä. Salpausselän alue on määritetty ekologisesti merkittäväksi vedenalaiseksi meriluontokohteeksi; alueen hiekkapohjat ylläpitävät meriajokasniittyjä, jotka ovat uhanalaisen eliöyhteisötyypin keskeisiä esiintymiä. Myös uhanalaisia hauru- ja hapsikkaesiintymiä tavataan alueen hiekkasorapohjilla.

Pinnan yläpuolella selänteillä elää poikkeuksellisen laajan avointen ketojen, nummien ja rantojen paahdeympäristökokonaisuus, jonka kasvilajisto on monipuolinen ja hyönteislajisto rikas. Harju-saariketjun ketojen, niittyjen ja rantojen elinympäristöissä elää satoja uhanalaisia hyönteis- ja kasvilajeja. Lintulajisto on monipuolinen avoimilla harjusaarilla. Alueen ainoat uhanalaisten pik-kutiiran ja etelänsuosirrin esiintymät sijaitsevat Salpausselkien länsipäässä, ulkona aavalla ula-palla. Alueen harjusaarten kivikkorannat ovat uhanalaisen itämerennorpan keskeisiä karvanvaihto-alueita.

- **Lintudirektiivin lajit: Linnusto**

Laajan ja monipuolisen saariston ansiosta Saaristomeri on Itämeren tärkeimpiä saaristolintujen pesimä-, levähdys-, sulkimis- ja muuttoalueita. Laji- ja parimäärissä mitattuna Saaristomeri on Suomen arvokkaimpia saaristolintualueita, joiden arvoa lisäävät pitkät seuranta-aineistot. Pitkä-jänteinen vieraspetojen pyynti ulkosaaristossa on tuottanut tulosta ja useat uhanalaisiksi luoki-tellut lintulajit pärjäävät täällä muita saaristoalueita paremmin. Saaristomerellä esiintyy Etelä-Suomen viimeisimpiä pikkutiiraja, etelänsuosirrejä ja kirjokerttuja. Sijaintinsa ansiosta Saaristo-meri sijaitsee yhdellä tärkeimmistä pohjoisen pallonpuoliskon muuttoväylistä ja alueen kautta muuttaa merkittävä määrä lintuja niin muualle Itämerelle kuin pohjoiselle Jäämerelle. Erityistä merkitystä Saaristomerellä on merikotkalle niin pesimä- kuin talvehtimisalueena, haahkalle pe-simä- ja sulkimisalueena ja merisirille talvehtimisalueena.

- **Eliöyhteisöt/ lajisto: Poikkeuksellisen monipuolinen luontotyyppi- ja lajikimara**

Saaristomeri on lajistoltaan ja luontotyypeiltään poikkeuksellisen monimuotoinen alue millä ta-hansa mittapuulla mitattuna. Alueen maankuoren muotojen vaihtelevuus ja rikas geodiversiteetti

sekä rantavoimat takaavat lajiston ja luontotyyppien monimuotoisuuden paitsi maan päällä, myös meren pinnan alla. Yhdessä syvyyssvaihtelun kanssa ne luovat perustan monipuoliselle mereisten lajien ja eliöyhteisöjen mosaiikille. Alue sijaitsee hemiboreaalisen vyöhykkeen ytimessä, ja pitkään jatkuneen perinteisen maankäytön vaikutukset ovat vielä monin paikoin nähtävissä ja myös nykypäivää. Saaristomeri kattaakin laajan jatkumon elinympäristöjä alkaen mereisistä ja rantojen luontotyypeistä, jatkuen ihmisvaikutteisten ympäristöjen kautta aina jalopuuvaltaisiin ja luonnontilaisiin vanhoihin metsiin saakka.

- **Kulttuuriarvot: Paikalliskulttuuri**

Paikalliskulttuuri tukee saaristoidentiteettejä, joiden keskeisiä aineksia ovat erityislaatuinen luonnonympäristö ja vahva lähiyhteisö. Identiteeteissä painottuvat merelliset toimet ja taidot (merimiestaidot, kalastus, metsästys), saarten ja luonnonresurssien hallinta, yritteliäisyys ja lähiyhteisön tuki. Arkeologiset kohteet osoittavat mereisten luonnonresurssien merkityksen saaristoyhteisöille pitkäaikaisperspektiivissä. Merenkulun ja luotsi- ja majakkalaitoksen rakennusperintö edustaa valtiovallan toiminnan merkitystä saaristossa. Kyläasutuksen ja kalastuskarien rakennusperintö heijastaa perinteisen monitoimitalouden historiallista jatkuvuutta.

Saaristomerellä metsästys on kausittain ollut erittäin tärkeää. Hylkeet, merilinnut ja niiden munat ovat olleet tärkeimpiä ravintolähteitä saaristolaisille. Hylkeistä (harmaahylje, norppa) otettiin lihaa, nahka ja traani talteen. Linnustusta on saaristossa harjoitettu perinteisesti keväisin huhtitoukokuussa. Saaristolaisille kevätlinnustus on ollut hyvin vahva perinne, joka kuului kevääseen ja joka päätti pitkän pimeän talven. Talven jälkeen saatiin tuoretta ravintoa ja samalla tehtiin riistanhoitoa ja pienpetopyyntiä lintukantojen hyväksi. Lisäksi linnustus ja hylkeenpyynti toivat tervetulleeseen lihaisan lisän vallitsevaan kalaruokavalioon ja oman talouden jatkeeksi.

Kala ja kalastus ovat luoneet perustoimeentulon Saaristomerellä kautta historian. Ilman kalaa ja kalastustaitoja ei saaristossa olisi pysytty hengissä. Kalastuksella on ollut oleellinen merkitys saariston asutuksessa ja asukkaiden hengissä pysymisessä. Kalastusta on myös harjoitettu ammatikseen ja saatu siitä tuloja muiden hyödykkeiden hankintaan. Tärkeimpiä saalislajeja ovat olleet mm. silakka, siika, ahven ja hauki. Nykyinen metsästys ja kalastus saaristossa pohjautuvat näihin historiallisiin perustuksiin.

- **Luonnonarvostus ja -tuntemus: Ympäristökasvatus**

Saaristomeri tarjoaa kiehtovan luonnonrauhaa huokuvan alueen Etelä-Suomen ruuhkavyöhykkeen kyljessä. Saaristoon pääseminen on haasteellista ja siksi mm. vapaaehtoistyö on ollut turvallinen tapa kokea saaristo. Saaristo tarjoaa kävijöille pienuuden kokemuksen (luonto suuri, ihminen pieni), jollaista on Etelä-Suomessa muualla vaikea saavuttaa. Kokemuksen ja elämyksen kautta ympäristötieto jää todennäköisesti paremmin mieleen myös niille, jotka eivät saaristosta tai luonnosta muuten kiinnostu. Merkittävimpänä esimerkkinä tällaisesta toiminnasta on luonnonhoidon ja ympäristökasvatuksen yhdistävä toiminta, jota Saaristomerellä on kehitetty pitkään. Ympäristökasvatuksen huomioivan yritys yhteistyön kehittäminen on seuraava aluevaltaus. Luonnonharrastuksen kiinnekohtia saaristossa ovat vapaaehtoisleirien lisäksi matkailuyritykset, luonnonsuojeluyhdistykset sekä lintutieteellinen seura, jolla on aktiivista linnuston seuranta alueella.

- **Tutkimus- ja seurantamerkitys: Tutkimusmerkitys**

Muutosseuranta: Suojelualueet ja niitä hoitava Metsähallitus tarjoavat yhteistyömahdollisuuksia saariston muutosseurannasta kiinnostuneille organisaatioille. Muutosseuranta on myös Metsähallituksen toiminnan kannalta välttämätön työkalu saaristoluonnon muutoksen ymmärtämisessä ja monimuotoisuusvaikutusten hallinnassa. Linnustoseurantojen jatkaminen on välttämätöntä, lisäksi luontotyyppien muutosseurannan käynnistäminen. Uhanalaisten lajien seurannan kehittäminen etenkin jatkuvan hoidon kohteilla olisi saatava käyntiin.

Saaristotutkimus (osin päällekkäinen muutosseurannan kanssa): Saaristolintujen tutkimus on alueella ollut perinteisesti vahvaa. Etenkin linnustoseurannat ovat tuottaneet korvaamattomia aineistoja alueella ja tarjonneet luonnonharrastuksen ja vapaaehtoistyön kautta kosketuksen saaristoon monelle, jolta se olisi muuten jäänyt saamatta. Myös kasvilajiston tutkimukselle on perinteet saaristossa. Saaristotutkimus yleisesti on ollut vaihtelevaa ja ajoittaista rahoituksen puutteessa. Tarve tutkimukselle olisi kova ilmastonmuutoksen aiheuttaman muutospaineen alla (suorat ja välilliset vaikutukset). Saaristoympäristöt voisivat toimia merkittävänä osana luonnonsuojelututkimusta.

- **Virkistys- ja luontomatkailukäyttö: Luonnon- ja kulttuurikohteiden virkistyskäyttö**
Veneilijöille ja melojille Saaristomeren on perinteistä vierailualueetta, johon tullaan toistuvasti. Veneilijät käyttävät retkisatamia, joissa ei ole ostettavia palveluita sekä yrittäjävetoisia palvelusatamia. Kiihkein veneilykausi kestää kuusi viikkoa - vannoutuneimmat liikkuvat vesillä huhtikuusta loka-marraskuun taitteeseen. Retkillään kävijöiden aktiviteetit tukeutuvat pitkälti ympärillä olevaan luontoon; kalastetaan, uidaan, sukellaan, sup-lautailaan, patikoidaan jne.

Veneettömät liikkuvat kohteisiin joko maksuttomilla tai maksullisilla yhteysaluksilla. Käyntikohteiden määrä on rajallinen, esimerkiksi Saaristomeren kansallispuistossa Björkö, Bodö, Öro, Berghamn ja Jurmo. Veneettömiä houkuttelee paikalle mahdollisuus nauttia luonnosta ja havainnoida ympäristöä. Yhteysaluksilla liikkuvat ostavat monesti saarten matkailuyrittäjiltä majoitus- ja/tai ruokailupalveluita ja siten tukevat saarten yrittäjien elinkeinotoimintaa, mikä osaltaan mahdollistaa saariston säilymisen asuttuna.

Yhteenveto alueen arvoihin kohdistuvista uhkista

Saaristomeren monimuotoisuutta heikentäviä ja uhkaavia tekijöitä on useita. Ne liittyvät meren rehevöitymiseen, ihmisperäiseen toimintaan, ilmastonmuutokseen, vieraslajeihin sekä useista tekijöistä johdettavaan umpeenkasvukehitykseen. Myös suojelualueen ulkopuolella tapahtuvat toiminnot ja Metsähallituksen budjettitilanne vaikuttavat suojelualueverkoston tilaan ja sen ylläpitoon.

Itämeren rehevöityminen vaikuttaa ravintoverkkoon ja sitä kautta niin meri- ja ranta- kuin saarien maaluontotyyppeihin ja kalastukseen. Rehevöityminen aiheuttaa meriluontotyyppien köyhtymistä, arvokaiden monimuotoisten pohjien vähentymistä ja kalojen kutupaikkojen tilan heikentymistä. Suoria rehevöitymisvaikutuksia ovat samenessä (lisääntynyt kasviplanktonituotanto), rihmalevien liikakasvu ja sen vaikutukset muihin leviin ja vesikasveihin sekä sinileväkukinnat. Epäsuoria vaikutuksia ovat pohjien hapettomuus ja huonokuntoiset pohjaeläinyhteisöt. Rehevöitymisen seurauksena lajeja voi hävitä ja eliöyhteisöt muuttua. Rehevöitymiseen liittyy siten myös uhka elinympäristöjen heikkenemisestä/tuhoutumisesta ja lajiston monimuotoisuuden vähenemisestä/lajien uhanalaistumisesta. Valtaosa ravintonekuormituksesta tulee mereen valuma-alueelta jokien kuljettamana, ja on pääosin lähtöisin maataloudesta ja muusta hajakuormituksesta. Siten valuma-alueella tehtävät toimenpiteet ovat avainasemassa Saaristomeren rehevöitymisen vähentämiseksi.

Saaristomeren arvokkaimpien avoimien luontotyyppien umpeenkasvu uhkaa pääosaa lajistoa. Syitä umpeenkasvulle ovat meren rehevöitymisen lisäksi laidunnuksen loppuminen ja typpilaskeuma sekä ilmastonmuutos, mahdollisesti usean toiminnon kautta. Päätoimenpiteinä ovat rantojen ja perinmaisemien raivaus, kulotus, pinnan kuorinta ja laidunnus sekä umpeenkasvun seuranta. Torjuntatoimet ovat vahvasti riippuvaisia luonnonsuojelu- ja maatalouspolitiikasta.

Lisääntynyt veneliikenne, matkailu ja suojelualueiden ulkopuolinen vapaa-ajan asutus vaikuttavat merkittävästi etenkin alueen lintulajistoon, kulutusherkkiin merenpohjiin ja maaluontotyyppeihin. Vaikutuksia voidaan hillitä ohjaamalla kävijöitä ja matkailutoimintoja, luontopolkulinjauksien tarkemmalla suunnittelulla sekä rajoitusalueilla. Lisääntyvä rakentaminen ja kausiasutus kasvattavat veneliikennettä. Ne myös heikentävät luontotyyppien verkostoa vaikeuttamalla luonnonhoidon toteuttamista, kuten

kulotusta tai laidunnusta tai suoraan heikentämällä tai hävittämällä olemassa olevien luontotyyppien ja lajien esiintymiä.

Virkistyskäytön ja matkailun edellytyksenä on hyvinvoiva ja monimuotoinen luonto. Rantojen mökittyminen vaikuttaa virkistyskäyttöön negatiivisesti; luonnontilaisen ympäristön vähetessä alueen houkuttelevuus laskee ja paine luonnonsuojelualueiden luonnonsatamien käyttöön kasvaa. Hallitsemattomalla matkailulla saattaa olla useita vielä tunnistamattomia negatiivisia vaikutuksia. Saaristomeren matkailuyhteistyö ja yhteinen matkailusuunnitelma ovat hyviä työkaluja vaikutusten minimointiin.

Haitallisista vieraslajeista merkittävimpiä ovat pienpedot minkki ja supikoira, jotka uhkaavat etenkin lintulajistoa. Pitkäjänteinen ja säännöllinen pienpetopyynti yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa on todettu toimivaksi torjuntakeinoksi. Myös luontaisista pienpedoista kettu aiheuttaa haittaa merkittävillä lintusaarilla ja niiden pistemäinen torjunta harvinaisen lajiston kannalta merkittävillä kohteilla on tärkeää.

Valkohäntä- ja metsäkauriin kannat ovat saaristossa paikoin korkeat ja aiheuttavat merkittäviä kasvillisuusvaikutuksia, jotka heijastuvat myös hyönteislajeihin ja heikentävät monimuotoisuutta. Siten valkohaikäuriskanta tulisi suojelualueilta hävittää. Tämä on kuitenkin rikkonaisessa saaristoympäristössä mahdotonta, joten tavoitteena on tehokas pyynti.

Uusia vieraskasvilajeja ilmestyy aika ajoin. Niiden osalta pyritään nopeaan torjuntaan. Erityisesti Örön saarella seurataan tulokaskasvien leviämistä ja tarvittaessa ryhdytään torjuntatoimiin ripeästi. Vieraskasvilajeista merkittävin on kurturuusu, joka uhkaa etenkin hiekkarantojen kasvillisuutta. Lajin tehokas ja kattava torjunta on tärkeää, sillä laji on sinnikäs ja leviää voimallisesti.

Täysin uusia mereisiä vieraslajeja ei suunnittelualueelle ole viime vuosina saapunut, mutta aiemmin tulleet lajit kuten liejutaskurapu ja mustatäplätokko ovat runsastuneet ja vaikuttavat ravintoverkkoihin ja meriekosysteemin monin tavoin. Jo saapuneiden vieraslajien torjunta on meriympäristössä käytännössä mahdotonta, mutta paikallisesti kantojen vähentämisen mahdollisuuksia tutkitaan. Pääpaino on uusien vieraslajien ennaltaehkäisyssä.

Ilmastonmuutoksen aiheuttama kuivuminen uhkaa etenkin niittyluontoa. Saarten luonto on häiriöherkkää johtuen luontotyyppien pienestä koosta ja luontaisesti heikosta kytkeytyvyydestä. Kuivuus uhkaa ensisijaisesti saarten poikkeuksellisen monimuotoista hyönteislajistoa, etenkin lajeja, joiden resurssivalikoima on kapea. Myös perhosten ja niiden ravintokasvien mahdollinen eriaikaistuminen on uhka alueen monimuotoiselle lajistolle. Ilmastonmuutos vaikuttaa myös meren ekosysteemeihin monella tavalla. Lämpöisempi vesi kiihdyttää rehevöitymiskehitystä, eivätkä merilajit ole sopeutuneet lämpötilan nousuun. Ilmastonmuutoksen ennustetaan lisäävän sadantaa ja sitä myötä meriveden makeutumista. Tämä prosessi on kiistanalainen, mutta toteutuessaan suolaisen meren lajit vetäytyisivät Saaristomereltä (esim. avainlajit kuten rakkohauru ja meriajokas). Ilmastonmuutos uhkaa myös alueen kulttuuriperintöä. Lisääntynyt sateisuus ja tuulisuus aiheuttavat enenevästi kosteusvaurioita arvokkaille rakennuksille ja rakennelmille. Rakennusosien linkaaret lyhenevät, kun rakenteet jäätyvät ja sulavat toistuvasti talvikauden aikana. Rakennusten sisäilman kosteuden säätely on entistä vaativampaa.

Saaristomeren kansallispuistossa yhteistoiminta-alueeseen kuuluvissa kylissä vakinaisesti asuvilla on oikeus Metsähallituksen luvalla metsästää alueella. Metsästys- ja eräkulttuuri on aina ollut osa saaristokulttuuria ja tärkeä osa elävää saaristoa. Luonnonsuojelu voi heikentää eräkulttuurin tulevaisuutta, saariston metsästyskulttuuria ja vanhojen luonnonkäyttötapojen hyödyntämistä ja siirtymistä seuraaville sukupolville, koska perinteistä metsästystä ei kaikilta osin ole enää mahdollista harrastaa suojelualueilla. Lisäksi myös paikallinen väestö on vähentynyt ja ikääntynyt, mikä heijastuu perinteisen metsästys- ja kalastuskulttuurin säilymiseen. Suojelualueilla kaikki toiminnot tulee ensisijaisesti yhteensovittaa keskeisesti alueiden suojeluarvot huomioiden.

Suojelualueiden ulkopuolellakin tapahtuva toiminta voi merkittävästi vaikuttaa suojelualan luontotyyppisiin ja lajeihin. Näihin on mahdollista vaikuttaa pääasiassa vain edunvalvonnan kautta. Esimerkiksi mahdollisesti lisääntyvä tuulivoima on muuttolintujen ja vaelluskalojen kannalta haitallista. Hiekan- ja soranotto uhkaa levähtäviä ja pesiviä lintulajeja. Merenpohjien fyysikaaliset muutokset ovat rehevöitymisen jälkeen toiseksi tärkein syy merilajien uhanalaistumiselle. Pohjien ja rantojen ruoppaukset, läjitykset, kaivuu ja rakentaminen hävittävät, muuttavat ja heikentävät pohjien elinympäristöjä ja eliöstöä. Toistuvat pienruoppaukset saattavat kumuloitua laajaksi merenpohjan häiriöksi. Elinympäristöjen heikkenemisen tai tuhoutumisen lisäksi merenpohjien fyysisiin häiriöihin liittyy uhka lajiston monimuotoisuuden vähenemisestä/lajien uhanalaistumisesta. Lisääntynyt kaupallinen meriliikenne lisää riskiä alusonnnettomuuksille ja aiheuttaa häiriötä alueen lajistolle. Saaristomeren sokkeloisuus vaikeuttaa öljyonnettomuuden sattuessa puhdistustöitä, lisäksi altistuvaa rantaviivaa on alueella huomattavan paljon. Lisäksi hyvin suuri haitallinen vaikutus lintuyhdyskunnille. Laivojen onnettomuuksilla voi olla pahimmillaan pitkäkestoisia ja laaja-alaisia virkistyskäyttöä heikentäviä, luonnon ja maiseman arvoja laskevia vaikutuksia, joista pahin skenaario on iso öljyonnettomuus.

Vaikeasti saavutettavan saaristoympäristön, merkittävien ja uhanalaisten luontotyyppien ja lajien sekä matkailu- ja virkistyskäyttö- ja kulttuuriperintökohteiden lukumäärän takia alueen hoito ja käyttö edellyttää riittävää resursointia sekä henkilöstön että rahoituksen osalta. Jos riittämättömien resurssien takia ei voida vastata alueen keskeisten arvojen inventointi-, seuranta-, hoito-, ylläpito-, korjaus- ja kunnostustarpeisiin, on vaarana, että yhden Suomen merkittävimmän ja monimuotoisimman suojelualuekokonaisuuden ylläpitämät arvot heikentyvät peruuttamattomalla tavalla.

III Tavoitteen asettelu

Suunnitelman päämäärät

Suunnitelmassa alueen hoidolle ja käytölle asetetaan seuraavat **päämäärät** ja tavoitteet (•):

Saaristomeren luontotyyppien ja lajien suojelu ja säilyttäminen.

- Meriluonnon monimuotoisuuden ylläpito ja tilan parantaminen
- Tietoisuus meriluonnosta paranee
- Monimuotoisten hiekkapohjien tila paranee
- Varaudumme öljyonnettomuuksiin
- Osallistumme tutkimusyhteistyöhön (kalat ja kalaelinympäristöt)
- Luontotyyppien ja uhanalaisten lajien ominaisuustiedot sekä luonnonhoidon vaikutusten seurantatiedot ovat ajantasaisia muutosten havaitsemiseksi
- Ehkäisemme herkkien elinympäristöjen kulumista
- Ympäristökasvatus ja sidosryhmäyhteistyön vahvistaminen
- Suojeluun varattujen alueiden huomiointi suunnittelualueella
- Ylläpidämme, säilytämme ja parannamme linnustoarvoja
- Seuraamme pienpetokantoja ja selvitämme lepakkokantoja.

Turvataan luonnon monimuotoisuus luonnonhoidolla.

- Saaristomeren luonnonhoito on suunnitelmallinen, sosiaalisesti kestävä ja kustannustehokas kokonaisuus
- Toteutamme lajikohtaisia hoitosuunnitelmia tarpeen mukaan ja lisäämme häviämisuhan alla olevia lajeja tarvittaessa aktiivisin lajisiirtoin
- Varmistetaan luonnonhoidon osaaminen ja jatkuvuus
- Sidosryhmäyhteistyö: Luonnonhoidon tavoitteita palveleva talkootyö, tutkimus ja ympäristökasvatustyö vahvistuvat
- Perinnebiotooppien luontotyyppien tila paranee ja pinta-ala lisääntyy. Perinnebiotooppien verkostot vahvistuvat.

- Luonnonhoidon sateenvarjolajien pikku- ja isoapollon elinympäristöt vahvistuvat ja kannat kasvavat
- Paahteisten elinympäristöjen verkostoa parannetaan
- Kalkkikallioiden monimuotoisuuden kannalta arvokkaat ominaispiirteet säilyvät ja vahvistuvat
- Rantaluontotyyppien tila paranee ja varaudutaan ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin
- Metsäisten elinympäristöjen ja niiden uhanalaisten lajien kannat vahvistuvat
- Saaristomeren kosteikkoja ja soita kunnostetaan
- Linnustoarvoja ylläpidetään, säilytetään elinvoimaisina ja tilaa parannetaan
- Kirjokertun pesimäkannan säilyminen turvataan luonnonhoidolla
- Meriluonnon tilan parantaminen
- Kalojen lisääntymisalueiden hoito ja lisääminen
- Vähennetään vieraslajien ja muiden monimuotoisuudelle haitallisten lajien kielteisiä vaikutuksia.

Vaalitaan ja säilytetään vähäisen ihmistoiminnan alueet.

- Hylkeiden häirinnän ehkäiseminen
- Käytön ja hoidon ohjaaminen luontotyyppien kulumisen ehkäisemiseksi.

Arvokkaat kulttuuriperintökohteet säilyvät.

- Kulttuuriperintökohteiden suojelua ja käyttöä kehitetään. Kulttuuriperintökohteiden riittävä inventointi ja arvotus turvaavat suojelun tason. Kulttuuriperintökohteet huomioidaan luonnonhoidon suunnittelussa ja toteutuksessa sekä palvelujen ja virkistysrakenteiden kehittämisessä. Kohteiden säilyminen on turvattu mielekkään käytön, kunnossapidon, hoidon ja seurannan avulla.
- Suunnittelualueen maisema-arvot säilytetään perinnebiotooppikohteissa, Luontopalvelujen hoidetuissa arvokohteissa, valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla (VAMA), valtakunnallisesti merkittävässä rakennetuissa kulttuuriympäristöissä (RKY) sekä valtakunnallisesti arvokkaissa arkeologisissa kohteissa eli VARK-kohteissa. Tarkempi kuvaus kohteista liitteessä Nykytilan kuvaus kulttuuriperintö.

Saaristomeren matkailu- ja virkistyskäyttö on kestävä, kävijöiden luontosuhdetta vahvistavaa, ja kaikki toiminta on luonnonsuojelualueiden arvojen mukaista.

- Käytön ohjauksessa, lupia ja suostumuksia myönnettäessä huomioidaan kulttuuriperinnön ja luonnonsuojelun reunaehdot; suojeluperusteet, herkäät lajit, luontotyypit ja ajankohdat sekä alueen muut käyttäjät ja paikalliset asukkaat.
- Laadukkaat, asiakaslähtöisesti suunnitellut, käyttöön ja luonnonarvoihin oikein mitoitettut ja sijoitetut retkeilyrakenteet ohjaavat kävijät kohteisiin, jotka kestävät virkistyskäytössä syntyvän kuormituksen. Esteettömyyden mahdollisuudet arvioidaan tapauskohtaisesti.
- Lisätään kävijöiden ymmärrystä luonto- ja kulttuuriarvoista, luonnonsuojelusta, luonnon monimuotoisuudesta sekä turvallisesta ja vastuullisesta retkeilystä. Palveluiden sisällöt sidotaan Saaristomeren luonnon arvoihin ja luonnonsuojelun merkittävyyteen.
- Suunnittelualueen tunnettavuutta ja sen virkistyskäyttö- ja matkailumahdollisuuksia kehitetään yhdessä alueen toimijoiden, yhteistyöyritysten, paikallisten asukkaiden sekä alueella vierailevien kävijöiden kanssa. Yhteistyön avulla madalletaan kansallispuistoon lähtemisen kynnyksiä.

Saaristomerellä säilyy elävä saaristoyhteisö ja paikalliskulttuuri

- Matkailu- ja virkistyskäyttö työllistää saaristossa.
- Saariston kalastuskulttuuri säilyy ja on kestävä
- Saariston metsästyskulttuuri säilyy ja on kestävä.

Kaikki Metsähallituksen Saaristomeren suojelualueilla tekemä maastotyö on kestävä ja ilmasto- viisasta sekä kustannustehokasta ja turvallista.

- Kehitetään maastotöiden toimintatapoja ja ylläpidetään toimivaa tukikohtaverkostoa

Lisäksi alueelle on määritetty seuraavat **kehittämiskohteet** ja niiden tavoitteet (*):

Saaristomeren matkailullinen vetovoima kasvaa ja sen kestävä luontomatkailun tuottamat paikallistaloudelliset vaikutukset kasvavat erityisesti Örön ja Jungfruskärin saarilla.

- Suunnittelualueen matkailua kehitetään Saaristomeren vastuullisen matkailun kehittämissuunnitelman mukaisesti yhdessä alueen toimijoiden ja yhteistyöryitysten kanssa.

Saaristotutkimusta kehitetään yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa

- Kehitetään seurantoja ja luonnonhoitoa Saaristomerellä.
- Kulttuuriympäristöä tutkitaan tieteellisesti.
- Vähäisen ihmistoiminnan alueet tarjoavat rauhallisen ja turvallisen esiintymisalueen Saaristomeren linnustolle.

Vyöhykejaon keskeiset ratkaisut

Alueelle on määritelty käytön ohjaamiseksi seuraavat vyöhykkeet:

Retkeily- ja luontomatkailuvyöhyke 914,56 ha (0,5 %)

Yleismääräys: Vyöhyke on retkeily- ja luontomatkailukäytön kannalta vetovoimainen alue, jonne ohjataan kävijöitä aktiivisesti opastuksella ja palvelurakenteilla. Vyöhykkeelle voidaan sijoittaa uusia palvelurakenteita ja retkeilyreittejä.

Osa-alueet:

- **Berghamn ja Boskär**

Omatoiminen retkeily, luontomatkailu ja kulttuuriperintöön tutustuminen.

Berghamnissa on retkisataman palvelut sekä ympäri vuoden avoimena rantavajojen näyttelyt. Västerbyn päärakennus on avoinna vain oppaan ollessa läsnä. Kohde soveltuu myös isompien ryhmien yöpymispaikaksi. Rakennusten huoltoa toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota maaston kulumiseen. Pihapiiri on kauttaaltaan Natura-luontotyyppiä, ja uhanalaisia lajeja esiintyy tiuhaan. Voimakas kuluminen on haitaksi kasvillisuudelle.

Boskärissä on retkisataman palvelut, mutta saaren runsaan punkkikannan takia siellä ei ole telttailumahdollisuutta. Saaren merenrantaniityillä ei herkän luontotyyppin suojelemiseksi suositella liikkumista.

Molemmilla saarilla ja retkisatamien alueella on laiduntavia eläimiä. Lemmikkieläinten tulee aina olla kytkettyinä.

Saaria ympäröivät vesialueet eivät kuulu suunnitelmaan, mutta kohteiden lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikkojen avulla.

- **Björkö**

Omatoiminen retkeily ja luontomatkailu.

Björkössä on veneilijöiden suosima retkisatama. Sisäjärven veden varjelemiseksi sen laatua seurataan ja kävijöitä ohjeistetaan, jotta veden laatu säilyy hyvänä. Yhteysaluksella pääsee kävelymatkan päähän kansallispuiston palveluista ja kävijöiden kulkua ohjaava viitoitus sovitaan maanomistajien kanssa.

Saarella on laiduntavia eläimiä, joten lemmikkieläinten tulee olla aina kytkettyinä.

Saarta ympäröivä vesialue on suunnitelmassa osoitettu osin syrjävyöhykkeeseen, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikkojen avulla.

- **Bodö**

Omatoiminen retkeily ja luontomatkailu.

Entinen merivartioasema tarjoaa yritysveltoisena vierasvenesataman palvelut. Saaren toiselle puolelle, Änholmsfladaan, tulee uutena palveluna telttailumahdollisuus.

Kohteet yhdistävä reitti kulkee yksityismaiden läpi ja kävijöiden kulkua ohjaava viitoitus sovitaan maanomistajien kanssa.

Saarta ympäröivä vesialue ei kuulu suunnitelmaan, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikkojen avulla.

- **Dalskär**

Omatoiminen retkeily.

Dalskärissä on retkisataman palvelut. Veneilijät ohjeistetaan välttämään liikkumista veistospolun kohdalla.

Saarta ympäröivä vesialue ei kuulu suunnitelmaan, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikkojen avulla.

- **Gärskär**

Omatoiminen retkeily ja kulttuuriperintöön tutustuminen.

Saaren kalamaja kuuluu Metsähallituksen arvokohteisiin, ja saarella on myös valtakunnallisesti merkittävä arkeologinen kohde (VARK). Kalamaja toimii aina avoimena autiotupana.

Uusi telttailukohde. Saaren lajiston suojelemiseksi telttailualue rajataan kalamajan läheisyyteen. Saarelle ei lähtökohtaisesti rakenneta palvelurakenteita.

Saaren kävijöille kerrotaan kohteen historiallisesta merkityksestä, telttailuun rajatusta alueesta sekä ohjeistetaan huomioimaan läheinen liikkumiskieltoalue sekä ulkosaariston herkkä luonto.

Saarta ympäröivä vesialue on suunnitelmassa osoitettu syrjävyöhykkeeseen, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikan avulla.

- **Högländ**

Omatoiminen retkeily, luontomatkailu ja kulttuuriperintöön tutustuminen.

- Högländissa muinaismuistolaki suojelee ns. ryssänuunit, jotka ovat lohkareista ladottuja yksinkertaisia ulkouuneja ruoanvalmistusta varten. Toimenpiteissä huomioidaan kohteen kulttuuriperintöarvot.

Högländissa on retkisataman palvelut. Kohde soveltuu myös isompien ryhmien yöpymispaikaksi. Saarella ja retkisataman alueella on laiduntavia eläimiä, joten lemmikkieläinten tulee olla aina kytkettyinä.

Saarta ympäröivä vesialue on suunnitelmassa osoitettu syrjävyöhykkeeseen, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikkojen avulla.

- **Högsåra, Sandviken**

Omatoiminen retkeily.

Sandvikenissä on retkisataman palvelut ja sen tavoittaa sekä vesitse että tietä myöten. Sandvikenin hiekkarantojen kulumista ei pyritä ehkäisemään, sillä se lienee mahdotonta perille asti tulevan tien vuoksi. Kohde on varattu täysin virkistyskäyttöön.

Yksityismaiden ja kylän läheisyys edellyttävät selkeää toiminnan ohjausta.

Saarta ympäröivä vesialue ei kuulu suunnitelmaan, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikkojen avulla.

- **Jungfruskär**

Omatoiminen retkeily, luontomatkailu ja kulttuuriperintöön tutustuminen.

Retkisataman palvelut. Österfladanin rantaniitty on syrjävyöhykettä, jossa suositellaan välttämään liikkumista lintujen pesintäaikana (1.4.-31.7). Saarella ja retkisataman alueella on laiduntavia eläimiä. Lemmikkieläinten tulee aina olla kytkettyinä. Pyöräily on sallittua vain ajoteilla.

Bjonsin tukikohdan laituria käytetään keväisin ja kesäisin vain talkootöissä ja työskentelytukikohdana, matkailukäytössä 31.7. jälkeen. Bjonsin muita rakenteita voi käyttää läpi kauden. Lintujen pesintäaikana Bjonsin käytössä tukeudutaan länsirannan laitureihin.

Matkailu- ja tukikohtakäytössä ja rakennuksia huoltaessa kiinnitettävä erityistä huomiota maaston kulumiseen. Pihapiiri kauttaaltaan Natura-luontotyyppiä ja uhanalaisia lajeja esiintyy tiuhaan. Voimakas kuluminen on haitaksi kasvillisuudelle.

Saarta ympäröivä vesialue on suunnitelmassa osoitettu syrjävyöhykkeeseen, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikkojen avulla.

- **Jurmo**

Omatoiminen retkeily, luontomatkailu ja kulttuuriperintöön tutustuminen.

Kansallispuistoon kuuluvat osat ovat saaren itä- ja länsipäässä ja kävijöiden kulkua ohjaava viitoitus sovitaan maanomistajien kanssa. Itäosan arkeologiset kohteet; munkinkehät, kappalien jäännökset ja tomtning Estnäsissä kuuluvat valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden joukkoon (VARK). Munkinkehistä yksi kansallispuistoon kuuluvalla osalla. Toimenpiteissä huomioidaan kohteen kulttuuriperintöarvot ja opastetaan alueella liikkuvia.

Moringharussa kansallispuiston telttailupaikka. Kohde soveltuu myös isommille ryhmille. Luontotupa on avoinna ympäri vuoden. Saarella on laiduntavia eläimiä, joten lemmikkieläinten tulee olla aina kytkettyinä. Pyöräily on sallittua vain ajoteilla kansallispuiston ulkopuolella. Herkkien hiekkarantojen kulumista ehkäistään kävijöitä ohjaamalla.

Saarta ympäröivä vesialue on suunnitelmassa osoitettu syrjävyöhykkeeseen, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan sataman avulla.

- **Kappalholma**

Omatoiminen retkeily, luontomatkailu ja kulttuuriperintöön tutustuminen.

Kappalholma tarjoaa uuden telttailupaikan. Kohde soveltuu myös isompien ryhmien yöpymispaikaksi.

Palveluinfra mitoitetaan käyttöön. Toimenpiteissä huomioidaan kohteen kulttuuriperintöarvot; tavoitteena on rauhoittaa vanhan kappelin ympäristö.

Saarta ympäröivä vesialue ei kuulu suunnitelmaan, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikkojen avulla.

- **Kråkskär**

Omatoiminen retkeily, luontomatkailu ja kulttuuriperintöön tutustuminen.

Kråkskärissä on retkisataman palvelut. Kohde soveltuu myös isompien ryhmien yöpymispaikaksi.

Saarella ja retkisataman alueella on laiduntavia eläimiä. Lemmikkieläinten tulee aina olla kytettyinä.

Saarta ympäröivä vesialue ei kuulu suunnitelmaan, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikkojen avulla.

- **Låga Sundskär**

Omatoiminen retkeily.

Uusi telttailukohde. Saarelle ei lähtökohtaisesti rakenneta palvelurakenteita, mutta siellä voi teltailla. Kävijät ohjeistetaan huomioimaan läheinen liikkumisrajoitusalue sekä ulkosaariston herkkä luonto.

- **Långlandet**

Omatoiminen retkeily.

Saaren linjakummit ja tomtning kuuluvat valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden joukkoon (VARK) ja niiden kiviä ei saa siirtää. Kävijät ohjeistetaan rauhoittamaan merenkulkijoiden rakentamat kivirakennelmat sekä huomioimaan ulkosaariston herkkä luonto. Saarelle ei lähtökohtaisesti rakenneta palvelurakenteita, mutta siellä voi teltailla.

- **Norra Benskär**

Omatoiminen retkeily.

Uusi telttailukohde. Saarelle ei lähtökohtaisesti rakenneta palvelurakenteita, mutta siellä voi teltailla.

Saarta ympäröivä vesialue on suunnitelmassa osoitettu syrjävyöhykkeeseen, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikan avulla.

- **Pähkinäinen**

Omatoiminen retkeily.

Saarella on aitauksissa laiduntavia eläimiä. Lemmikkieläinten vieminen aitauksiin on kielletty.

- **Sandön**

Omatoiminen retkeily ja luontomatkailu.

Sandössä on retkisataman palvelut. Kohde soveltuu myös isompien ryhmien yöpymispaikaksi.

Herkän hiekkarannan kulumista ehkäistään kävijöitä ohjaamalla.

Saarta ympäröivä vesialue on suunnitelmassa osoitettu syrjävyöhykkeeseen, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikan avulla.

- **Seili**

Omatoiminen retkeily, luontomatkaileminen ja kulttuuriperintöön tutustuminen.

Seilin kirkko hautausmaahan kuuluu Seilin sairaalan valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen -alueeseen. Seilin kirkko ja kellotorni ympäristöineen on suojeltu erillisellä rakennussuojelupäätöksellä sekä muinaismuistolaille. Kirkkoniemi on pääosin muinaisjäännösalueita. Nämä huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja kävijöiden ohjeistuksessa.

Leiriytyminen on kielletty Seilin pääsaarella. Tilapäinen leiriytyminen muualla on sallittu, elleivät liikkumisrajoitukset sitä estä. Pyöräily on sallittua vain pääsaaren ajotiellä. Saarella on aitauksissa laiduntavia eläimiä. Lemmikkieläinten vieminen aitauksiin on kielletty.

Lammasluodon käytön ja toiminnan suunnittelussa huomioidaan saaren arvokkaat kalkkikallioalueet.

Seilin pääsaarta ja Lammasluotoa ympäröivät vesialueet on suunnitelmassa osoitettu syrjävyöhykkeeseen, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikkojen avulla.

- **Små Sundkären**

Omatoiminen retkeily.

Uusi telttailukohde. Saarelle ei lähtökohtaisesti rakenneta palvelurakenteita, mutta siellä voi telttailla. Kävijät ohjeistetaan huomioimaan ulkosaariston herkkä luonto.

- **Stora Hästö - Konungsskär – Birsskär**

Omatoiminen retkeily, luontomatkaileminen ja kulttuuriperintöön tutustuminen.

Konungsskärissä ja Birsskärissä on retkisataman palvelut. Konungsskärissä on lisäksi ympäri vuoden avoinna oleva autiotupa ja saari soveltuu myös isompien ryhmien yöpymispaikaksi.

Stora Hästössä on retkisataman palvelut. Kohde soveltuu myös isompien ryhmien yöpymispaikaksi. Venelijät ohjeistetaan välttämään liikkumista vedenalaisen luontopolun kohdalla.

Saarilla ja retkisatamien alueella on laiduntavia eläimiä, joten lemmikkieläinten tulee olla aina kytkettyinä.

Saaria ympäröivät vesialueet on suunnitelmassa osoitettu syrjävyöhykkeeseen, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikkojen avulla.

- **Yxskären**

Omatoiminen retkeily ja perinneympäristöihin tutustuminen.

Yxskärissä on retkisataman palvelut.

Saarella ja retkisataman alueella on kesällä laiduntavia eläimiä, joten lemmikkieläinten tulee olla aina kytkettyinä.

Saarta ympäröivä vesialue on suunnitelmassa osoitettu osin syrjävyöhykkeeseen, mutta kohteen lähellä veneliikenne voi ajoittain olla vilkasta. Veneliikennettä ohjataan rantautumispaikan avulla.

- **Ölmos**

Omatoiminen retkeily.

Herkän hiekkarannan kulumista ehkäistään ohjaamalla kävelijät mahdollisella Ölmosin rantareitillä Metsähallituksen hallinnoiman alueen läpi hallitusti. Valtion alueen länsiosa on syrjävyöhykettä, jossa liikkumista on vältettävä herkän hiekkarannan lajiston turvaamiseksi.

- **Örö**

Omatoiminen retkeily, luontomatkailu ja kulttuuriperintöön tutustuminen.

Valtakunnallisesti merkittävien, suojeltujen rakennettujen kulttuuriympäristöjen vaaliminen huomioidaan kaikessa toiminnassa. Örön linnake käsittää 1915–17 ja itsenäisyyden aikana rakennetut puolustusvarustukset, tykkiet, rakennukset ja rakennelmat, jotka säilyttäneet historiallisen luonteensa.

Saarella on suunnittelualueen monipuolisin infra retkeilyyn ja luontomatkailuun; vierasvenesataman lisäksi eri tasoista majoitusta ja muita palveluita. Saaren palvelut yritysvetoisia.

Autoja tuodaan saarelle vain huollon vaatimiin töihin. Toistuvan kuivuuden takia saarella ei sallita avotulta ja tupakointi ohjataan tietyille paikoille. Luonnonhoidon toiminnassa avotuli on sallittua. Pyöräily on sallittua vain ajoteillä. Saarella on aitauksissa laiduntavia eläimiä. Lemmikkieläinten vieminen aitauksiin kielletty. Alueella ankkurointi luonnonrantoihin on kielletty. Veneliikennettä ohjataan vierasvenesataman avulla.

Syrjävyöhyke 171 123,41 ha (91,8 %)

Yleismääräys: Syrjävyöhyke on alue, jonne ei ohjata kävijöitä aktiivisesti eikä rakenneta uutta palveluvarustusta. Aluetta voidaan käyttää erikseen määriteltujen luontaiselinkeinojen tarpeisiin ja alueen erämaaluonteeseen soveltuviin matkailupalveluihin, kuten opastettuihin retkiin. Muilla kuin luonnonsuojelualueilla vyöhykkeelle voi sijoittua myös luonnonvarojen hyödyntämiseen tähtäviä toimintoja. Syrjävyöhykkeellä liikkuminen on sallittua jokaisenoikeuksien mukaisesti.

Osa-alueet:

- Syrjävyöhyke säilytetään mahdollisimman rauhallisena, luonnontilaisena ja erämaisena. Vyöhykkeellä olemassa olevia rakenteita käsitellään HKS-suunnitelmassa esitetyn rakennuskantaselvityksen linjausten mukaisesti.

Rajoitusvyöhyke 14 387,96 ha (7,7 %)

Yleismääräys: Vyöhyke säilyttää alueen luonnonsuojelulliset arvot liikkumis- tai muilla kävijöitä koskevilla rajoituksilla. Rajoitusvyöhykkeet toteutetaan luonnonsuojelulakiin (1096/1996) perustuvalla järjestysäännöllä, alueen perustamissääöksellä tai yksityisten suojelualueiden rauhoituspäätöksellä. Luonnonsuojeluyöstä annettu rajoitus perustuu siihen, että eläimistön tai kasvillisuuden säilyminen sitä vaatii (luonnonsuojelulaki 18 ja 24 §:t). Rajoitusvyöhykkeitä ovat myös Puolustusvoimien liikkumiskieltovyöhyke ja rajavyöhyke.

Osa-alueet:

- **Aspö ja Brunskär**
Maihinnousu, liikkuminen ja miehittämättömien ilma-alusten (dronit) lennättäminen on kielletty ilman Metsähallituksen lupaa 01.04.–31.07. ihmishäiriölle herkkien lajien suojelemiseksi.

- **Grimsörar**
Maihinnousu, liikkuminen ja miehittämättömien ilma-alusten (droonit) lennättäminen sekä laitesukeltaminen on kielletty ilman Metsähallituksen lupaa 01.01.–31.12. ihmishäiriölle herkkien lajien suojelemiseksi.
- **Gullkrona**
Maihinnousu, liikkuminen ja miehittämättömien ilma-alusten (droonit) lennättäminen on kielletty ilman Metsähallituksen lupaa 01.04.–31.07. ihmishäiriölle herkkien lajien suojelemiseksi.
- **Jurmo ja Utö**
Maihinnousu, liikkuminen ja miehittämättömien ilma-alusten (droonit) lennättäminen on kielletty ilman Metsähallituksen lupaa 01.04.–31.07. ihmishäiriölle herkkien lajien suojelemiseksi. Lisäksi Jurmon pääsaaren rajoitusosalla (saaren länsiosa) on miehittämättömien ilma-alusten (droonit) lennättäminen kielletty ilman Metsähallituksen lupaa 1.1.–31.12.
Alu-saari (Alunskär) retkeily- ja luontomatkaikäytössä lintujen rauhoitusajan ulkopuolella 1.8.–31.3. Saarella sijaitsee arvokas kalastusmaja, joka on autiotupakäytössä rauhoitusajan ulkopuolella.
- **Morgonlandet**
Maihinnousu, liikkuminen ja miehittämättömien ilma-alusten (droonit) lennättäminen on kielletty ilman Metsähallituksen lupaa 01.04.–31.07. ihmishäiriölle herkkien lajien suojelemiseksi Morgonlandetin luoteiskärjen rajoitusosalla. Uusi rajoitusalue.
- **Orisgrunden**
Maihinnousu, liikkuminen 100 metriä lähempänä rantaa ja miehittämättömien ilma-alusten (droonit) lennättäminen on kielletty ilman Metsähallituksen lupaa 01.04.–31.07. ihmishäiriölle herkkien lajien suojelemiseksi. Uusi rajoitusalue.
- **Salpausselkä**
Maihinnousu, liikkuminen ja miehittämättömien ilma-alusten (droonit) lennättäminen on kielletty ilman Metsähallituksen lupaa 01.02.–15.06. ihmishäiriölle herkkien lajien suojelemiseksi. Lisäksi liikkuminen kielletty 400 metriä lähempänä rantaa Simonsharulla ja Simonsharu kobbenilla 1.2.–15.6. ihmishäiriölle herkkien lajien suojelemiseksi. Uusi rajoitusalue.
- **Seilin saaret**
Maihinnousu, liikkuminen ja miehittämättömien ilma-alusten (droonit) lennättäminen on kielletty ilman Metsähallituksen lupaa 01.04.–31.07. ihmishäiriölle herkkien lajien suojelemiseksi. Uusi rajoitusalue.
- **Trunsö, Sandholm ja Borstö**
Maihinnousu, liikkuminen ja miehittämättömien ilma-alusten (droonit) lennättäminen sekä laitesukeltaminen ympäröivillä vesialueilla on kielletty ilman Metsähallituksen lupaa 01.01.–31.12. ihmishäiriölle herkkien lajien suojelemiseksi.
Liikkumisrajoitus turvaa myös välillisesti alueella esiintyviä, muinaisjäännöksiksi luokiteltuja hylkykohteita. Vyöhykkeellä on Lounais-Suomen ympäristökeskuksen määräämä (1/300/2006) muinaisjäännöksen suoja-alueen raja, joka kieltää kaiken sukellustoiminnan ja ankkuroinnin, joka ei liity meripelastuksen toimintaan tai merenkulun turvavälineitä parantaviin toimiin tai Museoviraston oikeuttamaan ja ohjaamaan sukellus- ja tutkimustoimintaan.
- **Vänä**
Maihinnousu, liikkuminen ja miehittämättömien ilma-alusten (droonit) lennättäminen on kielletty ilman Metsähallituksen lupaa 01.04.–31.07. ihmishäiriölle herkkien lajien suojelemiseksi. Uusi rajoitusalue.
- **Ädö**
Maihinnousu, liikkuminen ja miehittämättömien ilma-alusten (droonit) lennättäminen on kielletty ilman Metsähallituksen lupaa 01.02.–31.07. ihmishäiriölle herkkien lajien suojelemiseksi.
- **Ölmos**
Maihinnousu, liikkuminen ja miehittämättömien ilma-alusten (droonit) lennättäminen on kielletty ilman Metsähallituksen lupaa 01.04.–31.07. ihmishäiriölle herkkien lajien suojelemiseksi.

IV Toteutus ja toimenpiteet

Suunnitelmassa esitetään keskeisten arvojen turvaamiseksi ja alueen kehittämiseksi tarpeelliset toimenpiteet.

Luonnon- ja kulttuuriperinnönsuojelun toimenpiteet

Luonnonsuojelu

- **Kangasmetsien ennallistaminen (maaluonnonsuojelu):**
  - Lahopuuta lisäävien ennallistamistoimien tarve on pääsääntöisesti vähäinen Saaristomeren kangasmetsissä, sillä lahopuuta on kertynyt luontaisesti myrskyjen ja kuivuuden sekä biotististen tekijöiden kuten mm. sienitautien ja hyönteistuhojen vuoksi. Kangasmetsien aiemmasta käytöstä (mm. metsätalous ja harsintahakkuut) on kulunut usein vuosikymmeniä, joten puuston kerrokselliset rakennepiirteet ovat pääsääntöisesti hyvät tai kehittymässä hyviksi. Paikoin kangasmetsät ovat myös saavuttaneet luonnonmetsän määritelmän mukaiset ominaispiirteet.
  - Kangasmetsien ennallistamista kohdennetaan tyyppillisesti iältään alle 70 vuotta vanhoihin ja puustorakenteeltaan tasaikäisiin yhden-muutaman puulajin vallitseisiin aiemmin talous- tms. käytössä olleisiin vähälahopuustoiisiin metsiin.
  - Metsiä ennallistetaan mm. tuottamalla lahopuuta, lisäämällä lehtipuiden elintilaa ja varmistaamalla niiden uudistuminen, poistamalla istutettuja havupuumetsiköitä (jätetään metsittymään luontaisesti) ja kulottamalla metsiköitä (lähinnä harjusaarilla).
  - Ojitettujen kivennäismaiden kangasmetsien vesitaloutta voidaan tarvittaessa palauttaa tukkimalla ojia.
- **Avointen perinneympäristöjen laidunnus (maaluonnonsuojelu):**
  - Laidunnuksessa olevien kohteiden laidunnusta jatketaan ainakin kaikilla valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita perinnebiotooppeja sisältävillä laitumilla
  - Jatkuvan hoidon kohteilla parannetaan hoidon laatua lisäämällä yhteistyötä sopimuslaiduntajien kanssa: kaikilta laiduntajilta pyydetään vuosittain tiedot laidunkaudesta, järjestetään tapaminen vähintään kaksi kertaa sopimuskaudessa kohteilla, joilla on kiireellisesti tai erityisesti suojeltavia lajeja ja/tai äärimmäisen (CR) tai erittäin uhanalaisia (EN) lajeja tai merkittävä määrä muunlaista uhanalaista lajistoa, johon laidunnus voi vaikuttaa. Muilla kohteilla tapaminen järjestetään vähintään kerran sopimuskaudessa.
  - Järjestetään yhteistyötapaaminen ja/tai koulutustilaisuus kaikkien sopimuslaiduntajien kanssa kerran ympäristösopimuskaudessa.
  - Laidunnus toteutetaan ensisijaisesti kiertolaidunnuksena. Jatkuvan laidunnuksen käyttö harkitaan aina tarkkaan. Kiertolaidunnuksessa laidunpainetta ja laidunaikaa säädellään lohkoittain siten, että laidunnuksen hyödyt luonnon muotoisuudelle saadaan mahdollisimman korkeiksi. Kiertolaidunnuksella voidaan mm. ehkäistä syömisestä aiheuttaman tallauksen vahinkoja uhanalaisille kasveille ja hyönteisille ja siten vähentämään erillisten suojarakenteiden tarvetta laidunten sisällä. Kiertolaidunnuksen järjestelyissä huomioidaan, että saaristossa laidunlohkot eivät välttämättä sijaitse vierekkäin tai edes samalla saarella, mikä lisää merkittävästi kuljetuskustannuksia ja laiduntajan työtä. Laidunnuksessa voidaan myös pitää välivuotia luonnonsuojelullisista syistä, kuten uhanalaisten lajien elinvoimaisuuden säilyttämiseksi ja lisäämiseksi tai laidunnukselle herkkien luontotyyppien lajiston (esim. lehdot, kalkkikalliot) turvaamiseksi.
  - Lammaslaidunnuksessa on tavoitteena siirtyminen kaikilla laitumilla kiertolaidunnukseen.

- **Avointen perinneympäristöjen hoito muilla menetelmillä kuin laiduntamalla (maaluonnonsuojelu):**
  - Niittämällä niittyjä parannetaan niillä elävien uhanal. kasvien ja hyönteisten elinolosuhteita.
  - Pitkäaikaisia niitkohteita hoidetaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti. Vuosittain niittoja tehdään samoilla saarilla (mm. Jungfruskär ja Berghamnin saaristo), jolloin hoidon laadun ja jatkuvuuden varmistamiseksi Metsähallitus ylläpitää näiden kohteiden hoidossa tarvittavaa niittokalustoa
  - Alavat niitetyt niityt (6510) niitetään vuosittain luontotyyppin ominaispiirteiden ja niitosta hyötyvän uhanalaisen lajiston säilyttämiseksi.
  - Niitkohteet pääsääntöisesti jälkilaidunnetaan.
  - Kunnostusniittoja tehdään tarpeen mukaan (mm. ruovikot, nurmilauhavaltaiset alueet, jne.).
  - Selvitetään mahdollisuutta lisätä avointen perinnebiotooppien niittoa ja jälkilaidunnusta myös uusilla kohteilla, silloin kun siihen on selkeät perusteet (luonnonsuojellinen hyöty, Natura-luontotyyppin säilymisen edellytys).
  - Ongelmalajien (mm. hietakastikka ja sanajalka) niittoja edistetään ensisijaisesti laidunvuokra-sopimusten kautta, mutta Metsähallitus voi tehdä niittoa lajisuojeluperusteisesti pienialaisesti erityisesti ja kiireellisesti suojeltavien sekä äärimmäisen (CR) ja erittäin uhanalaisten (EN) lajien hoitona myös ympäristösopimuskohteilla.
  - Selvitetään vesakontorjuntaan ja kevätkulotukseen kustannustehokkaita ja uhanalaisen lajiston kannalta sopivia käytäntöjä (mm. pikkuapollon elinympäristöt ja lammaslaitumet).
  - Uhanalaisten lajien esiintymiä suojataan tarvittaessa suoja-aitauksien tai muiden suojarakenteiden avulla.
  - Luontaiset niityt ovat tärkeä osa erityisesti ulkosaariston niittyverkostoa. Luontaisia niittyjä hoidetaan tarpeen mukaan mm. raivaamalla katajia ja puiden taimia, ja niittämällä ruovikkoa.
  - Sekä luontaiset että laidunnetut niittyalueet kärsivät monin paikoin pohjakerroksen sammaloitumisesta (typpilaskeuma). Selvitetään menetelmiä sammalpeitteen avaamiseen esim. laaamalla / laidunpainetta hetkellisesti kohottamalla / pienialaisin kulotuksin.

- **Nummien hoito (maaluonnonsuojelu):**
  - Umpeenkasvaneita nummia peruskunnostetaan raivaamalla niiltä puustoa ja katajia sekä kullottamalla. Osa peruskunnostettavista pitkälle katajikoituneista nummista kulotetaan kuivina kesäkuukausina, jolloin maaperää peittävä kummit ja kasvillisuus palaa pääosin pois paljastaen tilaa monimuotoisuuden kannalta erityisen arvokkaalle nummivarpujen ja keto- ja kivennäismaalaikkujen mosaiikille. Jatkuvassa hoidossa olevia nummia laidunnetaan säännöllisesti ja kulotetaan toistuvasti noin 15–25 vuoden välein keväisin ja syksyisin. Pienten saarien katajikoituneet nummilaiikut täydentävät nummien verkostoa, ja niitäkin kulotetaan säännöllisesti luontotyyppin ominaispiirteiden säilyttämiseksi.
  - Saaristomerellä nummien (4030) laajimmat (>10 ha) esiintymät ovat syntyneet ja säilyneet perinteisen laidunnuksen ja säännöllisten kulotusten tuloksena. Lisäksi niitä tavataan laitumien ulkopuolella myös kallioisilla saarilla ja harjusaarilla. Kaikki erityyppiset nummet ovat uhanalaisia luontotyyppisiä, ja niiden arvo monimuotoisuudelle liittyy vahvasti nummikasvillisuuden sekä keto- ja paahteisten kivennäismaalaikkujen muodostamaan mosaiikkimaiseen rakenteeseen.

- **Toteutamme pesimäpaikkojen kunnostuksia ja huomioimme muilla hoitokohteilla lajin vaatimukset (linnustonsuojelu):**
  - Kirjokertun pesimäpaikkojen kartoitustyöhön perustuen toteutetaan tarvittavia kirjokertun pesimäympäristön kunnostuksia, jotta lajilla olisi riittävästi suotuisia elinympäristöjä Saaristomerellä. Muussa luonnonhoidossa otetaan huomioon kirjokertun pesimäympäristön vaatimukset.

- **Lehdesniittyjen hoito (maaluonnonsuojelu):**
  - Lehdesniityt niitetään lähtökohtaisesti vuosittain luontotyyppin ominaispiirteiden säilyttämiseksi. Niitossa voidaan harkiten pitää väli vuosia, mikäli se on esim. kovan kuivuuden takia perusteltua.
  - Lehdespuut lehdestetään noin 4–5 vuoden välein. Lehdestyksessä käytetään mahdollisuuksien mukaan puiden hoidon ammattilaisia, arboristeja.
  - Varmistetaan, että uusia lehdespuita syntyy.
  - Jatketaan talkootyön käyttöä lehdesniittyjen hoidossa kustannustehokkaana ja lehdesniittyjen laadukkaan hoidon mahdollistavana työmuotona.
  - Pitkällä aikavälillä selvitetään myös uusien hoitokohteiden kunnostamisen mahdollisuuksia ja jatkohoidon rahoitusta yhdessä ELY-keskuksen ja Ympäristöministeriön kanssa.

- **Puustoisten perinneympäristöjen hoito (muut kuin lehdesniityt) (maaluonnonsuojelu):**
  - Laidunkohteiden laidunnusta jatketaan ja hoidon laatua parannetaan kehittämällä ja vakioimalla yhteistyötä sopimuslaiduntajien kanssa samoin periaattein kuin avoimilla perinnebiotoopeilla.
  - Kiertolaidunnuksen käyttö on laiduneläimestä riippumatta tärkeää kohteilla, joilla on monipuolisia ja/tai ristiriitaisia arvoja, kuten perinnebiotooppi- ja lehtoarvoja, etenkin Saaristomeren luonnonhoidon kokonaissuunnitelman hoitoalueilla 2, 3 ja 4. Vaikutuksia luontotyyppeihin ja lajistoon seurataan osana tulevaa seurantaohjelmaa ja laidunpainetta ja laidunnuksen ajoitusta säädellään havaintojen perusteella. Tehdään yhteistyötä ELY-keskuksen ympäristösopimusasiantuntijoiden kanssa.
  - Vesakontorjuntaa kehitetään samoin periaattein kuin avoimilla perinnebiotoopeilla.
  - Hoidossa olevilla kohteilla tehdään tarvittaessa uusia valtapuuston väljistyksiä puiden kasvun myötä lisääntyneen varjostuksen vähentämiseksi. Ylläpitoväljistyksen aikaväli on tyypillisesti noin 25–35 vuotta kohteesta riippuen.
  - Laitumilla selvitetään alle 65-vuotiaiden laidunnettujen metsien puuston väljentämistä metsälaitumiksi tai hakamaiksi, silloin kun ne ovat ravinteisuudeltaan tarpeeksi reheviä (MT+, OMT ja lehto). Huomioidaan tämä Saaristomeren luonnonhoidon kokonaissuunnitelman päivityksessä.
  - Turvataan lahoppuulla elävien lajien säilymistä puustoisissa perinneympäristöissä pyrkimällä lisäämään lahoppuuta, mukaan lukien palanut puu.
  - Vaalitaan metsäomenapuita ja selvitetään mahdollisuutta lisätä niitä siemenistä kasvattamalla ja varttamalla. Huolehditaan myös muiden harvalukuisten puulajien (mm. jalopuut, haavat ja raidat) uusiutumisesta laidunalueilla esimerkiksi suojaamalla taimia ja nuoria yksilöitä laiduntajilta.

- **Pikkuapollon elinympäristöjen kunnostaminen ja laadukas hoito sekä lajin seuranta (maaluonnonsuojelu):**
  - Pikkuapollo toimii sateenvarjolajina saariston ravinteisten alustojen ja kalkkivaikutteisten alueiden hakamaiden, niittyjen ja laidunnettujen lehtojen lajistolle.
  - Jatketaan pikkuapollon elinympäristöverkoston kytkeytyneiden alueiden kunnostuksia suotuisan suojelutason saavuttamiseksi Saaristomeren luonnonhoidon kokonaissuunnitelman hoitoalueilla 1 ja 2. Suotuisan suojelun taso määritetään Varsinais-Suomen ELY-keskuksessa tekeillä olevan toimenpideohjelman mukaan.
  - Huolehditaan nykyisten pikkuapollokohteiden hoidon laadusta säätämällä laidunnusta ja vähentämällä hirvieläinten haitallisia vaikutuksia kiurunkannuksiin ja mesikasveihin sekä toteuttamalla loput näille kohteille suunnitellut kunnostukset ja huolehtimalla kunnostusalueiden jälkihoidosta.
  - Jatketaan kunnostuksia pikkuapollon elinympäristöverkoston vahvistamiseksi Saaristomeren luonnonhoidon kokonaissuunnitelmassa tärkeiksi tunnistetuilla kohteilla. Kiireellisten kunnostusten tavoite on noin 20 hehtaaria niittyjä ja hakamaita. Näiden lisäksi kunnostetaan aluekonaisuuksiin sisältyviä metsälaitumia.

- Pyritään kaksinkertaistamaan pikkuapollon yksilömäärät 10 vuoden aikana luonnonhoidon kokonaissuunnitelman alueella 2 ja saavuttamaan suotuisan suojelun taso.
  - Jatketaan pikkuapollon populaatioiden seuranta säännöllisesti (vähintään 5 vuoden välein).
  - Selvitetään mahdollisuutta perustaa uusia pikkuapollon populaatioita siirtoistutusten avulla hyväkuntoisille elinympäristölaikuille verkoston kannalta erityisen tärkeillä alueilla.
- **Isoapollon elinympäristöverkoston vahvistaminen ja lajin seuranta (maaluonnonsuojelu):**
    - Isoapollon elinympäristöt sisältävät isomaksaruohoa kasvavia luotojen ja saarten kallioita sekä kallioalueiden läheisyydessä sijaitsevia mesikasveja kasvavia niittyjä.
    - Isoapollon elinympäristöjä (mm. luonnonhoidon kokonaissuunnitelman alueen 5 isoapollon luodot ja -niityt) kunnostetaan raivaamalla mesikasveille ja lajin toukkien isäntäkasville isomaksaruoholle soveliaita avoimia ja puoliavoimia elinympäristöjä mm. katajikoituneille niity- ja nummialueille, vesoittuneille rantaniityille sekä rehevähajaisille nuorta puustoa kasvaville alueille. Lajille ja sen tarvitsemille kasveille soveliaista alaa lisätään myös kulottamalla katajikoituneita alueita. Isomaksaruohon siemenpankkia voidaan käsitellä mekaanisesti siementen itämisen aktivoimiseksi. Lisäksi mesikasveja erityisen mielellään syövän valkohäntäkauriiden runsauden säätely lajin esiintymisalueilla on tärkeä osa hoitotoimia.
    - Jatketaan säännöllistä lajin levinneisyyden ja hoitotoimien vaikuttavuuden seuranta vapaaehtoistyön avulla ja yhteistyössä Turun Yliopiston tutkijoiden kanssa. Elinympäristöjen kunnostuksissa hyödynnetään aiempien kunnostusten kokemuksia.
- **Kunnostamme tärkeimpiä lintujen pesimäsaaria puustoa ja muuta korkeampaa kasvillisuutta vähentämällä (linnustonsuojelu):**
    - Avoimet elinympäristöt ovat erityisen tärkeitä saaristolinnuille ja monille levähtäville lintulajeille. Tavoitteena on ylläpitää tärkeimmät lintusaaret avoimina. Erityisesti etelänsuosirrin ja pikkutiiran pesimäpaikat on erittäin tärkeää pitää avoimina korkeammasta kasvillisuudesta. Vierasperopyynnin laajentuessa välisaaristoon on odotettavissa saaristolintujen levittäytymistä näille alueille. Silmällä pitäen lintujen levittäytymistä, varmistetaan että välisaaristossa on saaristolinnuille sopivan avoimia ympäristöjä pesimäpaikoiksi.
- **Rantaluontotyyppien umpeenkasvua rajoitetaan ja rannoille kertyneitä roskia poistetaan (maaluonnonsuojelu):**
    - Itämeren rehevöityminen ja osin myös perinteisen karjatalouden päättyminen ovat johtaneet monin paikoin rantaniittyjen, hiekkarantojen ja kivikkarantojen umpeenkasvuun mm. ruovikoitumisen ja typensuosijalajien runsastumisen kautta.
    - Tyypillisesti hoitoa tarvitsevia kohteita on etenkin Saaristomeren luonnonhoidon kokonaissuunnitelman hoitoalueilla 3–6, mutta myös muualla missä edustavaa rantaluontotyyppiä ja arvokasta rantalajistoa uhkaa umpeenkasvu. Erityisesti linnuston kannalta tärkeät saaret, arvokkaat rantaniityt, uhanalaisten lajien esiintymät sekä harjusaarten hiekkarannat ja kiviset hiekkansekaiset rannat ovat tärkeitä hoitokohteita.
    - Rantaluontotyyppien rehevöitymistä vähennetään mm. ruovikoita niittämällä, kulottamalla ja kaivamalla ruovikoita juurineen ylös. Lisäksi rehevöitymisestä hyötyviä korkeakasvuisia typensuosijalajeja vähennetään mm. niittämällä ja rantaan kertynyttä orgaanista ainesta vähentämällä. Lisäksi raivataan nuoria puita.
    - Saarten rannoilta kerätään pois roskia. Roskien keruun tehokkuutta parannetaan paikallistamalla systemaattiset roskien kertymisalueet ja keskittämällä roskien keruuta näille rannoille.
    - Ilmastonmuutokseen varautumista jatketaan selvittämällä yhteistyössä tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa mm. merenpinnannousun sekä jäätalvien ja meriveden suolaisuuden vähenemisen vaikutuksia rantaluontotyyppihin ja niillä elävään lajistoon. Varautumisessa korostuu kattavan ja edustavan rantaluontotyyppien verkoston ylläpito sekä yksittäisten rantaluontotyyppien osalta meriveden nousun alta lähisiirtymiseen soveliaiden alueiden ja niiden hoidon selvittäminen.

- **Toteutamme pesimäpaikkojen kunnostuksia ja huomioimme muilla hoitokohteilla lajin vaatimukset (linnustonsuojelu):**
  - Kirjokertun pesimäpaikkojen kartoitustyöhön perustuen toteutetaan tarvittavia kirjokertun pesimäympäristön kunnostuksia, jotta lajilla olisi riittävästi suotuisia elinympäristöjä Saaristomerellä. Muussa luonnonhoidossa otetaan huomioon kirjokertun pesimäympäristön vaatimukset.
- **Minkin ja supikoiran tehostettua pyyntiä jatketaan suunnitelmallisesti (linnustonsuojelu):**
  - Vieraspetojen poiston on osoitettu olevan yksi vaikuttavimpia toimenpiteitä saaristolintujen suojelemiseksi Itämerellä. Saaristomerellä vieraspetojen poistoa on tehty paikoin ulkosaaristossa useamman vuosikymmenen ajan ja viimeisen viiden vuoden ajan poistopyynnit ovat laajentuneet kohti välisaaristoa. Tulokset ovat olleet myönteisiä saaristolinnuille. Tavoitteena pitkällä tähtäimellä on vieraspedoista vapaa saaristo, mikä tarkoittaa poistopyyntien kattamista ja laajentamista ulkosaaristosta kohti sisäsaaristoa ja mantereen ns. "syöttöasemia". Tarkoituksena olisi estää vieraspetojen eteneminen mantereen niemiltä ja muilta keskeisiltä paikoilta kohti saaristoa.
- **Testaamme liejutaskuravun poistomenetelmää (meriluonnonsuojelu):**
  - Vedenalaisia vieraslajeja saapuu esim. laivaliikenteen painolastivesien mukana huomaamatta ja ne leviävät usein merenpohjilla laajalle alueelle. Vieraslajit ovat aggressiivisia levittäytyjiä ja yksilömäärän kasvaessa ne voivat muuttaa ja heikentää mereisiä ravintoketjuja (epäsuora vaikutus kalojen ja merilintujen ja hylkeiden kantoihin sekä kalastukseen). Saaristomerellä liejutaskurapu on viimeisen 15 vuoden aikana levinnyt lähes kaikkialle ja se esiintyy paikoin runsaina populaatioina. Lajia tavataan niin pehmeillä mutapohjilla, hiekka- ja sorapohjilla kuin rannan läheisillä kivikkopohjillakin. Liejutaskuravun on havaittu vaikuttavan heikentävästi mm. rakkohauruesiintymiin saalistamalla hauruja levästä puhtaana pitävää makrofaunaa. Lisäksi ravut syövät kalanmätiä ja voivat siten vaikuttaa alueen kalakantoihin. Liejutaskuravun leviämistä ei enää voida estää, mutta osana Biodiversea -hanketta testaamme menetelmiä rapukannan vähentämiseksi paikallisesti Högländin alueella mm. pohjaimurin ja mertojen avulla.
- **Vieraskasvilajien vähentäminen ja torjunta (maaluonnonsuojelu):**
  - Vieraskasvilajien torjuntaa on Saaristomerellä menestyksekkäästi toteutettu viime vuosina, mm. kurtturuusuesiintymistä on hävitetty noin puolet. Kurtturuusun ja muiden kansallisesti haitallisiksi luokiteltujen vieraslajien sekä voimakkaasti luontoon leviävien puutarhakasvien (mm. tarhatyräkki, piiskut, siperiansinivalvatti) torjuntaa jatketaan. Vieraskasvilajien torjuntaa edistetään yhteistyössä yksityismaiden maanomistajien kanssa. Mahdollisuuksien mukaan tuetaan sidosryhmien tekemiä torjuntahankkeita. Lisäksi viestitään saariston vieraslajeista alueen asukkaille ja vierailijoille.
  - Vieraskasvilajien torjunnan kannalta on tärkeitä selvittää eri torjuntamenetelmien toimivuutta ja sopivuutta erilaisissa kohteissa sekä kerätä tietoa uusista esiintymistä ja säännöllisesti seurata vanhojen torjuttujen esiintymien siemenpankista nousevia uusia versoja.
- **Kohdekohtaiset verotussuunnitelmat (kannanhoitosuunnitelmat) valkohäntä- ja metsäkauriille (maaluonnonsuojelu):**
  - Aluekohtainen kannanhoitosuunnitelma sekä järjestelmällinen kauriiden pyynti tähtää kauriiden voimakkaaseen vähentämiseen suojelualueilla luonnonarvoiltaan arvokkaiden kohteiden suojelemiseksi. Valkohäntäkauriin osalta pyritään lajin poistamiseen kokonaan arvokkaimilta alueilta. Metsäkauriin osalta tilannetta ja vaikutuksia seurataan, ja erän kanssa pidettävien vuosittaisten yhteistyöpalaverien avulla tavoitteet määritellään uudelleen tarpeen mukaan. Lisäksi kohdennettua ja tehostettua valkohäntäkauriin pyyntiä jatketaan. Valkohäntäkauriin poistoa on viime vuosina tehostettu Örössä, Seilissä ja Pähkinäinen-Kenkämaalla.

- **Olemme mukana etelänsuosirrin Suomen pesimäkannan elvytyshankkeessa (linnustonsuojelu):**
  - Etelänsuosirrin pesimäkannan koko on tällä hetkellä enää noin 30 paria ja näin pienellä parimäärällä lajia uhkaa sukupuutto. Itämeren pesimäkanta käsittää alle 300 paria. Oulun yliopiston johdolla ollaan aloittamassa etelänsuosirrin munien haudontahanketta Suomessa 2024. Munien hautominen haudontakoneessa vähentää haudonnan aikaista pesätappiota.
  - Ensi vaiheessa etelänsuosirrejä aiotaan tarhata Oulun seudulla, mutta seuraavassa vaiheessa tavoitteena olisi vahvistaa muun Suomen pesimäkantoja. Saaristomerellä etelänsuosirrejä esiintyy ainoastaan Jurmon saarella, missä on jäljellä yhden tai kahden parin pesimäkanta. Saarella on parhaimmillaan pesinyt lähes kymmenkunta paria etelänsuosirrejä. Jurmon pesimäkannan vahvistaminen olisi ensiarvoisen tärkeitä, kun saarella vielä esiintyy lajia.
- **Toteutamme meriajokkaan ja näkinpartaisten siirtoistutuksia (meriluonnonsuojelu):**
  - Tavoitteena on edesauttaa heikossa tilassa olevien pohjan elinympäristöjen ja luontotyyppien hyvän tilan saavuttamista sekä ylläpitää hyvässä tilassa olevia elinympäristöjä ja luontotyypppejä. Meriajokas ja näkinpartaiset muodostavat vedenalaisia niittyjä, joiden merkitys luonnon monimuotoisuudelle on merkittävä. Lajit ovat herkkiä häiriintymään, ja tässä toimenpiteessä tehdään siirtoistutuksia alueille, joissa meriajokas tai näkinpartaiset ovat heikentyneet tai hävinneet ihmisen aiheuttamien toimien vuoksi. Siirtoistutukset kohdennetaan ensisijaisesti alueille, joissa olosuhteet ovat suosiolliset lajien menestymiselle, mutta jonkinlainen leviämisen estävä tekijä on vaikeuttanut lajin luontaista leviämistä. Osalla kohteista siirtoistutukset saatavat myös edellyttää ensin alkuperäisen häiriintymisen tai häviämisen syyn poistamista tai vähentämistä. Kunnostetut alueet lisäävät meriluonnon monimuotoisuutta tarjoten mm. myös kaloille soveltuvia elinympäristöjä, kutu- ja poikasalueita.
- **Lajin siirto tai palautus kunnostetuille kohteille (maaluonnonsuojelu):**
  - Lajien siirtoja ja palautuksia voidaan tarkkaan harkiten tehdä sellaisille uhanalaisille lajeille tai niiden isäntäkasveille, joiden esiintymät ovat pieniä ja eristyneitä, jonka vuoksi ne ovat vaarassa hävitä pitkällä aikavälillä esimerkiksi satunnaisten häiriöiden tai sisäsiittoisuuden vuoksi. Uhanalaisia kasveja ja uhanalaisille lajeille tärkeitä isäntäkasvien yksilömääriä voidaan myös lisätä esim. siemenistä tai pistokkaista kasvatetuilla yksilöillä. Siirtoja lisätään aluksi pienessä mittakaavassa lajien palauttamiseksi hävinneille esiintymille sekä luonnonhoitotoimin kunnostettuihin elinympäristöihin.
  - Siirtoja tehdään, jos lajit eivät luontaisesti ole runsastuneet elinympäristön hoitotoimista huolimatta tai lajien luontaisen levittäytymisen arvioidaan kestävän kauan (esim. siirtyminen merialueen ylitse kestää vuosikymmeniä / -satoja). Selvityksen alla mahdollisesti siirtoistutettavista lajeista ovat mm. pikkuapollo, meritatar, metsäomenapuu, meriotakilokki ja kangasajuruoho. Siirrot tehdään yhteistyössä asiantuntijatahojen kanssa, ne dokumentoidaan tarkasti ja niitä kehitetään saatujen kokemusten mukaan. Lajeja lisätään mahdollisuuksien mukaan myös siemenistä tai istuttamalla tarhattuja / kasvatettuja yksilöitä (esim. lisätty alkuperäisestä populaatiosta kerätyistä pistokkaista tai siemenistä).
- **Tuotamme tietoa suojattavista luontokohteista ja öljypuomien kiinnittämispaikoista (meriluonnonsuojelu):**
  - Lisääntyvä meriliikenne kasvattaa öljyonnettomuuksien riskiä Suomen rannikkoalueella ja se on tunnistettu yhdeksi alueen melko epätodennäköiseksi, mutta tapahtuessaan vaikutuksiltaan hyvin laajaksi riskitekijäksi meri- ja saaristoluonnolle. Lisäksi tahallinen öljyonnettomuus on tunnistettu yhdeksi kansallista turvallisuutta uhkaavaksi hybridi-vaikuttamisen keinoksi. Metsähallituksella on kertynyt vahva aluetuntemus osana meriluonnon kartoituksia ja tiedämme alueen tärkeimmät luontoarvot. Siten kykenemme osoittamaan keskeisimmät öljyntorjuntaa edellyttävät kohteet Saaristomeren suojelualueverkostossa. Tuotamme öljyonnettomuuden varalta ennalta suojattavien kohteiden listauksen ja osoitamme öljypuomien

tärkeimmät kiinnittymispaikat paikkatietoaineistona Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään (Uljas ja sen korvaava).

- **Lisäämme tietoisuutta haitallisista lajeista ja kannustamme vieraslajien kansalaishavainnointiin (meriluonnonsuojelu):**
  - Vedenalaisia vieraslajeja saapuu esim. laivaliikenteen painolastivesien mukana huomaamatta eikä merenpohjan vieraslajeja ole helppo havaita vesillä liikuttaessa. Vieraslajit ovat aggressiivisia leviämään ja niiden määrän kasvaessa ne voivat muuttaa ja heikentää mereisiä ravintoketjuja (epäsuora vaikutus kalojen ja merilintujen ja hylkeiden kantoihin sekä kalastukseen). Pyrimme lisäämään kansalaisten tietoisuutta vedenalaisista vieraslajeista ja niiden tunnetuista vaikutuksista paikallisiin ekosysteemeihin. Lisäksi kannustamme kansalaishavainnointiin ja ilmoittamaan havainnoista seurantaan tekeville viranomaisille (esim. vieraslajit.fi). Kansalaishavainnointi on tärkeä lisä vieraslajien seurannan tehostamisessa. Toimenpide aloitetaan osana Biodiversea LIFE-IP -hanketta.
- **Lisäämme tietoisuutta vieraspetopoiston vaikuttavuudesta ja innostamme kansalaishavainnointiin (lunnustonsuojelu):**
  - Lisäämme kansalaisten tietoisuutta vieraspedoista ja niiden tunnetuista haitallisista vaikutuksista paikallisiin ekosysteemeihin sidosryhmäyhteistyöllä. Lisäksi kannustamme kansalaishavainnointiin ja ilmoittamaan havainnoista seurantaan tekeville viranomaisille (esim. Laji.fi). Tavoitteena on laatia vuosittain tiedotteita vieraspetopyyntien toteuttamista ja tuottaa viestintämateriaalia vieraspetopyyntien vaikuttavuudesta.
- **Lisäämme Saaristomerellä toimivien organisaatioiden tietoisuutta meriluonnon arvoalueista (meriluonnonsuojelu):**
  - Suomen EMMA-alueet eli ekologisesti tai biologisesti merkittävät vedenalaiset meriluontoalueet käsittää 87 aluetta, jotka on valittu lähes viidentoista vuoden VELMU-kartoitusaineiston (valtakunnallinen vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma) perusteella ja rajattu asiantuntijoiden avustuksella. EMMA-alueet pitävät sisällään mm. Suomen merialueiden tärkeimpiä kalantuotantoalueita ja uhanalaisten lajien esiintymisalueita riippumatta niiden nykyisestä suojelutasosta. Ne sisältävät lähes kaikki eri mereiset luontotyytit ja edustavat kaikkein monimuotoisinta meriluontoa. HKS-suunnittelualueelta on tunnistettu ja kuvattu tällä hetkellä neljä EMMA-aluetta (Ådöfjärdenin, Högsåran, Salpausselän ja Saaristomeren ulkosaariston EMMA-alueet). Pyrimme lisäämään Saaristomerellä toimivien sidosryhmien tietoisuutta näistä EMMA-alueista sekä muista jatkossa tunnistettavista meriluonnon arvoalueista.
- **Tuotamme tietoa suojelualueverkoston kannalta arvokkaista merikohteista (meriluonnonsuojelu):**
  - Metsähallituksen Saaristomerellä tekemä pitkäjänteinen kartoitustyö ja kerätyn aineiston jatkojalostus alueen lajien ja luontotyyppien tehokkaamman suojelun tueksi on ensiarvoisen tärkeää. Esimerkiksi vain 30 % Saaristomeren nykyisin tunnetuista meriajokasesiintymistä sijaitsee valtion suojelualueiden sisäpuolella – loput 70 % sijaitsevat valtion hallinnoimien alueiden ulkopuolella joko yhteisillä tai yksityisillä vesialueilla. Lajien ja luontotyyppien suojelun tehostamiseksi Metsähallitus tuottaa kartoituksiin perustuvaa tietoa mm. Saaristomerellä sijaitsevista suojaisista näkinpartais- ja meriajokaspohjista, jotka ovat luonnonsuojelulain (9/2023) 64 §:n mukaisia suojeltuja luontotyyppisiä. Sen lisäksi tarjoamme ajantasaista tietoa mm. Itämeren norppien (direktiivilaji, liitteet II ja V) suojelemiseksi.
- **Arvokkaiden hiekkapohjien kulumisen vähentäminen (meriluonnonsuojelu):**
  - Luontoarvoiltaan merkittävien ja herkkien hiekkapohjien tilan parantamiseksi ja heikentymisen estämiseksi Metsähallitus tunnistaa Saaristomerellä sijaitsevat hiekkapohjakohteet ja yhteisillä vesialueilla pyrkii yhteistyöhön muiden vesialueen osakkaiden kanssa ja neuvottelee

erilaisista lieventämis- tai rajoitustoimenpiteistä meriluonnon suojelemiseksi. Selvitämme yhteisten vesialueiden osalta osakkaiden halukkuutta rajoittaa tai kohdentaa ankkurointia arvokkailla meriajokasrannoilla esimerkiksi asentamalla veneiden kiinnittymispoijuja herkille tai veneiden kiinnittymislenkkejä suosituille käyntikohteille käytön ohjaamiseksi. Toimenpiteet toteutetaan, mikäli osakaskunnat ovat myötämielisiä yhteistyölle. Pilottikohteena toimii Kasnäsin luoteispuolella sijaitseva Sandön.

- **Lisäämme tietoa itämerennorpista ja takaamme norpille suotuisia elinalueita (meriluonnonsuojelu):**
  - Saaristomerellä norppakanta on 200–300 yksilöä. Näihin osakantoihin kohdistuvia paineita ja uhkia ei tunneta hyvin, mutta ilmastonmuutoksen ja lisääntyneen meriliikenteen oletetaan vaikuttaneen kantoihin haitallisesti. Itämerennorppakantojen hoitoon ja suojeluun liittyvät nykytoimenpiteet eivät ole riittäviä. Metsähallitus on mukana WWF:n hyljetyöryhmässä ja Yhteinen Saimaannorppamme 2 -hankkeessa, missä kartoitetaan ja kerätään tietoa Itämerennorppien eteläisten populaatioiden tilanteesta. Näiden populaatioiden keskeisimmät elinalueet sijoittuvat Saaristomerelle. Alueelta kertyvää lajitietoa käytetään edunvalvonnassa ja suojelusuunnittelussa. Esim. HKS-työssä norpille pyritään varmistamaan ihmishäiriöltä suojattuja, rauhallisia elinalueita vyöhykesuunnittelulla (ns. luonnonrauha-alueet) sekä lisäämään liikku- misrajoitusalueita tärkeimmille norppien käyttämille saarille.
- **Lisäämme muiden Saaristomerellä toimivien organisaatioiden tietoisuutta linnustoarvoista (linnustonsuojelu):**
  - Saaristomeri on Itämeren yksi arvokkaimpia saaristolintujen pesimä-, sulkimis- ja levähdys- alueista. Täällä pesivät lähes kaikki saaristolintulajit mitä Itämerellä tavataan. Saaristomeri sijaitsee myös yhdellä pohjoisen pallonpuoliskon tärkeimmän muuttoväylän varrella. Alueen yli ja ohi muuttaa runsaasti vesi- ja petolintuja sekä varpuslintuja. Saaristomerellä on tuotettu linnustotietoja vahvasti vapaaehtoistyöllä, joten läheinen työ sidosryhmien kanssa on oleellista myös jatkossa. Runsaat aineistot ovat vaikuttaneet siihen, että alueella kerättyihin tietoihin pohjautuen tutkimuslaitokset ovat tuottaneet lukuisia tieteellisiä julkaisuja lintukantojen tilasta ja suojelutoimenpiteiden vaikuttavuudesta lintukantoihin. Tavoitteena on saattaa lintuja koskeva tieto helposti saatavaksi, tehdä yhteistyötä lintujen suojelemiseksi yhdistysten ja seurojen kanssa sekä tutkimuslaitosten kanssa selvittää keinoja lintujen suojelemiseksi.
- **Lisätään yhteistyötä kauriskantojen ylilaidunnuksen vähentämiseksi (maaluonnonsuojelu):**
  - Kauriiden tehostettu vähentäminen on haastavaa saarilla, joissa on monta maanomistajaa. Poistopyynnin vaikutus jää vähäiseksi, mikäli kauriita jää poistamatta yhdeltä tai useammalta kiinteistöltä. Tarvitaan laaja-alaista viranomaisten, metsästysoikeuksien haltijoiden ja maanomistajien välistä yhteistyötä. Kauriiden ylilaidunnus aiheuttaa etenkin keväällä laidunpainetta arvokkailla lehto- ja perinnemaisemakohteilla. Tilanne on haastava erityisesti alueilla, joilla elää arvokasta hyönteislajistoa. Pikkuapollon kanta on uhattuna, sillä sen toukka-aste ruokailee pystykiurunkannuskasvustoilla nimenomaan kevätaikaan. Myös keväällä kukkiva seljakämmekä kärsii kauriiden laidunnuksesta. Ne ovat erityisesti kauriiden mieleen, kun muuta kasvillisuutta on vasta vähän tarjolla. Tavoitteena on tehdä yhteistyötä Riistakeskuk- sen, ELY-keskuksen, riistanhoitoyhdistysten sekä metsästysseurojen kanssa kaurispaineen vä- hentämiseksi laajoilla maanomistusoloiltaan sirpaleisilla ylilaidunnetuilla alueilla.
- **Luonnonhoidon kokonaissuunnitelma ohjaa luonnonhoidon ja kunnostamisen toimenpi- teitä (maaluonnonsuojelu):**
  - Saaristomeren luonnonhoidon kokonaissuunnitelman tavoitteena on keskittää luonnonhoi- toa ekologisesti vaikuttaviksi kokonaisuuksiksi, joilla lajiston säilymisen todennäköisyys kas- vaa. Luonnonhoidon kokonaissuunnitelmaa päivitetään säännöllisin väliajoin vastaamaan ajantasaisen tilanteen mukaisiin tavoitteisiin (mm. suojelualueverkoston täydentyminen ja verkostojen kunnostamisen edistyminen).

- **Saaristomeren luonnonhoidon kokonaissuunnitelma päivitetään säännöllisesti (maaluonnonsuojelu):**
  - Saaristomeren luonnonhoidon kokonaissuunnitelma päivitetään yhteistyössä ELY:n ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Päivityksen yhteydessä arvioidaan suunnitelman toteutuminen ja suunnitelmaan sisällytetään myös meriluonnonsuojelun kohteet, joihin maaluontotyyppien luonnonhoito vaikuttaa. Jatkossa suunnitelmaa päivitetään säännöllisesti noin viiden vuoden välein, tarvittaessa useammin.
- **Kalkkikallioiden avoimuuden seuranta, hoito ja kunnostaminen (maaluonnonsuojelu):**
  - Rehevöittävä typpilaskeuma, hiilidioksidipitoisuuden kohoaminen ja monella kohteella myös laidunnuksen päättyminen johtavat tyypillisesti avointen kalkkikallioiden umpeenkasvuun ja lajiston taantumiseen. Kalkkikallioiden umpeenkasvua seurataan maastokäynneillä ja mahdollisuuksien mukaan kaukokartoituksen menetelmiä hyödyntäen.
  - Luonnonhoitotoimissa avoimilta ja puoliavoimilta kalkkikallioilta raivataan ekologisin perustein katajikkoja ja nuoria puita, sekä vähennetään kalkkipintoja peittäviä rehevöitymisestä hyötyviä yleisiä sammalia ja jäkäliä sekä maahan kertynyttä kummaa. Lisäksi niitetään tai kitetään ongelmalajeja kuten hietakastikkaa, taigasananjalkaa jne.
  - Sisä- ja välisaariston kalkkikallioilla seurataan myös laidunnuksen vaikutuksia lajistoon. Tarpeen mukaan laidunpainetta ja -aikaa säädellään kiertoalaidunnuksen avulla ylilaidunnuksen estämiseksi. Luontaisien laiduntajien määrää ja etenkin valkohäntäkauriskannan kokoa pyritään pienentämään eläinten liian korkeiden tiheyksien alueilla.
  - Varjoisten kalkkikallioiden oloihin sopeutuneen lajiston elinvoimaisuuden ylläpitämiseksi vähennetään tarvittaessa mm. alikasvopuita sekä kalkkikalliopintoja peittäviä metsäsammalia.
  - Ulkosaaristossa kalkkikalliot säilyvät pääsääntöisesti avoimina ilman hoitotoimia mahdollistaen niiden lajiston säilymisen.
- **Selvitämme potentiaalisia merikunnostuskohteita ja toteutamme kunnostuksia (meriluonnonsuojelu):**
  - EU:n biodiversiteettistrategiassa elinympäristöjen kunnostus on yksi keskeinen keino luonnon monimuotoisuuden suojelemisessa. Tavoitteena on edesauttaa heikossa tilassa olevien pohjan elinympäristöjen ja luontotyyppien hyvän tilan saavuttamista sekä ylläpitää hyvässä tilassa olevia elinympäristöjä ja luontotyyppisiä. Meriluonnon kunnostustoimenpiteillä parannetaan lajien ja luontotyyppien suojelua. Heikentyneitä luontoarvoja ennallistetaan mahdollisuuksien mukaan huomioiden valuma-alueyhteys. Saaristomerellä valuma-alueen ravinnekuorma on merkittävin veden laatua heikentävä tekijä. Saaristomeren kunnostuskohteet selvitetään osana koko Suomen rannikon kattavaa mereisen suojelualueverkoston kunnostussuunnitelmaa, jossa tunnistetaan suojelualueverkostosta ne kohteet, joissa hoito- ja kunnostustoimenpiteitä voidaan suorittaa, sekä toteutetaan tätä suunnitelmaa. Metsähallituksen toimivaltuudet ovat valtion mailla, muilla Natura-alueilla kunnostustoimista neuvotellaan ja niitä suunnitellaan yhteistyössä maanomistajien kanssa.
- **Talkootyön, ympäristökasvatuksen ja sidosryhmien tutkimus/seurantatyön turvaaminen ja kehittäminen (maaluonnonsuojelu):**
  - Luonnonhoidon tavoitteita palvelevaa vapaaehtoistyötä vahvistetaan erityisesti lisäämällä ja kehittämällä talkootoimintaa.
  - Metsähallituksen toimintaa tukevien tukikohtien yhteiskäyttöä sidosryhmien kanssa lisätään ja kehitetään erityisesti luonnonhoidon, ympäristökasvatuksen, tutkimuksen ja seurannan näkökulmasta.
  - Talkootyötä ja sen mahdollisuuksia parannetaan ja lisätään etenkin Saaristomeren talkookeskuksissa, joita ovat lehdesniittykohteet Jungfruskär ja Berghamin saaristo sekä paahdelajiston erityisalue Öro. Talkootyötä pyritään lisäämään myös Jurmossa. Näillä kohteilla talkootyö on avainasemassa erityisen hyvän hoidon laadun varmistamiseksi (esim. lajistoltaan erittäin arvokkaiden niittyjen, kuten Jungfruskärin Paratiisiniityn, niitto pienkoneilla traktorin sijaan ja

heinien haravointi paalauksen sijaan, jolloin vältetään maaperän tiivistyminen ja varmistetaan, että arvokkaat kasvit ehtivät siementää ennen niittojätteen keräämistä). Lisäksi talkootyön avulla päästään merkittäviin luonnonhoitotöiden kustannussäästöihin Tärkein toimenpide on talkoissa tarvittavan infrastruktuurin ylläpito ja kehittäminen.

- Talkoita tukevat rakennukset toimivat myös tutkimuksen, seurannan ja opastustoiminnan tukikohtina (mm. isoapollotutkimus, linnustoseuranta ja Arkipelagia-seuran opastukset).
  - Talkooinfrastruktuuri vastaa myös matkailutoiminnan tarpeisiin. Talkoiden ja muun kustannusintensiivisen luonnonhoidon mahdollistavan toiminnan tukeminen on kuitenkin etusijalla rakennuskannasta ja sen käytöstä päätettäessä.
  - Selvitetään uudistavan matkailun periaatteisiin nojaavan matkailutoiminnan mahdollisuuksia tukea luonnonhoitotyötä talkookeskuksissa, etenkin Jungfruskärillä ja Örössä. Uudistavan matkailun lähtökohta on, että vierailulla on kohteeseen positiivinen ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen vaikutus.
  - Jugfruskärin ja Öron saarilla luonnonhoitotyön tukeminen ja mahdollistaminen on etusijalla saarien rakennuskannasta ja sen käytöstä päätettäessä.
- **Perinnebiotooppien määrän ja hoitopinta-alan lisääminen ja verkoston kytkeytyneisyyden parantaminen (maaluonnonsuojelu):**
    - Perinnebiotooppiverkostoa laajennetaan peruskunnostuksin (mm. raivaamalla, kulottamalla aloittamalla laidunnus).
    - Kunnostettavat kohteet valitaan Saaristomeren luonnonhoidon kokonaissuunnitelman hoitoaluekohtaisten tavoitteiden ja prioriteettien perusteella huomioiden päivittyvä laji- ja luontotyyppitieto (ml. uudet suojelualueet). Kunnostustarve painottuu Saaristomeren luonnonhoidon kokonaissuunnitelman hoitoalueiden 2, 3 ja 4 niittyihin ja hakamaihin, mutta myös muilla hoitoalueilla on kunnostustarpeita. Niittyjen ja hakamaiden lisäksi tehdään kunnostuksia myös metsälaitumilla ja laidunnetuissa metsissä.
    - Rehevöityneitä ulkosaariston luontaisia niittyjä ja nummia kunnostetaan ekologisin perustein sekä erityisesti lajiston ja elinympäristöverkoston kannalta keskeisillä alueilla.
    - Uusia kunnostustoimia ja laitumia suunniteltaessa arvioidaan vaikutukset maaluontotyyppien lisäksi pienialaisiin vesistöihin, kuten fladoihin tai pienialaisiin sisäjärviin.
  - **Varmistetaan luonnonhoidon suunnittelun ja toteutuksen korkea osaamistaso ja jatkuvuus (maaluonnonsuojelu):**
    - Saaristomeren alueen piirteiltään erityiset luontotyytit ja olosuhteet sekä uhanalaisten lajien suuri määrä edellyttävät vaativaa erityisosaamista luonnonhoidossa. Luonnonhoidon suunnittelijoiden ja käytännön luonnonhoitoa tekevien henkilöiden (oman kenttähenkilöstön, sopimuslaiduntajien ja yrittäjien) osaamisen varmistaminen on välttämätöntä laadukkaalle ja kustannustehokkaalle luonnonhoidolle.
    - Osaamisen säilyttäminen Metsähallituksessa, yrittäjien ja sopimuslaiduntajien sekä alan opiskelijoiden kouluttamisesta huolehtiminen mm. oppilaitosyhteistyötä kehittämällä on erityisen tärkeää.
  - **Paahdeympäristöjen verkoston kunnostaminen harju- ja moreenisaarilla (maaluonnonsuojelu):**
    - Saaristomeren harjusaariketjujen ja hiekkaisen moreenisaarien avoimet paahteiset elinympäristöt ylläpitävät kymmenien uhanalaisten hyönteislajien populaatioita. Lajit liikkuvat ulkosaariston ja mantereen välillä harjusaariketjua pitkin ja verkoston sisällä elinympäristölaikkujen välillä. Paahdeympäristöjä tavataan laajasta joukosta auringon paahteelle altistuvista ja hiekkapitoista moreenimaata sisältävistä luontotyypeistä kuten harjumetsistä, nummilta, kedoilta, hiekkarannoilta ja dyynialueilta. Luonnonhoidolliset kunnostustoimenpiteet keskittyvät verkoston kannalta tärkeiden elinympäristöjen hoitoon, mm. metsittyneiden ja katajikoituneiden paahteisten elinympäristöjen kuten hiekkaisen rantojen, ketojen, nummien (ks. nummien hoito kohta 5.3.), katajikoiden ja harjumetsien paahderinteiden avaamiseen mm. raivauksin ja

kulotuksin. Lisäksi yhden tai kahden puulajin vallitsevien tasaikäisien harjumetsien rakennepiirteitä monipuolistetaan mm. avaamalla paikoin paahderinteitä sekä lisäämällä lahopuuta mm. kulotuksin, kaulauksin ja puita kaatamalla. Peruskunnostuksen jälkeen luontotyypeillä tehdään myös jatkuvia hoitotoimia ekologisin perustein mm. avoimuutta ylläpidetään harvakseltaan toistuvien raivauksin ja osaa saarista laidunnetaan säännöllisesti. Mesikasvivarannon ja hyönteisten ravintokasvien turvaamiseksi laidunaikaa ja –painetta säädellään kierto- laidunnuksen keinoin (ks. Kohta avoimien perinnebiotooppien hoito laiduntamalla 5.1.). Rehevöitymisestä hyötyviä ruovikoita ja ruokohelpeä vähennetään rannoilta mm. hävittämällä pieniä erillisesiintymiä ja niittämällä.

- **Ojitettujen soiden, kosteiden niittyjen ja kosteikkojen vesitaloutta parannetaan (maaluonnonsuojelu):**
  - Saaristomerellä on paikoin ojitettuja niittyjä ja soita (mm. lettoja ja korpia). Kaivettuja uomia ja ojia ennallistetaan silloin, kun toimenpiteen arvioidaan parantavan luontotyyppien edustavuutta, eikä siitä aiheudu haittaa uhanalaiselle lajistolle tai naapurikiinteistöille. Avoimilta soilta ja kosteikoilta raivataan ekologisin perustein tarvittaessa myös nuoria puita ja katajia avoimuuden ylläpitämiseksi ja haihdunnan vähentämiseksi, ja osaa niistä voidaan laiduntaa (mm. Jurmossa). Jurmossa Träsketin leton laskuojaan v. 2023 asennettua pohjapatoa korotetaan vähitellen vedenpinnan palauttamiseksi ennalleen.
- **Poistamme ja torjumme mereltä rantaan ajautuneita roskia Saaristomerellä (meriluonnonsuojelu):**
  - Saaristomeren suojelualueiden rannoilta löytyy monin paikoin runsaasti mereltä rantaan kulkeutuneita roskia johtuen mm. virtauksista, meriliikenteen väylien läheisyydestä sekä vapaa-ajan veneilystä ja ammattikalastuksesta. Rantaroskat uhkaavat alueen merilinnustoa ja -nisäkkäitä, joihin ne saattavat jäädä kiinni tai tukehtua. Lisäksi rantaroskat jauhautuvat vähitellen mikromuoviksi ja rikastuvat merenpohjan ravintoverkkoihin. Roskaiset rannat heikentävät myös suojelualueiden virkistysarvoja. Selvitämme roskaisimpien kohteiden sijaintia Saaristomeren suojelualueiden rannoilla ja merenpohjilla ja poistamme rantaroskia yhteistyössä sidosryhmien ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa ja kehitämme roskien poisto-, kuljetus- ja kiertäysketjua saaristosta mm. osana Biodiversea LIFE-IP -hanketta.
- **Lehtojen ja jalopuuston hoito (maaluonnonsuojelu):**
  - Lehtojen luonnonhoidon tavoitteena on eri lehtotyypeille tunnusomaisen lehtolajiston elinvoimaisuuden turvaaminen ja parantaminen sekä uhanalaisten lajien esiintymien hoito. Monet Saaristomeren lehtotyypit säilyvät luontaisesti ilman hoitotoimia tai hoitotoimia tarvitaan harvoin.
  - Lehtojen ja perinnebiotooppien suojelun tasapaino ja suotuisa suojelutaso turvataan luonnonhoidon kokonaissuunnitelman ohjaamalla hoidolla. Huolehditaan, että lehtoluontotyypeistä muodostuu kattavia verkostoja, jotka turvaavat kunkin lehtotyypin ominaispiirteiden säilymisen.
  - Harvalukuisten lehtokasvien, lehtipuiden ja lehtopensaiden (mm. orapaatsama, tylppöorapihlaja, suippuorapihlaja, oratuomi, koiranheisi ja metsäomenapuu) säilyminen turvataan tarvittaessa hoitoimin. Lisäksi selvitetään mahdollisuuksia lisätä niitä luontaista alkuperää olevista siemenistä tai taimitarhalla kasvatetuista siementaimista.
  - Jalopuiden elinvoimaisuutta ylläpidetään avaamalla tarvittaessa niille elintilaa. Erityisesti huolehditaan vanhimpien jalopuiden, eristyneiden yksittäisten sekä pienten jalopuuesiintymien elinvoimaisuudesta. Saaristomeren luonnonhoidon kokonaissuunnitelman hoitoalueella 1 on erityisen tärkeää turvata tammen uusiutuminen. Runsaasti jalopuita kasvavilla kohteilla ainakin osa jalopuista jätetään kehittymään ilman hoitotoimia.
  - Turvataan haapalahopuujatkumon sekä saarnen ja pähkinäpensaans esiintymien ylläpito ja uudistuminen.

- Vanhojen sarka- ym. ojituksien patoamisen ekologisia perusteita selvitetään kohdekohtaisesti. Tavoitteena on vesitalouden palauttaminen luonnontilaiseksi ja kesien kuivuusjaksoihin varautuminen. Keväisin ja rankkasateilla sulamisvedet valuvat nopeasti oja pitkin pois verrattuna luonnontilaiseen lehtoon.
- **Luonnonhoidon toiminnan ja työtapojen jatkuva kehittäminen (maaluonnonsuojelu):**
  - Saaristomeren alueella laadukas luonnonhoito on avainasemassa luonnon monimuotoisuuden ylläpitämisessä ja lisäämisessä. Muuttuva toimintaympäristö ja muutokset mm. ympäristöolosuhteissa edellyttävät, että luonnonhoidon toimintaa kehitetään jatkuvasti. Parhaisiin tuloksiin päästään, kun kehittämisessä hyödynnetään uusia tutkimus- ja seurantatietoa ja luonnonsuojelun asiantuntijat ja luonnonhoidon toteuttajat kehittävät hoitoa yhteistyössä. Tunnistetaan ja ylläpidetään toimivat ja kustannustehokkaat luonnonhoidon suunnittelun ja menetelmien toimintatavat.
- **Sidosryhmäyhteistyön vahvistaminen luonnonsuojelussa ja luonnonhoidossa (maaluonnonsuojelu):**
  - Kehitetään luonnonsuojelun ja luonnonhoidon kannalta keskeistä yhteistyötä laajasti eri sidosryhmien, kuten viranomaistahojen, yliopistojen, oppilaitosten, sopimuslaiduntajien, luonnonhoidon yrittäjien, matkailuyrittäjien, paikallisten, kyläyhdistysten ja järjestöjen kanssa. Lisäksi muiden saaristossa asuvien ja alueen virkistyskäyttäjien kanssa. Vapaaehtoistyötä pyritään mahdollistamaan mm. luonnonhoidossa ja lajistaselvityksissä, jolloin myös vuorovaikutteisuutta ympäristökasvatuksen osalta saadaan lisää.
- **Meriluonnon uusinta- ja lisäkartoitukset (meriluonnonsuojelu):**
  - Meriluonnon uusinta- ja lisäkartoituksia toteutetaan suunnittelualueella osana meriluonnon-suojelun valtakunnallista kartoitussuunnitelmaa, joka laaditaan vuosittain merialueittain eri hankkeiden, tietotarpeiden ja rahoitustilanteen mukaisesti. Luontotietoa tarvitaan koko kasvukauden ajalta, ja tietopuutteet liittyvät erityisesti varhaisen kasvukauden lajeihin. Uusinta-kartoituksia toteutetaan nykyisen tietotason ylläpitämiseksi. Metsähallituksessa on linjattu, että vedenalainen luontotieto vanhenee noin 20 vuodessa. Saaristomerellä meriluontotiedon uusintakartoitusten aloittaminen on ajankohtaista vuodesta 2024 eteenpäin. Lisäkartoitukset ovat tarpeellisia olemassa olevan tiedon tarkentamista ja laajentamista varten. Meriluonnon kartoituksissa tieto on aina pistemäistä, joten lisäkartoitukset ovat tarpeellisia. Lisäksi tarvitaan kohdennettuja seurantakartoituksia meriluonnon tilan arvoimiseksi ja muutosten seuraamiseksi mm. direktiiviraportointeja ja uhanalaisuusarviointeja varten.
- **Huomioidaan vedenalainen kulttuuriperintö meriluonnon inventoinnissa (kulttuuriperintö):**
  - Vedenalaisissa luontotyyppi-inventoinneissa pidetään silmällä merenpohjan mahdollisia ennestään tuntemattomia hylkyjä, rakennelmia ja esineitä, jotka löydettyessä dokumentoidaan (valokuvaus ja muistiinpanot) ja niiden sijainti määritetään. Ennestään tunnettujen hylkyjen osalta tarkistetaan tietojen oikeellisuus. Inventointien suunnittelussa huomioidaan mahdolliset tunnetut hylät ja alueen arkeologinen potentiaali. Kulttuuriperinnön asiantuntija tallentaa havainnot ja raportoi ne alueelliselle vastuumuseolle.
- **Toteutamme saaristolinnuston lisäkartoituksia (linnustonsuojelu):**
  - Saaristolintujen lisäkartoitukset antavat ajantasaista tietoa saaristolintujen levinneisyydessä ja parimäärissä tapahtuvista muutoksista pysyvien saaristolintuseuranta-alueiden ulkopuolella. Tavoitteena on, että tunnemme kohtuullisen hyvin saaristolinnuston tilan suunnittelualueella. Lisäkartoitus käsittää sekä uusien alueiden kartoituksia että poikastuoton seurantaa. Poikastuoton seurannan avulla voidaan saada tietoa mitkä tekijät vaikuttavat lintujen poikastuottoon ja pidemmällä tähtäimellä parimääriin. Poikastuoton seuranta tuottaa tietoa tarvittavien suojelutoimenpiteiden suunnitteluun.

- **Tunnistamme vesilintujen keskeiset sulkimis- ja syyslevähdysalueet (linnustonsuojelu):**
  - Saaristomeri on valtakunnallisesti merkittävä vesilintujen sulkimis- ja levähdysalue. Tavoitteena on tunnistaa ja kartoittaa keskeiset kerääntymisalueet, jotta niihin mahdollisia kohdistuvia uhkia voidaan torjua.
- **Selvitämme Saaristomerellä tavattavien lepakkolajien levinneisyyttä ja esiintymistä (lajisuojaus):**
  - Saaristomerellä tavataan 7 lepakkolajia, joiden esiintymiskuva on puutteellisesti tunnettu. Eriytyisesti rakennuskannan hallinnan kannalta on keskeistä, että tunnemme näiden kohteiden osalta lepakkolajien esiintymiskuvan, jotta mahdolliset rakennusomaisuuden purku- ja muutostyöt eivät heikennä lepakkokantojen tilaa.
- **Päivitetään hoidettavien luontotyyppien laatua kuvaavien indikaattorilajien tieto säännöllisesti (maaluonnonsuojelu):**
  - Vakioidaan hoitoa tarvitsevien luontotyyppien (mm. perinnebiotoopit, paahdeympäristöt, rantaluontotyypit) laadun ja hoitotuloksen indikaattorilajien seurannat. Seurantoja kehitetään ainakin seuraaville lajeille: isoapollo, kirjokerttu, pikkuapollo, seljakämmekä, tähkämaitikka, peltomaitikka, kirkiruoho, kangasajuruoho, ahokissankäpälä ja keltamataro. Indikaattorilajeiksi voidaan valita myös monimuotoisuuden usein negatiivisesti vaikuttavia lajeja kuten järvi-ruoko, hietakastikka, nurmilauha jne.
  - Indikaattorilajien lisäksi kerätään myös elinympäristökohtaisia tietoja vaateilajien kannalta tärkeistä ympäristömuuttujista (avattu tarkemmin luonnonhoitoa vaativien luontotyyppien seuranta käsittelevässä toimenpiteessä)
  - Päivitetään indikaattorilajien tiedot vähintään 6 vuoden välein kaikilta alle 10 vuotta hoidossa olleilta kohteilta. Eräiden erityisen herkkien lajien seuranta voidaan tehdä useammin, esim. pikkuapollon ja seljakämmekän osalta 1–3 vuoden välein.
  - Yli 10 vuotta hoidossa olleilla kohteilla indikaattorilajien tiedot päivitetään laji- ja kohdekohtaisesti harkiten, mutta vähintään 12 vuoden välein.
- **Kehitämme meriluontoon kohdistuvan virkistyskäytön vaikutusten kestävyden seuranta (meriluonnonsuojelu):**
  - Virkistyskäytön aiheuttamia paineita meriluontoon ovat mm. vedenalainen ja -päällinen melu, merenpohjan kulumisen veneiden ankkuroituessa, suosittujen rantojen kulumisen, roskaantumisen, jätevedet ja muut päästöt mereen esim. veneiden pohjien suojamaalit ja polttoaineet. Paineet kohdistuvat erityisesti herkkiin luontotyyppisiin ja lajeihin kuten hiekkapohjien meriajokasniityt. Virkistyskäytön paineiden vaikutuksia meriluontoon ei tunneta vielä kovin hyvin. Mikäli tunnistamme virkistyskäytön aiheuttamia paineita tietyillä kohteilla, voidaan vaikutuksia mereisiin lajeihin ja luontotyyppisiin lieventää tai estää sopivilla toimenpiteillä. Kehitämme virkistyskäytön kestävyden seurantaan tarkoitettua LAC-menetelmää vedenalaisille luontoarvoille. Testaamme ja kehitämme menetelmän käyttöönottoa arvokkailla meriluontokohteilla, vedenalaisten mittarien lähtö- ja kynnyksiarvoja, niiden seuranta ja virkistyskäytön meriluonnolle soveltuvia lievennystoimenpiteitä. Analysoimme ja tunnistamme satelliittikuvien avulla pienveneilyn hot-spot alueita Saaristomeren alueella useamman vuoden aikajaksolla. Asennamme veneiden määrää selvittävän kameran/kävijälaskurin mm. Björkön saareen. Selvitysten pohjalta kehitämme ja laadimme tarvittavia virkistyskäytön vaikutusten lievennystoimenpiteitä ja kohdennamme käytön ohjausta.
- **Toteutamme merenhoitosuunnitelman seurantaohjelman mukaisia seurantalinjoja (meriluonnonsuojelu):**
  - Suomen merenhoitosuunnitelman tavoitteena on saavuttaa meren hyvä tila. Merenhoitosuunnitelma koskee koko Suomen merialuetta ja ulottuu rantaviivasta talousvyöhykkeen ulkorajalle. Merenhoitosuunnitelmat laaditaan kaikissa EU:n merenrantavaltioissa. Merenhoitosuunnitelmassa on kolme osaa, jotka päivitetään kuuden vuoden välein. Suomen

merenhoitosuunnitelman seurantaohjelma on laadittu vuosille 2020–2026. Rannikkovesien pehmeiden mutapohjien sekä hiekka- ja sorapohjien seurantasukelluksilla seurataan muutoksia lajistossa ja lajiston peittävyudessa, joihin vaikuttaa muun muassa rehevöityminen. Seuranta kattaa kaikki Suomen merialueet (Perämeri, Merenkurkku, Selkämeri, Saaristomeri, Suomenlahti). Kullakin merialueella seurantoja toteutetaan kolmen vuoden sykleissä.

- **Toteutamme ja tuemme sidosryhmien tekemää uhanalaisten lintulajien ja huippupetojen seurantaa (linnustonsuojelu):**
  - Erityisesti suojeltujen kirjokertun, pikkutiiran ja etelänsuosirrin osalta Saaristomeren pesimäkannat ovat erittäin tärkeitä valtakunnallisella tasolla. Manner-Suomen kirjokertun pesimäkannasta tavataan suunnittelualueella noin 95 %. Pikkutiiran osalta Saaristomeren pesimäkanta on ainoa Pohjanlahden eteläpuolinen pesimäkanta. Etelänsuosirrin osalta Saaristomeren kanta on Varsinais-Suomen ainoa ja muodostaa tällä hetkellä vajaa 5 % koko Suomen pesimäkannasta.
  - Erityisesti suojeltujen lajien osalta seuranta tapahtuu osin saaristolintuseurantojen yhteydessä (pikkutiira), osin Jurmon lintuaseman seurantojen puitteissa (etelänsuosirri). Kirjokerttu ei ole minkäänlaisen säännöllisen seurannan piirissä tällä hetkellä. Saariston huippupetojen seurannasta vastaavat tällä hetkellä vapaaehtoiset.
- **Toteutamme ja koordinoimme valtakunnallisia saaristolintuseurantoja (linnustonsuojelu):**
  - Valtakunnalliset saaristolintuseurannat alkoivat Suomen rannikolla vuonna 1948, ensi kaudella alueella, joista yksi sijaitsee Saaristomerellä, laajeten sittemmin käsittämään tasaisesti koko rannikkoa. Seurannoista saatavaa parimääräaineistoa voidaan käyttää lukuisiin tarkoituksiin, joista tärkeimmät ovat lajien kannanseurannat, riistalintujen kannanseurannat, uhanalaisarviointi, suojelualueiden tilan seuranta ja kansainvälisten velvoitteiden raportointi (mm. HELCOM). Saaristolintuseuranta on maailman mittakaavassa poikkeuksellinen pitkäkestoinen ja laaja seurantaohjelma. Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueella on neljä ulkosaariston laskenta-alueita ja kaksi välisaariston laskenta-alueita. Seilin saaristossa on yksi välisaariston laskenta-alue. Metsähallitus koordinoi saaristolintuseurantoja yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa. Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueen seuranta-alueet ovat olleet vahvasti Metsähallituksen seuranta- ja koordinoitavastuulla.
- **Seuraamme pienpetojen kantoja, kuten saukon kanta sekä niiden mahdollisia vaikutuksia lintuihin (linnustonsuojelu):**
  - Saaristomeren pienpetokanta on vahvistunut huomattavasti 2000-luvulla. Erityisesti saukon runsastuminen näyttää jatkuvan, myös ketusta on säännöllisesti havaintoja ulkosaaristoa myöten. Uutena tulokkaana näätä on asuttanut joitain saaria välisaaristossa. Pienpetokantojen tilasta saadaan varsin hyvä kuva vieraspetopyyntien takia, jonka yhteydessä kerätään havainnot talteen kaikista kohdatuista pienpedoista.
- **Kohdistamme linnustokartoituksia alueille, joille suunnitellaan vieraspetojen poistoa (linnustonsuojelu):**
  - Saaristomerellä vieraspetojen poistoa on tehty eniten ulkosaaristossa, josta on olemassa parhaat tiedot poistopyyntien vaikuttavuudesta. Poistopyyntien laajetessa välisaaristoon tarvitsemme tietoa, miten supikoiran ja minkin poistaminen vaikuttaa välisaaristossa esiintyviin lintulajeihin. Linnustokartoitukset toteutetaan osana Biodiversea-hanketta.
- **Selvitämme matkailun ja vesiliikenteen aiheuttamaa häiriötä ja sen vaikutusta lintulajistoon (linnustonsuojelu):**
  - Selvitämme matkailun ja vesiliikenteen aiheuttamaa häiriötä ja sen vaikutusta lintulajistoon liikkumisrajoitusalueiden, vyöhykkeiden ja vähäisen ihmistoiminnan alueiden vaikuttavuuden selvittämiseksi. Saaristomerellä 1990-luvulla tehtyjen tutkimusten mukaan ihmistoiminta ja

ihmisen esiintyminen saattaa vaikuttaa haitallisesti eräisiin lintulajeihin. Haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi tarvitaan selvitys ihmisen vaikutuksesta lintulajistoon.

- **Selvitämme täpläkauriin esiintymistä ja vaikutuksia lajeihin ja luontotyypeihin Nötössä (maaluonnonsuojelu):**
  - Täpläkauriilla (ent. kuusipeura), joka on vieraslaji, on Nötössä elinvoimainen populaatio, joka ulottuu ainakin viereiselle kansallispuistoon laajasti kuuluvalla Mjoön saarelle. Täpläkauriin vaikutukset lajeihin ja luontotyypeihin ovat epäselvät. Toimenpiteen tarkoitus on selvittää täpläkauriin yksilömääriä, laidunnuksen laajuutta ja voimakkuutta. Mikäli täpläkauriilla havaitaan olevan vaikutusta lajistoon, voidaan arvioida luontotyyppiseurannan perustamisen tarpeellisuutta. Kansallispuiston puolella täpläkauriskanta pyritään pitämään mahdollisimman pienenä.
- **Selvitämme valkohäntä- ja metsäkauriin laidunnuksen vaikutuksia (maaluonnonsuojelu):**
  - Vahvojen kaurispopulaatioiden tiedetään vaikuttavan merkittäväällä tavalla lajistoon ja luontotyypeihin. Kauriista valkohäntäkauris ja täpläkauris ovat vieraslajeja ja metsäkauris vakiintunut nisäkäslaji Suomessa. Kauriiden vaikutuksia saaristossa ei tunneta tarkkaan. Metsähallitus selvittää yhteistyössä eri tahojen kanssa kauriiden vaikutuksia sekä kauriskannan vähentämisen mahdollisuuksia ja vaikutuksia lajeihin ja luontotyypeihin. On viitteitä, että välisaaristossa kauriiden takia pikkuapollon ravintokasvi kiurunkannus sekä niittyjen mesikasvit ovat vähentyneet.
- **Seuraamme uusien vieras- ja tulokaslajien vaikutuksia (maaluonnonsuojelu):**
  - Suomeen on saapunut viime vuosina lukuisia vieras- ja tulokaslajeja. Eräiden lajien vaikutukset ovat olleet haitallisia luontaisille lajeille, osan vaikutuksia ei tunneta. Seuraamme Saaristomerelle mahdollisesti levittäytyvien lajien vaikutuksia suojelualueiden lajeihin ja luontotyypeihin. Eräiden lajien, kuten villisian osalta on runsaasti tietoa niiden vaikutuksesta mm. kasvillisuuteen. Torjumme tarvittaessa lajeja. Seuraamme lisäksi muiden monimuotoisuudelle haitallisten lajien vaikutuksia luontoarvoihin.
- **Tahdistetaan luontotyyppitiedon päivitys Natura 2000 -alueilla palvelemaan direktiiviraportointia (maaluonnonsuojelu):**
  - Päivitetään Natura 2000 -luontotyyppien tiedot maastoinventoinneissa direktiiviraportoinnin rytmissä, 12 vuoden välein (direktiiviraportointi 6 v. välein).
  - Resurssitarpeen vähentämiseksi hitaasti muuttuvia luonnontilaisina kehittyviä Natura 2000 -luontotyypejä seurataan harvakseltaan (mm. kangasmetsä-, lehto-, suo-, kallioluontotyyppit (pois lukien kalkkikalliot), sekä harjusaaret että ulkosaariston saaret- ja luodot -luontotyyppit).
  - Nopeasti muuttuvia puoliavoimia ja avoimia Natura 2000 -luontotyypejä seurataan tiiviimmin (mm. paahdeympäristöjen, merenrantojen, perinnebiotooppien ja kalkkikallioiden luontotyyppijä).
  - Uusien suojelualueiden Natura 2000 -luontotyyppien tiedot kartoitetaan nopeasti.
  - Kaukokartoitusaineistojen ja luontotyyppi-inventointien yhdistelmien soveltumista Natura-luontotyypeille selvitetään yhdessä luontotyyppiseurantaa kehittävien organisaatioiden kanssa (ks. tarkemmin päämäärä 9).
- **Uhanalaisten lajien tiedot päivitetään säännöllisesti (maaluonnonsuojelu):**
  - Päivitetään kaikki kiireellisesti ja erityisesti suojeltavien sekä uhanalaisimpien (CR ja EN) että direktiivilajien esiintymätiedot (noin 150 lajia ja noin 1000 esiintymää) säännöllisesti.
  - Päivitetään vaarantuneiden (VU) ja silmälläpidettävien (NT) lajien esiintymätiedot mahdollisuuksien mukaan lajistonselvitysten ja valtakunnallisten perinnebiotooppien-, lehtojen tms. seurantojen yhteydessä mm. pitkään jatkuvassa hoidossa olleilta luonnonhoitokohteilta.
  - Esiintymätarkastusten yhteydessä arvioidaan lajien elinympäristön hoitotarve.

- Uusia lajistonselvityksiä kohdennetaan erityisesti lajistoltaan arvokkaita vaikuttaville luontotyypeille sekä luonnonhoidon suunnittelukohteille.
- Edistetään mahdollisuuksien mukaan eri sidosryhmien (mm. tutkimuslaitokset, viranomaistohot ja vapaaehtoiset) kanssa yhteistyössä tehtäviä lajistonselvityksiä.
- **Jatketaan ja täydennetään tärkeimpien luonnonhoitoa vaativien luontotyyppien seurantoja (maaluonnonsuojelu):**
  - Kehitetään käynnissä olevia luonnonhoidon vaikuttavuuden seurantoja, ja täydennetään seurannan kohdeverkostot luotettavuuden parantamiseksi hoidettavilla sekä hoidon vaikutuksen alaisilla luontotyypeillä. Käynnissä olevia luontotyyppiseurantoja ovat perinnebiotooppi-, lehto- ja paahdeympäristöseurannat, joiden lisäksi voidaan seurata mm. pikkuapollon elinympäristöjen hoitoa, lehtoja perinnebiotoopeilla jne. Seurantojen sykli mukautetaan mm. direktiiviraportoinnin rytmiin.
- **Kehitämme virkistyskäytön kestävyiden seuranta lintujen suojelemiseksi (linnustonsuojelu):**
  - Virkistyskäytön haittoja linnustolle saaristossa ovat veneily, rantautuminen ja liikkuminen lintujen pesimä- ja levähdysalueilla, melu, roskaantuminen ja miehittämättömien ilma-alusten lennättäminen. Paineet kohdistuvat erityisesti suojaisiin luonnonsatamiin ja saariryhmiin sekä tietyillä lintujen ja ihmisten suosimilla avoimilla saarilla kuten Jurmossa. Virkistyskäytön paineiden vaikutuksia linnustoon on Saaristomerellä tutkittu 1990-luvulla, jolloin veneilyn todettiin häiritsevän erityisesti vesilintujen poikueita. Miehittämättömien ilma-alusten (dronien) karkoittavasta vaikutuksesta on saatu tietoa viime aikoina mantereelta. Saaristossa sen vaikutusta ei tunneta. Mikäli tunnistamme virkistyskäytön aiheuttamia paineita tietyillä kohteilla, voidaan vaikutuksia lintuihin lieventää tai estää sopivilla toimenpiteillä. Kehitämme virkistyskäytön kestävyiden seurantaan tarkoitettua LAC-menetelmää lintujen suojelemiseksi. Testaamme ja kehitämme menetelmän käyttöönottoa arvokkailla lintukohteilla, mittarien lähtö- ja kynnyksarvoja, niiden seuranta ja virkistyskäytön linnustolle soveltuvia lievennystoimenpiteitä. Tavoitteena on ensisijaisesti kartoittaa sitä, minkälaisia vaikutuksia on veneilyllä ja virkistyskäytöllä tietyillä linnustollisesti arvokkailla kohteilla ja miten niiden mahdollisia haittoja voidaan vähentää.
- **Seurantojen kehittäminen muutosten havaitsemiseksi (maaluonnonsuojelu):**
  - Kehitetään seurannoista luonnonhoidon vaikutuksista luontotyyppeihin ja lajistoon tietoa tuottava kustannustehokas ja erilaisiin resurssitilanteisiin mukautuva kokonaisuus, jossa on valtakunnallisten seurantojen lisäksi vain saaristossa tarvittavia seurantoja.
  - Hyödynnetään seurannoissa mahdollisimman paljon kaukokartoitusta. Pyritään myös yhdistämään luvanvaraiset eri tahojen tutkimusaineistot seurantoihin.
  - Huomioidaan seurannan kehityssuunnitelmissa muut ympäristöhallinnon seurannan kehittämishankkeet (esim. Suomen ympäristökeskuksen luontotiedon kehittämishanke).
- **Selvitämme avointen luontotyyppien umpeenkasvukehitystä (maaluonnonsuojelu):**
  - Kehitetään kaukokartoitusmenetelmä kasvillisuuden peitteisyyden arviointiin ja selvitetään mahdollisuutta käyttää kaukokartoitusta Saaristomeren avointen luontotyyppien umpeenkasvukehityksen seurantaan laajemmin.
  - Pilotoidaan menetelmä ulkosaaristossa, jossa luotojen ja saarten umpeenkasvukehityksestä on viitteitä, mutta laajuus on epäselvä.
- **Selvitämme kirjokertun pesimäympäristön kunnostuskohteita ja laadimme niille kunnostussuunnitelmat (linnustonsuojelu):**
  - Kirjokerttu on erityisesti suojeltava laji, jonka pesimäkanta on voimakkaasti taantunut Suomessa 1980-luvun jälkeen. Taantumisen syytä ei kunnolla tunneta Suomessa, mutta elinympäristöjen umpeenkasvua ja heikkenemistä on epäilty yhdeksi taustatekijäksi. Kirjokerttu suosii

puoliavoimia ympäristöjä, jossa tavataan sekä aurinkoisia ja paahteisia reuna-alueita, että tiheämpää pusikkoa ja vähäisemmässä määrin puustoa suojana. Manner-Suomen kirjokerttukanasta tavataan Saaristomerellä noin 95 %. Metsähallituksella ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksella on tärkeä rooli lajin kannan säilyttämisessä Suomessa. Saaristomeri lienee edelleen suhteellisen sopiva lajille, sillä väli- ja ulkosaariston reunamilla löytyy edelleen umpeenkasvavia vanhoja laidunmaita. Kirjokertun pesimäkanta Saaristomerellä käsittää noin satakunta paria ja reviirisaaria tunnetaan noin puolen sataa. Tavoitteena on kartoittaa tunnetut esiintymispaikat yhdessä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kanssa ja arvioida pesimäympäristön laatu ja kunnostustarve sekä laatia kunnostussuunnitelmat tarpeen mukaan.

Kulttuuriperinnön suojelu

- **Suojelun toteutumista valvotaan ja kohdetiedot paikkatietojärjestelmässä pidetään ajanmukaisina:**

Suojelun valvonnassa kiinnitettävä huomiota vedenalaisten hylkyjen suojelemiseen yhteistyössä merivartioston kanssa, erityisesti rajoitusosassa, jossa voidaan hyödyntää kamera- ja tutkavalvontaa. Kohdetiedot Metsähallituksen PAVE-paikkatietojärjestelmässä pidetään ajanmukaisina. Luonnonhoidon suunnitelmavarantoa täydennetään ennakoivasti kulttuuriperinnön toimenpiteitä koskevilla SI-kohteilla Metsähallituksen paikkatietojärjestelmä SASSissa.

- **Tuetaan historian, kulttuuriympäristön ja paikalliskulttuurin tutkimusta niistä tietoa keräämällä:**

Huolehditaan Luontopalvelujen keräämän kulttuuriperintötiedon käytettävyydestä ja laadukkuudesta historian, kulttuuriympäristön, maiseman ja paikalliskulttuurin tutkimuksessa. Kulttuuriperintötieto on avointa. Inventointiraportit ja selvitykset julkaistaan siten, että ne ovat saatavilla historian ja ympäristötutkimuksen aloilla vakiintuneella tavalla. Myös paikkatieto pidetään avoimesti saatavana. Jakelualustoina voivat toimia myöhemmin valittavat palvelut, esimerkiksi AgriColan aineistopalveluportaali (<https://agricolaverkko.fi/>) ja kansallinen avoindata.fi-palvelu. Suurelle yleisölle tarkoitettu tieto kulttuuriperinnöstä voidaan tehdä näkyväksi luontoon.fi -sivuston ja Metsähallituksen viestinnän kautta.

- **Kunnossapidon ja seurannan avulla lyhennetään korjausvelkaa ja sopeudutaan ilmastonmuutokseen:**

Suunnittelualueen rakennusperintökohteille laaditaan korjausvelkalaskelma, joka sisältää korjausrakentamisen tavoitetasot ja kustannusarviot sekä vuosittaisen kunnossapidon perusrahoituksen hoidetuille arvokohteille. Rakennusperintökohteiden korjausrakentaminen ja kunnossapito Metsähallituksen hoitoluokituksen mukaisilla toimenpiteillä priorisoidaan inventointitietojen ja arvotuksen perusteella ja ilmastonmuutoksen aiheuttamat muutokset huomioiden.

- **Kulttuuriperintökohteiden ja perinnebiotooppien kohteiden hoito (laidunnus, raivaus):**

Arkeologisia kohteita hoidetaan pääasiassa siellä, missä ne yhdistyvät hoidossa olevaan perinnebiotooppiin (kuten Sundholmossa, Ramsössä, Jurmossa, Jungfruskärissä, Nauvon Berghamnissa, Stora Buskärissä, Örössä, Yxskärenissä ja Norstössä). Jos kulttuuriperinnön hoitoon on saatavissa erityisrahoitusta, hoito kohdistetaan hoidettuihin arvokohteisiin, RKY-alueiden kohteisiin ja VARK-kohteisiin. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi arkeologiset kohteet Grönsvikenin kappeli-jäänös Jurmossa, Åsbackan kylätontti Berghamnissa ja torpan jäännös Ramse torp Houtskarissa sekä rakennusperintökohteiden joukossa Utön Stenhuset, Örön arvorakennukset, Högsåran vanha luotsiasema, Gärskärin kalatupa ja Seilin kirkko hautausmaineen.

- **Suunnittelualueen kulttuuriperintökohteiden inventointi, kuntotarkastus, dokumentointi ja arvotus:**

Suunnittelualueen arkeologisia kohteita täydennysinventoidaan ja niiden kuntoa seurataan. Rakennusperintökohteet kaipaavat perus- ja täydennysinventointia, dokumentointia, rakennushistoriaselvityksiä, arvotusta ja seuranta. Rakennusperintökohteiden arvotuksessa sovelletaan

Metsähallituksen arvotusavainta. Inventoinnit toteutetaan suunnitelmallisesti HKS-ajanjakson aikana.

Rakennukset pysyvät parhaiten kunnossa, kun niitä käytetään ja niissä asutaan. Rakennukset pyritään pitämään mielekkäissä käytössä.

- **Kulttuuriperintökohteiden seuranta tuottaa tietoa LAC-mittariin ja kunnossapidon suunnitteluun:**

Arkeologisten kohteiden ja rakennusperintökohteiden seuranta kehitetään saatujen kokemusten perusteella. Arkeologisten kohteiden seuranta pyritään suorittamaan dronekuvauksen ja RTK-mittauksen avulla siten, että voidaan seurata mahdollisia muutoksia kohteen rakenteeseen kuuluvien kivien ja lohkareiden asennossa ja sijainnissa. Menetelmän kehittämisen pilottikohte on Björkön kompassikiveys.

Luonnon virkistyskäytön toimenpiteet

Saaristomeren kansallispuisto on perustettu vuonna 1983 ja se on vakiinnuttanut paikkansa suosittuna virkistys- ja retkeilykohteena, jonne tullaan vuosittain. Oletuksena on, että omatoimisessa virkistyskäytön määrissä ja tavoissa ei tapahdu tulevana vuosina olennaisia muutoksia. Örössä tavoitteena on ympärivuotinen yritysveltoinen matkailutoiminta ja kasvupotentiaali on kesäsesongin ulkopuolella. Jungfruskärissä kesäajan käyntimäärä voi kasvaa matkailukäytön myötä. Björkössä ja Berghamnissa kesäkauden matkailijoiden määrät voivat nousta hivenen. Seilin luonnonsuojelualueeseen kuuluvalla Seilin pääsaarella käyntimäärän kasvupotentiaali on lähinnä keväässä ja syksyssä. Omatoimiseen melontaan ja melontayritysten matkailutoimintaan on jatkossa aiempaa paremmat puitteet

Luonnon virkistyskäyttö ja luontomatkailu

- **Kävijätutkimus ja kävijäseuranta:**

Kansallispuiston kävijätutkimus toistetaan noin viiden vuoden välein vallitsevan ohjeistuksen mukaisesti. Edellinen kävijätutkimus tehtiin v. 2019. Käyntimääriä seurataan laskureiden ja vuokratuilla kohteilla yrittäjien arvioiden avulla. Laskennan menetelmää on tarvetta tarkentaa ja kehittää.

- **Luontomatkailun kehittämisen tueksi voidaan tarvittaessa tehdä yritystutkimus:**

Edellinen yritystutkimus tehtiin Saaristomerellä 2008. Tutkimus antaa tietoa yritysten toiminnasta, toiminnan pullonkaloista ja toiveista suojelualueilla. Tutkimus voidaan uusia tarvittaessa.

- **Saaristomeren vastuullisen matkailun suunnitelma päivitetään vuoden 2030 jälkeen:**

Saaristomeren vastuullisen matkailun suunnitelmaa työstettiin vuosien 2022–23 aikana. Suunnitelman elinkaari on noin seitsemän vuotta. Viimeistään v. 2030 jälkeen on aika päivittää tilanne, missä mennään ja mihin suunnataan seuraavaksi.

- **Edistetään ympärivuotista matkailua Örössä:**

Saaristomeren kansallispuistossa Öron linnakesaarella tavoitellaan ympärivuotista matkailua. Matkailua kehitetään luonnon- ja kulttuurisuojelelun asettamalla reunaehdoilla. Luontomatkailun avulla Öro pysyy asuttuna ja infra pysyy käyttökunnossa ympäri vuoden. Toiminnan kehittämiseksi tarvitaan realistinen käsitys ylläpidettävistä rakennuksista ja rakenteista.

Ympärivuotisen matkailutoiminnan kehittymisen edellytyksenä on, että saaren yrittäjä pystyy asumaan saarella. Myös työntekijöille ja matkailijoille tarvitaan asiallisia majoittumismahdollisuuksia. Öron luontomatkailun tueksi päivitetään Öron kehittämissuunnitelma, jossa arvioidaan tarkemmin esim. saariympäristöön kestävää käyntimäärätavoitetta sekä käyntimäärän ja kävijäprofiilien jakautumista vaihtelua kalenterivuoden sisällä. Avainkysymyksenä Öron kehittämiseen ympärivuotiseksi käyntikohteeksi on yhteysalusliikenteen säilyminen, jota tarvitaan saaren huoltotoimiin ympäri vuoden sekä erityisesti talvella myös asukkaiden, työntekijöiden ja vierailijoiden kuljettamiseen.

- **Edistetään matkailua ja matkailukauden pidentämistä: Björkö, Bodö, Jungfruskär, Berghamn, Seili:**

Matkailukauden pidentymistä ja matkailua mahdollistavat toimet vaihtelevat mitoitukseltaan hyvin paljon.

Björkössä tavoitteena on pitää perusinfra kunnossa; luontopolku, opasteet, tulipaikka telttailijoille selkeästi merkitty ja toimiva telttapaikka. Yhteysaluksella tuleville tarvitaan selkeästi viitotettu reitti laiturilta kansallispuiston palveluiden ääreen.

Bodössä ylläpidetään reittiä Änholmsfladalta vierasvenesatamaan. Tämä palvelee niin veneilijöitä kuin Änholmsfladaan tulevia telttailijoita.

Jungfruskärissä matkailun ja matkailukauden pidentämiseen tarvitaan enemmän resursseja, koska tavoitteisiin liittyy mm. majoitusolosuhteiden parantamista. Esimerkiksi vartijatupa voidaan purkaa ja tilalle tuoda parakkimajoitusta. Skarpnäs muokataan pienten ryhmien majoitukseen sopivaksi. Samat tilat palvelevat niin talkoolaisia kuin maksavia asiakkaita, joten eri rakennusten käyttäjät ja -tavat pitää määrittellä kohteesta luotavan tuotekortin avulla.

Nauvon Berghamnissa on Metsähallituksen ylläpitämä Västerbyn tila, joka on etupäässä lukossa. Päärakennuksessa on näyttely, johon yhteistyöyrittäjät voivat tutustuttaa ryhmiä Metsähallitukselta saatavalla avaimella. Pihapiirin vajoissa olevat pienet näyttelyt ovat avoinna ympäri vuoden. Saarelle pääsee maksuttomalla yhteysaluksella.

Seilissä Metsähallituksen tehtävänä on jatkossa merkattujen reittien ja luontopolun ylläpito. Seilin kirkko säilyy kulttuuriperinnön arvot ja rajoitukset huomioivana matkailijoiden käyntikohteena.

- **Pyritään mahdollistamaan uudistavan matkailun tuotteiden kehittyminen:**

Tavoitteena on mahdollistaa uudistavan matkailun tuotteiden tarjontaa kansallispuistossa. Tavoitteena on myös, että kävijät jättävät positiivisen jäljen ympäristöön tekemällä jotakin konkreettista luonnonhoitotyötä. Samalla he vaalivat omaa luontosuhdettaan ja panostavat omaan hyvinvointiinsa. Tuotekehitys on yrittäjillä, Metsähallitus auttaa mm. sopivien kohteiden määrittämisessä sekä riittävässä perehdytyksessä.

- **Tehdään valtakunnallisia kestävän luontomatkailun sopimuksia matkailuyrittäjien kanssa:**

Metsähallitus solmii kestävän luontomatkailun yhteistyösopimuksia luonnonsuojelualueella toimivien matkailuyritysten kanssa. Sopimuksia tehdään vallitsevan ohjeistuksen mukaan. Matkailun liiketoiminnan harjoittaminen edellyttää aina sopimusta, kun se kohdistuu alueille, joilla on reittejä, taukopaikkoja tai muita retkeilyrakenteita ja kun yrityksen toiminta tukeutuu näihin retkeilyrakenteisiin.

- **Örön telttailualue voidaan lisätä yrittäjäsopimuksen piiriin:**

Örön yritystoiminnan elinvoimaisuuden edistämiseksi Örön telttailualue voidaan lisätä yrittäjäsopimuksen piiriin ja siten yrittäjä voi periä jatkossa alueen käytöstä palvelumaksua. Maksua vastaan tulee tarjota enemmän palveluja, kuin mitä MH:n maksuttomilla telttailupaikoilla tarjotaan kuten esim. suihkun ja saunan käyttö.

- **Kysynnän kasvaessa voidaan varustaa jokin kohde ryhmien varauskohteeksi:**

Tällä hetkellä Saaristomerellä on ryhmille varattava ja maksullinen taukopaikka Örossä. Kysynnän kasvaessa sellainen voidaan perustaa Jungfruskäriin, Högholman länsirannalle tai Nötön Kappalholmaan. Perustaminen tarkoittaa minimissään ylläpidon piiriin tulevaa tulentekopaikkaa, lukolista puuvarastoa, pöytää sekä käymälää.

- **Muutokset autiotupiin, tauko- ja telttailupaikkoihin sekä reitteihin:**

Alunskärin vanhasta kalamajasta tehdään autiotupa, jota voi käyttää liikkumisrajoitusaikojen ulkopuolella.

Mahdollistetaan telttailu muutamilla ns. rakentamattomalla taukopaikalla. Nämä palvelevat erityisesti melojia, mutta ovat kaikkien veneilijöiden käytettävissä. Kohteet: Gärskär, Bodön Ånholmsflada, Kappalholma, Låga Sundskär ja Norra Benskär. Palveluvarustusta tehdään vain siinä määrin kuin on välttämätöntä alueen kestävän käytön ja kävijäturvallisuuden varmistamiseksi. Etukäteisin fossa (luontoon.fi tms.) voidaan kohteilla suositella tiettyä rantautumispaikkaa.

Nölstön taukopaikka siirretään Jungfruskärin Storlandetin puolelle, jossa ovat muutkin Jungfruskärin palvelut.

Telttailualueita laajennetaan usealla saarella; kävijät hakeutuvat nykyään punkkien vuoksi kallioille itsenäisesti seisovilla teltoilla, riippumattojen käyttäjät tarvitsevat puita ja toiset asettuvat edelleen pehmeällä alustalla. Matkailuyrittäjien kanssa liikkuvat ryhmät (yleensä 10–15 henkilöä) tarvitsevat myös paikoittain nykyistä enemmän tilaa. Alueiden rajauksissa huomioidaan luonnonsuojelun näkökulmat. Tavoitteena on määrittää jokaiselle rakennetulle taukopaikalle telttailualue, joka näkyy selkeästi saaren infotauluissa. Kohteet, joilla telttailualue laajenee: Dalskär, Högland, Jurmo, Konungsskär, Kråkskär, Sandön, Stora Hästö, Yxskär ja Öro.

Björkössä telttailualueen laajentaminen olisi toivottavaa, mutta koska se sijaitsee yksityisellä suojelualueella, sitä koskevat päätökset tehdään ELY-keskuksen ja maanomistajan kesken. Ölmös on herkkä hiekkaranta-alue, jonka kulumisen estäminen tulee varmistaa. Mikäli Kemiön saaren kunnan toive reitistä Ölmosista etelään toteutuu, tutkitaan mahdollisuudet reitin jatkamiseksi osalle kansallispuiston aluetta. Valtaosa alueesta jätetään kävijöiltä rauhaan.

- **Säilytettävät ja ylläpidettävät autiotuvat, tauko- ja telttailupaikat sekä reitit:**

Gärskärin ja Konungskärin autiotuvat ylläpidetään.

Ylläpidettävät taukopaikat (retkisatamat) (14 kpl):

- Boskär: laiturin, tulentekopaikka, puukatos ja käymälä
- Berghamn, Jungfruskär ja Yxskär: laiturin, tulentekopaikka, puukatos, telttailupaikka ja käymälä
- Björkö, Dalskär, Högland, Högsåra, Jurmo, Konungsskär, Kråkskär, Sandviken, Sandön ja Stora Hästö: tulentekopaikka, puukatos, telttailupaikka ja käymälä.

Små Sundskärissä ja Långlandetissa säilytetään rakentamattomat taukopaikat.

Säilytettävät nykyiset reitit: Dalskär (maalla) ja Seilissä Länsireitti ja Kirkkopolku.

- **Käytöstä poistettavat autiotuvat ja luontopolut:**

Notvarpharunin autiotupa poistetaan käytöstä. Käytännössä tämä tapahtuu niin, että sitä ei mainita esimerkiksi Luontoon.fi -sivuston kartoilla, eikä tupaa ylläpidetä. Jossakin vaiheessa tupa puretaan. Tavoitteena on rauhoittaa ns. luonnonrauha-alueita.

Boskärissä ja Pähkinäisissä luontopolun tauluja ei enää uusita ja taulut poistetaan niiden elinkaaren tullessa täyteen. Jäljelle jätetään merkityt reitit.

Holmassa luontopolkujen tauluja ei enää uusita ja taulut poistetaan niiden elinkaaren tullessa täyteen. Metsähallitus ei ylläpidä reittiä opasteiden poistamisen jälkeen.

- **Mahdollistetaan olosuhteisiin sopiva matkailutoiminta Lammassuodolla ja Nötön Kappalholmassa:**

Sekä Seilin kupeessa olevaan Lammassuotoon että Nötön kupeessa olevaan Kappalholmaan voidaan ohjata matkailukäyttöä.

Kappalholmassa mahdollisten matkailurakenteiden sijoittelussa ja palveluissa tulee huomioida kulttuuriperintökohteet.

Lammassuodon kaikki käyttö tulee toteuttaa luonnonhoidon ehdoilla (mahdollinen tuleva laidunnus). Alueen kalliit ovat arvokasta kalkkikalliota, joiden kulumisen estäminen tulee mahdollisen matkailutoiminnan kehittämisen yhteydessä varmistaa.

- **Pyritään kehittämään lammaspaimentoimintaa:**

Jungfruskär ja Nauvon Kråkskär soveltuisivat lammaspaimenkohteiksi, mutta toiminta edellyttää selkeää roolitusta ja työnjakoa paikallisten matkailuyrittäjien kanssa: kuka koordinoi, miten järjestetään kuljetukset ja huolto jne.

- **Yhteistyö koulujen ja oppilaitosten kanssa:**

Resurssien sallimissa rajoissa edistetään yhteistyötä koulujen ja oppilaitosten kanssa. Yhteistyö mahdollistaa luonnonsuojelutyöstä kertomisen sekä vahvistaa koululaisten ja oppilaiden luontosuhdetta.

Saaristomerellä on pitkät perinteet yhteistyöstä paikallisten koulujen kanssa; seudun 7. -luokkalaisia on viety keväisin kansallispuistoon jo pitkään. Viime vuosina retkiä koordinoitiin on siirtynyt Saaristomeren Biosfäärialueelle. Tätä perinnettä jatketaan, koska se sitouttaa paikkakuntalaisia kansallispuistoon ja lisää ymmärrystä alueen luonnonsuojeluarvoista ja -työstä.

Lukuisat luonnonvara-alan oppilaitokset tuovat vuosittain opiskelijoita saaristoon tekemään luonnonhoitotöitä. Kansallispuisto tarjoaa heille oppimisalustan ja vastineeksi saadaan oppilailta työpanosta kansallispuiston luonnon monimuotoisuuden kasvattamiseksi.

Kemiönsaaren lukio on profiloitunut meripainotteiseksi. Heidän kanssaan etsitään molemmille osapuolille sopivaa yhteistyömuotoa resurssien sallimissa rajoissa.

- **Matkailusuunnitelman toteutumisen seurantaan perustetaan alueellinen yhteistyöryhmä:**

Saaristomeren kansallispuisto on osa laajempaa Saaristomeren matkailualueita. Tästä johtuen Saaristomeren vastuullisen matkailun kehittämissuunnitelmassa (2022–23) huomioitiin myös Paraisien kaupungin ja Kemiönsaaren kunnan näkemyksiä. Kokonaisuuden eteenpäin viennin varmistamiseksi perustetaan alueellinen yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä on seurata ja osaltaan edesauttaa suunnitelman toteutumista.

- **Virkistys- ja matkailukäytön kestävyys seuranta LAC-mittariston avulla:**

Virkistyskäytön kestävyttä arvioivan LAC-mittariston (Limits of Acceptable Change) avulla seurataan vierailijoiden vaikutuksia käyntikohteisiin. Mittareiden avulla seurataan ihmistoiminnan ekologisia, taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Vuosien 2023–29 aikana mittaristo täydentyy vielä meriluontoon ja rantaluontoon kohdistuvien vaikutusten mittareilla.

- **Mahdollistetaan vastuullinen ja luontoarvoja kunnioittava matkailu tietyillä kohteilla:**

Saaristomeren vastuullisen matkailun suunnitelmaa on työstetty samanaikaisesti HKS-työn kanssa vuosina 2022–23. Sen mukaan ympärivuotista matkailua tavoitellaan Örössä. Kauden pidentämistä ja matkailukäytön lisäämistä tavoitellaan Jungfruskärissä, Björkössä, Bodössä, Nauvon Berghamnissa sekä Seilissä. Keinovalikoima vaihtelee kohteesta riippuen.

Kappalholma ja Lammasluoto ovat potentiaalisia matkailukäytön kohteita. Jungfruskär ja Nauvon Kråkskär soveltuisivat lammaspaimenkohteiksi, mutta niiden käyttöönotto edellyttää selkeää roolitusta ja työnjakoa paikallisten matkailuyrittäjien kanssa: kuka koordinoi, miten järjestetään kuljetukset, huolto jne.

Uudistavan matkailun mukaisia kokeiluja ja tuotteita voidaan kohdistaa sekä matkailukäyttöön osoitetuille saarille että muille luonnonhoidon piirissä oleville saarille. Yrittäjillä on vastuu tuotekehityksestä, Metsähallituksen tehtävänä on mahdollistaminen. Kohteet valitaan yhteistyössä Metsähallituksen kanssa.

- **Kalastusmatkailun edistäminen:**

Tarjotaan kalastusmahdollisuuksia ja taukopaikkoja kalastusmatkailun käyttöön. Osallistutaan kalastusmatkailua tukeviin hankkeisiin mahdollisuuksien mukaan.

- **Matkailukäyttöön soveltuvista kohteista laaditaan yrittäjille tuotekortit:**

Matkailun kehittämiseksi tehdään matkailukäyttöön määritetyistä kohteista tuotekortit, joissa määritellään toimintaympäristö ja mahdolliset toiminnan suunnittelussa huomioitavat rajoitteet.

Opastus ja viestintä

- **Pyritään parantamaan Saaristomeren kansallispuiston näkyvyyttä:**

Moni suunnittelee käyntiä Saaristomerelle tietämättä, että mahdollisesti on tulossa Saaristomeren kansallispuistoon kuuluvalla kohteella. Siksi on tärkeää jakaa tietoa kansallispuistosta, sen arvoista ja pelisäännöistä jo ennen kohteelle saapumista. Kohteita ja toimenpiteitä tarkastellaan tilanteiden ja resurssien mukaan.

- Ylläpidetään keskeiset verkkosivut.
- Veneellä liikkuville kansallispuiston ympärillä olevat vierasvenesatamat ovat tärkeitä etappeja: Nauvo, Paraisten portti, Kasnäs, Taalintehtas, Utö jne. Lisätään näihin kansallispuiston infoa.
- Yhteysaluksilla liikkuville tarvitaan kansallispuiston infoa alusten lähtösatamiin sekä alusten pysähdyspaikoille saarilla, joihin kuuluu kansallispuistoa.

- **Viestintä käyntikohteissa; luontopolut, infotaulut jne.:**

- Ylläpidetään rantautumispaikkojen infotaulut (14 kpl): Berghamn (Västerby), Björkö, Bodö, Boskär, Högländ, Jungfruskär, Jurmo, Konungsskär, Nauvon Kråkskär, Sandön, Seili (Posti-, Kirkko- ja Asemalaituri), Stora Hästö, Yxskär ja Öro.
- Lisätään infotaulut: Berghamn (yhteysaluslaituri), Högsåran Sandviken ja Dalskär.
- Ylläpidetään luontopolut (13 kpl): Berghamn, Björkö, Dalskärin vedenalainen patsaspolku, Högländ, Jungfruskär, Nauvon Kråkskär, Konungsskär, Seilin Tutkimuspolku, Stora Hästön vedenalainen sekä kuivan maan luontopolku, Yxskär ja Öro (2 kpl)
- Luontopolut voidaan resurssien salliessa lisätä: Seilin ns. Kirkkopolku ja Öron vedenalainen luontopolku Solkuroon.

- **Ylläpidettävät näyttelyt:**

Ylläpidetään kansallispuistosta kertovat näyttelyt: Jurmon luontotupa, Berhamnin/Västerby, Öro ja Saaristokeskus Korpoström.

- **Matkailu- ja virkistyskäyttöä ohjataan siten, että linnustoarvot säilyvät:**

Tavoitteena on pehmeillä keinoilla kuten opasteilla ja viestinnällä ohjata ihmisten liikkumista siten, että se ei uhkaa yksittäisen kohteen linnustoarvoja. Ohjataan ihmisten kulkua tarvittaessa esim. luontopolkujen ja opastustaulujen avulla sekä kerrotaan opastustauluissa alueen lintu- ja kasvoista.

- **Merkitsemme liikkumisrajoitusalueet maastoon asennettavilla rajoitusalueetauluilla:**
Merkitään maastoon Saaristomeren kansallispuiston rajat ja liikkumisrajoitusalueet ja Seilin luonnonsuojelun alueen liikkumisrajoitusalueet rajoitusalueetauluilla.
- **Panostetaan sidosryhmäyhteistyöhön:**
Panostamalla sidosryhmäyhteistyöhön eri toimijoiden kanssa voidaan yhtenäistää viestintää suunnittelualueen luontoarvoista, sen palveluista ja matkailutuotteista eri käyttäjäryhmille. Keskeisiä sidosryhmiä ovat mm. Paraisten, Kemiönsaaren ja Turun Visit -organisaatiot, Saaristomeren Biosfäärialue, Metsähallituksen vuokrakohteiden matkailuyrittäjät ja muut suunnittelualueen yhteistyöyrittäjät, Saaristomeren ystävähdistys Arkipelagia ry ja Pidä Saaristo Siistinä ry. Yhteistyön avulla voidaan lisätä myös viestinnän monikanavaisuutta ja laajuutta.
- **Lisäämme vesilläliikkujien tietoisuutta suojelun alueista, niiden sijainnista ja säännöistä:**
Metsähallituksen vuonna 2022 toteuttamassa Saaristomeren vesillä ja saaristossa liikkujille suunnatussa kyselyssä vastaajat nostivat esiin tarpeen selkeyttää suojelun alueen rajauksia ja sääntöjä. Metsähallitus pyrkii lisäämään vesilläliikkujien tietoisuutta Saaristomeren vedenalaisista arvoista, linnustosta, suojelu- ja rajoitusalueista, niiden sijainnista ja säännöistä. Laaditaan Saaristoetiketti, joka avulla edistetään ympäristön huomioivaa toimintatapaa vesillä ja saaristossa liikuttaessa. Biodiversea LIFE-IP -hankkeessa vuosina 2023-29 lisätään ihmisten tietoisuutta vedenalaisista luontoarvoista ja niiden huomioimisesta myös Saaristomerellä. Lisäämme veneilijöiden tietoisuutta mm. vedenalaisista hiekkapohjista ja niiden ylläpitämistä arvoista. Viestimme toimenpiteistä, joilla veneilyn ja virkistyskäytön vaikutuksia hiekkapohjiin voidaan lieventää.
- **Laidunnukseen liittyvä viestintä:**
Usealla suunnittelualueen käyntikohteella on kesällä laidunnusta (v. 2023 kymmenellä käyntikohteella). Kohteesta riippuen laiduneläimet ovat joko aitauksen sisällä, liikkuvat vapaasti koko saarella tai isolla osaa saarta. Viestintä itse kohteella sekä ennakkoviestintä laidunnuksesta ja sen merkityksestä sekä käyttäytymisen ohjeistus sopeutetaan kuhunkin kohteeseen. Tavoitteena on, että kohtaamiset laiduneläinten, ihmisten ja kotieläinten välillä olisivat turvallisia kaikille osapuolille. Oikein toimimalla laiduneläimille annetaan niiden tarvitsema rauha.
- **Kävijöille laaditaan käyttöä ohjaava saaristoetiketti:**
Metsähallituksen vuonna 2020 julkaisema Retkietiketti auttaa luonnossa liikkujia retkeilemään luontoa ja kanssaretkeilijöitä kunnioittaen. Sen pohjalta laaditaan vesi- ja rantaympäristöön räätälöity Saaristoetiketti, jolla saadaan lisättyä tietoisuutta ja turvattua mm. saariston kulttuuriperintöä ja herkkää luontoa (esim. jätevedet vesillä ja saarissa, kivien liikuttelu, rantautuminen ja ankkurointi, telttailu, maiseman muuttaminen). Etikettiä voidaan soveltaa myös muilla Metsähallituksen meri-, joki- ja järvi-kohteilla ja hyödyntää viestinnässä eri tavoin esimerkiksi somekampanjoilla ja omalla sivustolla Luontoon-palveluissa. Toimenpide toteutetaan osana Biodiversea LIFE-IP -hanketta.
- **Viestitään luonnonsuojelusta ja luonnonhoidosta:**
Viestintää teemoitetaan kohde- ja aluekohtaisesti, ja valikoiduilla kohteilla pyritään syvemmän perehtymisen mahdollistavaan viestintään selkeiden ja helpopolkuisten opastaulujen ja opasteiden lisäksi. Syventävää tietoa Saaristomeren ainutlaatuisista luontoarvoista ja luonnonhoidosta kootaan luonnonhoidosta kertoville verkkosivuille.
- **Luontomatkailuyrittäjien perehdyttäminen:**
Luontomatkailuyrittäjät ja heidän työntekijänsä toimivat Saaristomerellä kansallispuiston kasvoina. Varmistaaksemme, että yhteistyöyrittäjät kertovat kansallispuiston arvoista ja merkityksestä sekä palveluista samalla tavalla huolehditaan heidän riittävästä perehdytyksestä.

- **Päivitämme saaristolintujen kannankehitystä ja nykytilaa koskevan julkaisun:**

Metsähallitus julkaisi yhdessä Turun kaupungin kanssa vuonna 2017 julkaisun "Saaristolinnuston historia, kannankehitys ja nykytila Turun saaristossa" (Metsähallituksen Luonnonsuojelujulkaisuja, sarja A 226). Raporttiin on koottu ajantasainen tieto saaristolintukantojen tilasta Saaristomerellä. Julkaisua on käytetty niin edunvalvonnassa, luonnonsuojelussa, virkistykseen ohjauksessa, viestinnässä kuin tutkimuksessa. Tavoitteena on päivittää kertyneen seuranta-aineiston ja uuden kartoitustiedon perusteella tiedot lintujen parimääristä, kannankehityksestä ja levinneisyydestä kymmenen vuoden välein.

Erätalouden toimenpiteet

Metsästyskäytön muutos

Metsähallitus voi myöntää metsästyslupia Saaristomeren kansallispuistoa koskevan lain (645/1982) 1 a § mukaisesti henkilöille, jotka asuvat vakinaisesti Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueeseen kokonaan tai osittain kuuluvissa kylissä. Edellisessä kansallispuistoa koskevassa runkosuunnitelmassa (2000) kansallispuistossa oli paikallisille tietyin ehdoin sallittua hirvieläinten ja vesilintujen metsästys hanhia lukuun ottamatta ja muu pienriistan metsästys. Hylkeet olivat rauhoitettuja. Harmaahylkeen ja merihanhen osalta ei tähän suunnitelmaan enää kirjata ehdotonta kieltoa. Jatkossa metsästyslupien myöntämisen ehtoja tarkastellaan säännöllisesti kansallispuiston luontoarvojen turvaamisen ja lajien kannan kestävyuden näkökulmasta. Määräaikaisiin lupiin asetetaan kohdekohtaisen harkinnan perusteella määrällisiä, paikallisia ja ajallisia rajoituksia. Hallituvissa edellytetään saalismäärän raportointia. Harmaahylkeen metsästyslupia myönnetään poikkeuksellisesti vain henkilökohtaisina lupina. Merilintujen kevätmetsästys on Suomessa ollut kiellettyä jo monta vuotta ja siten asiaa ei ole tarpeen käsitellä tässä uudessa suunnitelmassa. Muille suunnitelmaan kuuluville valtion hallinnoimille suojelualueille ei esitetä muutoksia.

Kalastuskäytön muutos

Suunnitelmassa esitetään muutoksia pyydyskalastukseen huomioiden voimassa oleva kalastuslaki (379/2015, 49 §). Jatkossa lupien myyntiä ei sidota kuntalaisuuteen tai mökkikiinteistön omistaviin. Lisäksi yhdellä pyynti- tai venekunnalla saa jatkossa olla pyynnissä verkkoja enintään 240 m (KL 49 §). Sen ylittävään määrään on mahdollisuus vain kaupallisilla kalastajilla, joiden luvitus tapahtuu erikseen kiintiöiden sallimissa rajoissa. Suunnitelmassa esitetään 3 uutta liikkumisrajoitusalueita ihmishäiriölle herkän lajiston suojelemiseksi. Kansallispuistossa on entuudestaan yhdeksän liikkumisrajoitusaluetta. Uudet alueet käsittävät vesialueista yhteensä noin 110 ha alan ja ovat vain osan kaudesta kalastuskäytön ulkopuolella. Siten ne eivät juurikaan vaikuta suunnittelualueen kalastuskäyttöön.

Erävalvonta: Metsähallituksen erävalvonnasta vastaa erätarkastaja, jota tukee Metsähallituksen maastotöitä tekevä henkilökunta. Saaristomeren kansallispuiston valvontaa tehdään satunnaisilla valvontakäynneillä alueelle, muuten se on käytännössä reagoimista ilmaantuneeseen ongelmaan tai sattumukseen. Nykyisellä venekalustolla ja miehityksellä Saaristomeren erittäin laajan alueen valvonta on haasteellista. Valvonnan tarve painottuu eritoten kesän ja syksyn viikonloppuihin ja iltoihin. Valvontaa on tehty myös yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Merkittävimpinä Rajavartiolaitoksen Länsi-Suomen merivartiosto ja jatkossa resurssien mukaan myös Lounais-Suomen poliisilaitoksen venepoliisi. Tehtävät ja siten käytössä olevat resurssit keskittyvät vilkkaamman vesiliikenteen ja virkistyskäytön alueille rannikon tuntumaan, eivät ulkosaaristoon. Valvonta on lähes kokonaan suojelualueen säädösten noudattamisen valvontaa. Alueella keskitytään myös roskaamisen, tulenteon ja kalastuksen valvontaan.

Erätalous - toimenpiteet

METSÄSTYS

- **Säädösten puitteissa mahdollistetaan harmaaehyksen metsästystä paikallisille kansallispuistossa:**

Mahdollistetaan harmaaehyksen pyyntiä Saaristomeren kansallispuiston alueella säädösten mahdollistamissa puitteissa. Hylkeenpyynti on osa perinteistä saaristokulttuuria Saaristomerellä ja saaristoyhteiskunnassa. Kyseessä on erityisosaamista ja -välineistöä vaativa metsästysmuoto. Metsähallitus voi myöntää henkilökohtaisia lupia yhteistoiminta-alueen kylissä asuville metsästäjille Saaristomeren kansallispuiston lain (645/1982 1 a §) mukaisesti. Lupien myöntämisen ehtoja tarkastellaan säännöllisesti suojelualueiden luontoarvojen turvaamiseksi ja harmaaehyksen kannan kestävyysnäkökulmasta. Luonnonvarakeskukselta voidaan pyytää asiantuntija-arviota ja lausuntoa harmaaehyksen kannasta ja mahdollisen metsästyksen kestävydestä Saaristomeren Natura-alueella. Määräaikaan lupiin asetetaan kohdekohtaisen harkinnan perusteella määrällisiä, paikallisia ja ajallisia rajoituksia kuten kiintiöt, hylkeiden pesintä- ja karvanvaihtoajat, lintujen pesintäajat ja kansallispuiston liikkumisrajoitusalueet. Harmaaehyksen on yksi Saaristomeren Natura-alueen suojeluperusteisista lajeista. Henkilökohtainen lupa on perusteltu, koska kyseessä on erittäin haastava ja erityistaitoja vaativa metsästysmuoto. Näin myös pyytäjien määrä pysyy vähäisenä ja sitä pystytään paremmin seuraamaan. Hylkeenpyynti kohdistuu alueille, joilla metsästys on vähäistä tai sitä ei ole ollenkaan.

Lisäksi Luonnonsuojelulain 51 §:n saadaan kansallispuistoissa ja muilla lain tarkoittamilla luonnonsuojelualueilla niiden perustamistarkoitusta vaarantamatta Metsähallituksen luvalla poistaa sellaisia riistaeläinlajeja yksilöitä, jotka aiheuttavat ilmeisen uhan ihmisen turvallisuudelle tai uhkaavat aiheuttaa omaisuudelle merkittävää taloudellista vahinkoa. Metsähallitus käsittelee näitä hakemuksia tapauskohtaisesti esim. harmaaehyksen kalastukselle aiheutuvien merkittävien taloudellisten vahinkojen estämiseksi

- **Selvitetään metsästyksen liittyvien rakenteiden lisäämistarpeita virkistyskäyttökohteilla:** Luonnonsuojelulain 50 § antaa kävijäturvallisuuden perusteella mahdollisuuden erilaisten rakennelmien rakentamiseen. Metsähallituksen suostumuksella ja tarkemmin sovittavalla tavalla on mahdollista tapauskohtaisesti rakentaa ampumatorneja, -lavoja ja -korokkeita (sekä pysyviä että väliaikaisia). Rakennelmien avulla voidaan lisätä suojelualueiden kävijäturvallisuutta ja ne voidaan katsoa kansallispuiston hoidon ja käytön kannalta välttämättömiksi. Matkailupaine on lisääntynyt erityisesti Örössä ja lisääntyneet kävijämäärät saattavat aiheuttaa ongelmia käytännön metsästyksessä. Hirvitornien käyttö ja asentaminen hirvieläinmetsästyksen yhteydessä vilkkailla virkistyskohteilla lisäävät turvallisuutta, koska tornista alaviistoon ammuttu laukaus pysähtyy maahan. Tehdään selvitys esim. metsästysvuokrasopimusten päivittämisen yhteydessä, millä kaikilla kansallispuiston virkistyskäyttökohteilla rakennelmien salliminen on kävijäturvallisuuden kannalta tarpeen.
- **Metsähallituksen Eräpalvelut päivittää ja yhtenäistää Saaristomeren alueen metsästysvuokrasopimukset:** Metsähallituksen Eräpalvelut päivittää ja yhtenäistää Saaristomeren kansallispuiston metsästysvuokrasopimukset. Päivityksessä huomioidaan tämän hoito- ja käyttösuunnitelman linjaukset sekä luonnonsuojelualueiden rauhoitussäädökset ja muu alueita koskeva ajantasainen lainsäädäntö.

- **Eräpalvelujen järjestämä vuosittainen tapaaminen metsästyksestä Luontopalvelujen kanssa:**

Metsähallituksen Eräpalvelut järjestää vuosittain Metsähallituksen prosessien välisen tapaamisen, jossa käsitellään Saaristomeren metsästysvuokrasopimuksia ja –lupia sekä niiden kestävyyttä suhteessa luonnonsuojelualueiden lajien ja luontotyyppejen tilaan.

- **Mahdollistetaan hirvieläinkantojen säätelyä:**

Mahdollistetaan hirvieläinkantojen säätelyä vuokraamalla alueita hirvieläinten metsästyksen ja ajoon alueiden perustamissäädösten mukaisesti (Laki Saaristomeren kansallispuistosta 645/1982, Valtioneuvoston asetus Varsinais-Suomen maakunnan luonnonsuojelualueista 214/2014). Saaristomerellä erityisesti metsäkauris ja valkohäntäkauris ovat merkittäviä lajeja. Saaristomeren kansallispuistossa voidaan ajaa hirveä ja valkohäntäkaurista noudattaen mitä metsästyslaissa sanotaan, huomioiden alueelliset ja ajalliset rajoitukset. Ajomahdollisuus koskee myös muita kuin kansallispuiston yhteistoiminta-alueella asuvia paikallisia.

- **Yhteistyötä tiivistetään paikallisten metsästyssurveiden kanssa:**

Metsähallitus jatkaa yhteistyötä paikallisten metsästyssurveiden kanssa saariston eräkuulttuurin säilyttämiseksi ja kehittämiseksi. Esimerkkejä tästä ovat virkistyskäyttökohteiden kävijäturvallisuutta parantavien metsästysrakenteiden lisääminen kohdekohtaisesti harkiten ja vieraslajien kuten valkohäntäkauris ja minkki, poiston edistäminen sekä lainsäädännöllisten muutostarpeiden huomiointi.

Paikallisten metsästysyhdistysten taholta on esitetty, että metsästysoikeutta Saaristomeren kansallispuistossa tulisi laajentaa siten, että myös paikallisiin metsästysyhdistyksiin jäsenenä kuuluvilla olisi oikeus metsästää siellä. Tämä ja avustavien henkilöiden, kuten koiranohjaajien, käyttö koetaan tärkeäksi erityisesti paikallisten metsästysyhdistysten hirvieläinten seuruejaidin sekä haitallisten vieraspetojen pyynnin järjestelyjen kannalta.

- **Metsähallitus edistää kansallispuistossa metsästykskuulttuurin säilymistä:**

Laki Saaristomeren kansallispuistosta (645/1982) annetun 1 a § mukaan: "Saaristomeren kansallispuistossa yhteistoiminta-alueeseen kokonaan tai osittain kuuluvissa kylissä vakinaisesti asuville on oikeus Metsähallituksen luvalla metsästää metsästyslain (615/1993) mukaisesti".

Metsähallitus edistää omalta osaltaan saariston metsästykskuulttuurin säilymistä myöntämällä lupia ja solmimalla metsästysvuokrasopimuksia paikallisten metsästyssurveiden kanssa. Lupia myönnettäessä ja sopimuksia solmittaessa niihin asetetaan kohdekohtaisen harkinnan perusteella määrällisiä, paikallisia ja ajallisia rajoituksia kuten kiintiöt, hylkeiden pesintä- ja karvanvaihtoajat, lintujen pesintäajat ja kansallispuiston liikkumisrajoitusalueet. Hallin metsästysluvissa edellytetään saalismäärän raportointia. Saaristomerellä erityisesti metsäkauris ja valkohäntäkauris ovat merkittäviä lajeja.

KALASTUS

- **Kutualueiden kunnostus ja luonnonkalakantojen säilyttäminen elinvoimaisina:**

Eräpalvelut: Kalojen kutu- ja elinympäristöjen inventointi, kunnostus ja uusien luominen yhteistyössä eri tutkimusorganisaatioiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Meriluonnonsuojelu: Metsähallituksen meri-inventoinnit tuottavat vesikasvillisuuden ja elinympäristöjen lisäksi tietoa kalojen elinympäristöjen tilasta. Meriluonnon ennallistamistöissä tehdään tiivistä yhteistyötä Luonnonvarakeskuksen asiantuntijoiden kanssa sekä huomioimalla kalojen lisääntymistä ja kaloille tärkeiden elinympäristöjen tilaa edistävät toimet että toteuttamalla varsinaisia elinympäristökunnostuksia, jotka tähtäävät kaloille tärkeiden elinympäristöjen kunnostamiseen. Merikunnostuksista laaditaan Biodiversea LIFE-IP -hankkeessa myöhemmin käsikirja, joka kokoaa parhaat opit talteen kaikille meriluonnon kunnostuksia suunnitteleville ja toteuttaville tahoille.

- **Myönnetään kaupallisia kalastuslupia lupakiintiöiden, säädösten ja rajoitusten mukaisesti:**
Kaupalliseen kalastukseen liittyvien kalastuslupien myöntäminen lupakausittain tarkasteltavien lupakiintiöiden ja voimassa olevien säädösten sekä rajoitusten mukaisesti. Lupakiintiöinnissä huomioidaan vesialueen koko, kalakannan tila ja alueelle kohdistuva kalastuspaine. Kalastusta ohjataan kalastuslain (379/2015) - ja asetuksen (1360/2015), Saaristomeren kansallispuiston säädösten, Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ja Kemiönsaaren-Särkisalön, Paraisten-Nauvon, Korpoo-Houtskarın-Iniön ja Airisto-Velkuan kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien mukaisesti.
  - **Myönnetään vapaa-ajan kalastuslupia voimassa olevien säädösten sekä rajoitusten mukaisesti:**
Vapaa-ajankalastuksen pyydys- ja vapakalastuslupia myydään valtion vesialueille. Pyydysalueista mukaan kuuluvat 6005 Eteläisen rannikkoalueen ja 6015 Saaristomeren kansallispuisto, vapakalastusalueista 7412 Merialueet. 6015 Saaristomeren kansallispuiston pyydyslupa-alueen osalta lupien ostaminen ei ole jatkossa pelkästään sidottu kuntalaisiin tai mökkikiinteistön omistaviin henkilöihin. Aikaisemmin myönnetyistä verkkomäärästä (4 kpl/120 m) poiketen, voimassa olevan kalastuslain (379/2015, 49 §) mukaan yhdellä pyynti- tai venekunnalla saa olla pyynnissä verkkoja enintään 240 metriä, ellei kyseinen pyynti- tai venekunta harjoita kaupallista kalastusta. Näin on määrätty kalastuslain 49. pykälässä. Lupa ei koske liikkumisrajoitusalueita.
  - **Säädösten puitteissa harmaaehylkeen kalastukselle aiheuttamien haittojen vähentäminen:**
Mahdollistetaan harmaaehylkeen pyyntiä Saaristomeren kansallispuiston alueella säädösten mahdollistamissa puitteissa. Halli aiheuttaa suurimman osan kaupallisen kalastuksen hyljevahingoista Itämerellä. Syöty kalansaalis ja rikotut pyydykset aiheuttavat merkittäviä ongelmia kaupallisille kalastajille. Kantojen runsastumisen myötä hyljevahingot ovat lisääntyneet.

Metsähallitus voi myöntää henkilökohtaisia lupia yhteistoiminta-alueen kylissä asuville metsästäjille Saaristomeren kansallispuiston lain (645/1982 1 a §) mukaisesti. Lupien myöntämisen ehtoja tarkastellaan säännöllisesti suojelualueiden luontoarvojen turvaamiseksi ja harmaaehylkeiden kannan kestävyuden näkökulmasta. Määräaikaisiin lupiin asetetaan kohdekohtaisen harkinnan perusteella määrällisiä, paikallisia ja ajallisia rajoituksia kuten kiintiöt, hylkeiden pesintä- ja karvanvaihtoajat, lintujen pesintäajat ja kansallispuiston liikkumisrajoitusalueet. Harmaaehylje on yksi Saaristomeren Natura-alueen suojeluperusteisista lajeista. Henkilökohtainen lupa on perusteltu, koska kyseessä on erittäin haastava ja erityistaitoja vaativa metsästysmuoto. Näin myös pyytäjien määrä pysyy vähäisenä ja sitä pystytään paremmin seuraamaan.
- Lisäksi Luonnonsuojelulain 51 §:n saadaan kansallispuistoissa ja muilla lain tarkoittamilla luonnonsuojelualueilla niiden perustamistarkoitusta vaarantamatta Metsähallituksen luvalla poistaa sellaisia riistaeläinlajien yksilöitä, jotka aiheuttavat ilmeisen uhan ihmisen turvallisuudelle tai uhkaavat aiheuttaa omaisuudelle merkittävää taloudellista vahinkoa. Metsähallitus käsittelee näitä hakemuksia tapauskohtaisesti esim. harmaaehylkeen kalastukselle aiheutuvien merkittävien taloudellisten vahinkojen estämiseksi.
- **Metsähallitus osallistuu tutkimus- ja kehittämishankkeisiin mahdollisuuksien mukaan:**
Osallistutaan kaloihin ja kalaelinympäristöihin liittyviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin mahdollisuuksien mukaan.

Käytön ohjauksen linjaukset ja luonnonvarojen käyttö

Liikkuminen ja leirytyminen

Pyöräily:

Supistuu. Pyöräily kielletään Saaristomeren kansallispuistossa kulumiselle herkän luonnon ja laiduneläinten suojelemiseksi lukuun ottamatta järjestyssäännön liitekarttaan merkittyjä ajoteitä Örön ja Jungfruskärin saarilla. Seilin luonnonsuojelualueella pyöräily kielletään kulumiselle herkän luonnon ja laiduneläinten suojelemiseksi lukuun ottamatta järjestyssäännön liitekarttaan merkittyä ajotietä.

Leirytyminen:

Laajenee. Tilapäinen leirytyminen on sallittu vain sitä varten osoitetuilla telttailualueilla. Suunnitelmassa on esitetty kansallispuistoon 3 uutta telttailualueita (Gärskär, Bodön Änholmsflada ja Kappalholma) ja 2 kokonaan uutta telttailusaarta (Låga Sundskär ja Norra Benskär) sekä olemassa olevien telttailualueiden laajennusta. Kohteet, joilla telttailualue laajenee ovat Berghamn, Dalskär, Högländ, Jungfruskär, Jurmo, Konungsskär, Kråkskär, Sandön, Stora Hästö, Yxskär ja Öro. Telttailualueilla ja retkisatamissa tulee yöaikaan (klo. 23–07) huomioida muiden käyttäjien nukkumarauha. Muita ihmisiä häiritsevän toiminnan harjoittaminen on kielletty. Seilin pääsaarella leirytyminen on kielletty.

Tulenteko:

Ei muutu. Tulenteko on sallittu suunnittelualueella vain tähän tarkoitukseen osoitetuilla paikoilla ja käyttäen ainoastaan tarkoitukseen varattua, paikalle tuotua puuta. Suunnitelmassa ei esitetä uusia tulentekopaikkoja. Retki- ja risukeittimen käyttö on sallittu muuallakin. Avotulenteko on kielletty maastopalovaroituksen aikana muualla kuin hormillisilla keittokatoksilla. Risukeittimen käyttö on maastopalovaroituksen aikana kielletty.

Järjestetyt tapahtumat ja seuratoiminta

Muu järjestetty maastotapahtuma:

Ei muutu. Metsähallitus voi myöntää suostumuksen yleisötapahtumien tai maastokilpailujen järjestämiseen ja muuhun niihin verrattavaan toimintaan. Tapahtumaluvat käsitellään tapauskohtaisesti ja niihin voidaan asettaa ajallisia tai paikallisia rajoituksia tai muita reunaehtoja lajien ja luontotyyppien suojelun turvaamiseksi.

Luonnonvarojen käyttö

Polttopuun otto:

Ei muutu. Metsähallitus voi määräämillään ehdoilla luovuttaa kotitarvekäyttöön Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueella asuville ja erityisesti syystä muillekin saaristolaisille kansallispuiston alueelta puuta ja karjan rehua (laki Saaristomeren kansallispuistosta 645/1982, 1§).

Muu käyttö

Matkailuun liittyvä yritystoiminta:

Ei muutu. Suunnittelualueen reittien ja rakenteiden hyödyntäminen yritystoiminnassa edellyttää luontomatkailun yhteistyösopimusta Metsähallituksen kanssa.

Viranomaistoiminta:

Ei muutu. Suunnittelualueella saa harjoittaa Puolustusvoimille ja Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien edellyttämää toimintaa ja kehittää sitä. Saaristomeren kansallispuistossa saadaan tilanteen niin vaatiessa ryhtyä maanpuolustuksen, Rajavartiolaitoksen tehtävien, pelastustoiminnan, ihmisiin tai eläimiin tarttuvien tautien ja kasvintuhoojien torjunnan tai eläinsuojelun edellyttämiin välttämättömiin toimenpiteisiin sekä kaataa naapurikiinteistölle ilmeistä vaaraa aiheuttava puu. Toimenpiteet tulee toteuttaa siten, ettei niillä aiheuteta alueen perustamistarkoitukselle suurempaa haittaa, kuin on välttämätöntä.

Liikkumista ja maastokulkuneuvojen käyttöä koskevat rajoitukset eivät koske valtion alueiden valvonta- ja hoitotehtävissä liikkuvia, eivätkä poliisi-, pelastus- ja palontorjuntatehtävissä tai vastaavissa viranomaistehtävissä liikkuvia.

Luontaiselinkeinot

Suunnittelualueella ei harjoiteta marjastusta ja sienestystä luontaiselinkeinona. Saaristomeren suuralueella toimi vuonna 2021 204 kaupallista kalastajaa, heistä päätoimisia eli ryhmään I kuuluvia oli 40 %. Kalastajista 10 % on naisia. Näistä suunnittelualueeseen kuuluvista kunnista kalastajia oli Paraisilla 33 ja Naantalissa 28, Taivassalossa eli kokonaan suunnittelualueen ulkopuolella 42.

Kansallispuiston alueella oleville valtion vesialueille myönnettiin edellisellä lupakaudella (2015–2019) troolilupia seitsemän kappaletta, nykyisellä lupakaudella (2019–2024) neljä kappaletta. Verkkokalastukseen on myönnetty edelliselle lupakaudelle 3 lupaa (90 verkkoa), kuluvalle kaudelle 4 lupaa (112 verkkoa).

Metsätalous

Suunnittelualueen valtion hallinnoimilla alueilla ei harjoiteta metsätaloustoimintaa.

Metsähallituksen hallinnassa olevasta alueesta 0,00 ha on metsätalouskäytössä ja 0,00 ha rajoitetussa metsätalouskäytössä.

Käytön ohjauksen toimenpiteet ja hallinto

Suojelualan perustamistoimet

- **Selvitetään taukopaikoilla olevien vesijättöjen käyttö ja liittämismahdollisuudet kansallispuistoon:**

Maankohoamisesta johtuen Saaristomerellä syntyy vesijättömaata. Paikoitellen uutta maata on noussut myös taukopaikkojen yhteyteen ja se vaikeuttaa leiriytymisen ohjeistamista erityisesti Bodön Änholmsfladassa ja Kappalholmassa. Molemmat ovat uusia taukopaikkakohteita. Muidenkin kansallispuistoon kuuluvien taukopaikkojen yhteydessä on vesijättömaita, mutta niiden sijainti vesirajan tuntumassa ei houkuttele leiriytymään niille.

Tavoitteena on selvittää virkistyskäyttötoiminnan käytännön hoitoa ja käyttöä vaikeuttavien kohteiden vesijättömaiden tilanne. Tiivistämme yhteistyötä yhteisten vesialueiden osakkaiden ja osakaskuntien kanssa. Mikäli vesijättöalueiden liittäminen katsotaan virkistyskäytön ja sen ohjauksen kannalta tavoiteltavaksi, voi Metsähallitus hakea vesijätön lunastustoimitusta, jossa asia ratkaistaan ja lunastettavat alueet liitetään osaksi kansallispuistokiinteistöä.

- **Vapaaehtoisen suojelun tehostaminen:**

Saaristomeren valtion hallinnoimaan suojelualueverkostoon kuuluu vain vähän matalia vesialueita, jotka ylläpitävät runsainta meriluonnon monimuotoisuutta. Metsähallitus on valtion suojelualueiden hallinnasta vastaavana tahona enemmistöosakkaana useissa yhteisvesialueissa, joilla sijaitsee Saaristomeren tärkeitä merenpohjan luontoarvoja kuten esimerkiksi hiekkapohjien meriajokasniittyjä.

Tiivistämme yhteistyötä yhteisten vesialueiden osakkaiden ja osakaskuntien kanssa. Selvitämme luontoarvoiltaan tärkeimpien yhteisten vesialueiden osalta suojelun eri keinoja ja myös mahdollisuudet, hyödyt, haitat ja kustannusarvion vesialueiden jakamisesta ja kansallispuistoon tai muihin valtion suojelualueisiin liittämistä tehostaaksemme mm. herkkien hiekkapohjien ja niillä esiintyvän arvokkaan merilajiston (mm. meriajokas) suojelua. Tarvittaessa Metsähallitus voi

hakea halkomistoimitusta, jossa asia ratkaistaan ja Metsähallituksen omistukseen erotettavat alueet liitetään osaksi kansallispuistokiinteistöä.

- **Lisätään hiekkakannasten eli tomboloiden suojelua:**

Hiekkakannakset eli tombolot ovat Saaristomerellä tyypillisiä, ainutlaatuisia jääkauden aikaansaamia geologisia muodostumia. Hiekkakannaksilla esiintyy samoja arvokkaita kasvi- ja hyönteislajeja kuin hiekkarannoilla. Tombolot saattavat edesauttaa hiekkapohjilla esiintyvien merialojakkaiden suotuisia kasvuolosuhteita. Alueen sijaitsevat maankohoamisen vuoksi monin paikoin vesijättöalueilla eivätkä siten kuulu valtion hallinnoimiin suojelualueisiin. Tombolot ovat alttiita paitsi ympäristömuutoksille myös lisääntyvälle virkistyskäyttöpaineelle, minkä vuoksi ne olisi hyvä saada suojelurajoitusten piiriin.

Tiivistämme yhteistyötä yhteisten vesialueiden osakkaiden ja osakaskuntien kanssa. Selvitämme Saaristomeren merialueilla sijaitsevien tomboloiden osalta mahdollisuudet, hyödyt, haitat ja kustannusarvion vesijättömaiden lunastamisesta ja liittämisestä kansallispuistoon tai muihin valtion suojelualueisiin. Mikäli vesijättöalueiden liittäminen katsotaan luonnonsuojelun kannalta tavoiteltavaksi, voi Metsähallitus hakea vesijätön lunastustoimitusta, jossa asia ratkaistaan ja lunastettavat alueet liitetään osaksi kansallispuistokiinteistöä.

- **Luonnonhoidon kannalta kriittisten vesijättömaiden tilanteen selvittäminen:**

Saaristomerellä on luonnonhoidon ja uhanalaisten lajien esiintymien hoidon mahdollistamisen kannalta tärkeitä yhteisten vesiosakaskuntien vesijättömaita. Vesijätöillä on arvokkaita ja uhanalaisia lajeja, ja ne ovat tärkeitä myös mm. laidunnuksen järjestämisen kannalta. Tyypillisiä kohteita ovat puuntuottoarvoiltaan matalat mutta luontoarvoiltaan arvokkaat merenrantaniityt, hiekkarannat, kivikkorannat. Myös ruovikoituneet hiekkarantojen edustan matalat hiekkapohjat ovat merkittäviä luonnon hoidon kannalta, sillä niillä kasvava ruovikko aiheuttaa umpeenkasvua koko hiekkarannalle. Selvitetään luonnonhoidon kannalta kriittisimmät vesijättöalueet. Mikäli vesijättöalueiden liittäminen katsotaan luonnonsuojelun kannalta tavoiteltavaksi, voi Metsähallitus hakea vesijätön lunastustoimitusta, jossa asia ratkaistaan ja lunastettavat alueet liitetään osaksi kansallispuistokiinteistöä tai muita valtion luonnonsuojelualueita.

- **Selvitetään suojeluun varattujen alueiden perustamisen edellytykset:**

Selvitetään suunnittelualueella valtion suojeluun varattujen alueiden perustamedellytykset sekä mm. Utön ja Nötön kyläalueilla pienten, alle 1 ha kohteiden ja muiden poistaminen kansallispuistosta (yhteensä n. 25 ha). Nämä kohteet ovat siirtyneet valtion omistukseen ennen kansallispuiston lain päivitystä (524/2023) ja niillä ei ole luonnonsuojelullista merkitystä. Ympäristöministeriö vastaa kansallispuiston lain muutoksista ja luonnonsuojelualueiden perustamisen säädösvalmistelusta, joilla perustetaan luonnonsuojelualueiksi valtion omistamia ja jo aiemmin suojeluun varattuja alueita.

Käytön ohjaus ja maankäyttöön vaikuttaminen

- **Päivitämme HKS:n väliarvioinnin yhteydessä järjestyssääntöä liikkumisrajoitusten määrysten osalta:**

Järjestyssäännöllä rajoitetaan liikkumista linnustollisesti arvokkailla alueilla mihin kohdistuu ihmispainetta tai sen uhka on todennäköinen. Järjestyssääntöluonnokset laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelman yhteydessä olemassa olevien valtion suojelualueiden osalta Saaristomeren kansallispuistolle ja Seilin saariston luonnonsuojelualueelle. Hoito- ja käyttösuunnitelman väliarvioinnin yhteydessä päivittämisen tarve ilmenee, mikäli suojelualueverkostoon on liitetty uusia saaria ja luotoa tai lintujen esiintymisessä havaitaan muutoksia.

- **Erityistoimet kulumisen ehkäisemiseksi virkistysvyöhykkeellä:**

Retkeily- ja luontomatkailevyöhykkeillä sijaitsee aina myös herkkiä luontotyyppisiä sekä uhanalaisten lajien esiintymiä. Tämä johtuu vyöhykerajausten karkeudesta. Retkeily- ja

luontomatkailuvyöhykkeillä on herkkiä luontotyyppisiä myös ympäristökasvatuksen mahdollistamiseksi ja koska kohteita liittyy tunnettuihin, pitkäaikaisiin virkistyskohteisiin. Herkillä luontotyypeillä kulkua ohjataan linjaamalla sekä tarvittaessa erilaisin rakentein ja kyltein. Linjataan luontopolkuja pois lintujen suosimilta pesimispaikoilta kuten matalilta ja reheviltä lahdilta, merenranta- niityiltä ja lintuluotojen välittömästä läheisyydestä. Seurataan käytön vaikutuksia virkistys- ja matkailukäytön kestävyys seurantaan kehitettyjen LAC-mittarien avulla (hiekkasaarten kulumisen seurannan testaus käynnissä v. 2023 Sandön saarella) sekä lintulajiston kartoituksilla soveltuvin osin. Luonnonrauha-alueilla ja rajoitusalueilla seurataan veneliikennettä kaukokartoituksen avulla.

- **Sisällytetään herkat luontotyypit pääsääntöisesti syrjävyöhykkeelle:**
Herkkien luontotyyppien säilymistä edistetään ensisijaisesti vyöhykkeistämällä eli sisällyttämällä herkimpiä alueita ja luontotyyppisiä kuten kalkkikallioita, hiekkarantoja tai suojaisia lahtia sekä luonnonrauha-alueita syrjävyöhykkeille huomioiden kuitenkin tunnetut virkistyskohteet ja kävijä-turvallisuus. Syrjävyöhykkeelle tai liikkumisrajoitusalueelle sijoitetaan myös sellaiset kohteet, jossa laittomien tulipaikkojen mahdollisuus on korkea estotoimenpiteistä huolimatta ja/tai jossa on lahoppuun keräilystä kärsivää lahoppuulajistoa.
- **Tapahtumaluvat ja maanomistajan suostumukset:**
Kansallispuistossa ja valtion luonnonsuojelualueilla järjestettävät kokoontumislain (530/1999, 1 luku, 2 §) mukaiset yleisötilaisuudet edellyttävät Metsähallituksen suostumusta tai lupaa. Suostumusta tai lupaa edellyttävät myös sellaiset tilaisuudet, joista voidaan olettaa aiheutuvan vähäistä suurempaa haittaa esimerkiksi kasvillisuudelle tai muulle lajistolle. Tällaisia tapahtumia voivat olla esim. urheilu-, suunnistus- ja muut maastotapahtumat sekä partio- tai muut leirit. Käytettävät alueet, osallistujamäärät, reitit, toiminta sekä tarvittaessa raportointi ja seuranta määritellään luvissa. Lupaharkinnassa kiinnitetään huomiota ajankohtaan (pesimäaika), kansallispuiston vyöhykkeisiin ja luonnoltaan herkkiin sekä arvokkaisiin kohteisiin sekä mahdollisuuksiin käyttää kansallispuiston muita alueita.
- **Tehdään sopimukset yksityismailla kulkevien reittien ylläpidosta:**
Berghamnissa, Björkössä, Bodössä, Jungfruskärissä, Jurmossa ja Seilissä varmistetaan Metsähallituksen ja maanomistajien välisin sopimuksin, että jo olemassa ja käytössä olevien reittien käyttöoikeudet sekä viitoituksen ja merkintöjen ylläpitovastuut ovat kaikilla osapuolilla tiedossa ja kunnossa.
  - Berghamn: Höggergetillä kulkeva reitin osuus
  - Björkö: reitti yhteysaluslaiturilta kansallispuiston palveluiden ääreen.
  - Bodö: vierasvenesataman ja rakentamattoman taukopaikan välinen reitti, joka palvelee molempiin suuntiin liikkuvia.
  - Jungfruskär: niityn poikki kulkeva reitin osuus.
  - Jurmo: satamasta telttailupaikalle sekä itäkärkeen kävijöiden kulkua ohjaava reitti.
  - Seili: reittien (2 kpl) ja luontopolun alkuosuudet.
- **Osallistomme ympäröivien meri- ja maa-alueiden käytön seurantaan:**
Edunvalvonta on tärkeä työprosessi, jolla voidaan vaikuttaa Saaristomerelle suunniteltuihin hankkeisiin (mm. kalankasvatus ja vesiviljely, energiahankkeet, kaavoitus, meriliikenteen toiminnot, maa-ainesten otto ja muut hankkeet, joilla vaikutus ympäristöön) ja tarjota ajantasaista tietoa luontoarvoista sekä osoittaa tietopuutteita pohjautuen Metsähallituksen luontopalvelujen asiantuntemukseen ja kokoamaan tietoon. Hankkeisiin, joilla voi olla haitallisia vaikutuksia lintulajeihin, vaikutetaan aktiivisesti niiden suunnittelu- ja lupaprosessien kautta.
- **Hyödynnämme edunvalvonnassa tietoa meriluonnon arvoalueista:**
Edunvalvonta on tärkeä työprosessi, jolla voidaan vaikuttaa Saaristomerelle suunniteltuihin hankkeisiin (mm. kalankasvatus ja vesiviljely, energiahankkeet, meriliikenteen toiminnot, maa-

ainesten otto ja muut hankkeet, joilla vaikutus meriympäristöön) ja tarjota ajantasaista tietoa meriluontoarvoista sekä osoittaa tietopuutteita pohjatuen Metsähallituksen luontopalvelujen asiantuntemukseen ja muiden meritietoa tuottavien VELMU-organisaatioiden (valtakunnallinen vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma) kokoamaan tietoon.

Suomen EMMA-alueet eli ekologisesti tai biologisesti merkittävät vedenalaiset meriluontoalueet käsittää 87 aluetta, jotka on valittu lähes viidentoista vuoden VELMU-kartoitusaineiston perusteella ja rajattu asiantuntijoiden avustuksella. EMMA-alueet pitävät sisällään mm. Suomen meri-alueiden tärkeimpiä kalantuotantoalueita ja uhanalaisten lajien esiintymisalueita riippumatta niiden nykyisestä suojelutasosta. Ne sisältävät lähes kaikki eri mereiset luontotyypit ja edustavat kaikkein monimuotoisinta meriluontoa. HKS-suunnittelualueelta on tunnistettu ja kuvattu tällä hetkellä neljä EMMA-aluetta (Ådöfjärdenin, Högsåran, Salpausselän ja Saaristomeren ulkosaariston EMMA-alueet). Näiden alueiden ja aineiston esiintuonti osana edunvalvontaa on tärkeää, jotta Saaristomeren arvokkaimpien meriluontoalueiden tulevaisuus saadaan turvattua.

- **Ankkurointikiellot:**

Arvioidaan ankkurointikiellojen tarpeellisuus Stora Hästön ja Dalskärin vedenalaisten polkujen yhteyteen. Tehdään tarvittavat toimenpiteet.

- **Suojelu- ja rajoitusalueiden rajat merikortteihin, elektronisiin karttoihin ja retkikartalle:**

Meri ei tunne rajoja, ja tämä seikka pätee erityisen hyvin suojelualueiden rajojen näkyvyyteen merialueilla. Mereisten suojelualueiden täysi potentiaali ei toteudu niin kauan, kun kävijät eivät näe tai tunne vesillä liikkua suojelualueiden rajoja ja eri liikkumisrajoitusalueita. Metsähallituksen vuonna 2022 toteuttamassa Saaristomeren vesillä ja saaristossa liikkujille suunnatussa kyselyssä vastaajat nostivat esiin tarpeen selkeyttä suojelualueen rajauksia ja sääntöjä. Meriluonnon suojelun tehostamiseksi ja Saaristomerellä vesillä liikkumista helpottaaksemme Metsähallitus pyrkii edistämään suojelualueiden rajojen merkitsemistä paperisiin ja elektronisiin merikortteihin sekä eri harrasteryhmien käyttämiin karttasovelluksiin, esim. Hylyt.net. Lisäksi pyrimme kokoamaan suojelualueiden liikkumis- ja muut rajoitukset esim. Itämeriportaaliin, josta ne ovat helposti saatavilla. Myös maastoon/merelle asennettävien raja- ja rajoitusaluepoijujen/merkkien mahdollisuutta tulee selvittää.

- **Parannetaan Jungfruskärin Bjonsin tietä:**

Jungfruskärin Österfladanin merenrantaniitty on sekä kasvistollisesti että linnustollisesti arvokas alue. Bjonsin tila Österfladanin suulla toimii tukikohta-, talkoo- ja matkailukäytössä. Kohteen saavutettavuuden ja luontoarvojen kannalta on ehdottoman tärkeää saada vähennettyä merenrantaniityllä kulkua parantamalla Bjonsin tilalle menevää tietä. Tavoitteena on perusparantaa Bjonsin tilalle kulkevaa tietä siten, että siinä on mahdollista ajaa luonnonhoitoa ja Bjonsin tilan huoltoa varten ajoneuvoilla. Lisäksi tien on tarkoitus ohjata jalan tapahtuvaa kulkua.

Muu rakennuskanta

- **Rakennus-, kunnostus- ja huoltotoiminta on kestävä ja noudattaa kiertotalouden periaatteita:**

Saaristossa pitkien välimatkojen ja materiaalin kuljetuskustannusten takia pyritään ensisijaisesti ylläpitämään olemassa olevaa rakennuskantaa uuden rakentamisen sijaan. Lisäksi pyritään luopumaan toimintaan soveltumattomista kohteista, löytämään säilytettävillä ja historiallisille kohteille käyttötarkoitukset, jotka edesauttavat rakennuskannan ylläpitoa ja rakennustyössä kierrättämään materiaaleja. Vanhoista paikallis- tai kulttuurihistoriallisesti merkittävistä rakennuksista pidetään huolta ja niitä kunnostetaan resurssien puitteissa. Vanhoja rakennuksia kunnostettaessa pyritään käyttämään perinteisiä rakennusmateriaaleja ja työmenetelmiä. Uudisrakentamisessa kiinnitetään erityistä huomiota, että rakennukset sulautuvat olevassa olevaan rakennuskantaan ja maisemaan.

- **Laaditaan rakennuskantaselvitys ja 5-vuotissuunnitelma tukikohtaverkoston ylläpidon varmistamiseksi:**

Luontopalvelujen hallinnassa on Saaristomerellä runsas rakennuskanta, jota ei kokonaisuudessaan pystytä ylläpitämään nykyisellä rahoituksella. Laaditaan rakennuskantaselvitys Metsähallituksen hallinnassa olevista, poistettavista ja säilytettävistä rakennuksista ja 5-vuotissuunnitelma tukikohtaverkoston ylläpidon varmistamiseksi yhteistyössä luonnon- ja kulttuuriperinnön suojelun ja matkailu- ja virkistyskäytön asiantuntijoiden kesken huomioiden nykyinen organisaatiota-kenne ja Saaristomeren alueelliset käyttötarpeet. Huomioidaan kustannuslaskelmissa myös ole-massa olevat täydennystarpeet kuten Korpoströmin majoitustilat työntekijöille (vuokraus Skår-gårdsstiftelsenin kautta uudesta rakennuksesta) ja lisäksi selvitetään mm. mahdollisuudet Kråks-kärin tuvan lisäämisestä yhdeksi uudeksi lammaspaimen/maastotyötukikohdaksi (työturvallisuus-en varmistaminen, uudistavan luontomatkailun tai vapaaehtoistyön edistäminen) ja Österskärin saariston tilanne (työturvallisuuden varmistaminen ja vähäisesti kartoitetun alueen haltuunotto).

Muut toimenpiteet

- **Hyödynnämme töissämme parasta saatavilla olevaa tekniikkaa:**

Maastotöiden kestävyden ja ilmastoviisauden takaamiseksi hyödynnämme maastotöissämme mahdollisuuksien mukaan parasta saatavilla olevaa tekniikkaa kuten esimerkiksi uudemman tek-niikan polttomootorit, biopolttoaineet, sähkömootorit. Lisäksi huolehdimme työveneiden poh-jien puhtaanapidosta polttoaineen kulutuksen ja kustannusten suitsemiseksi. Ympäristöystävälli-sempää tekniikkaa otetaan käyttöön nykyisten laitteiden elinkaaren loppupäässä, jolloin siirtymä tapahtuu hallitusti. Siirtymässä huomioidaan maastotöiden käyttötarpeet ja olemassa olevat re-surssit.

- **Maastotöiden suunnitelmallisuuden ja ennakoinnin kehittäminen:**

Suunnittelemme kaikki alueeseen liittyvät maastotyöt niin, että kulkeminen kohteille tapahtuu mahdollisimman vähäisin päästoin. Tämä edellyttää maastotöiden suunnittelua ennakkoon, eri prosessien välistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa ja tarpeiden yhdistelyä, jolloin useampi työkohte saadaa toteutettua samalla käynnillä, tarpeen mukaan tukikohtaverkostoon tukeutuen.

- **Toimivan tukikohtaverkoston ylläpito tukee saaristossa työskentelyä:**

Maastotyöllä tarkoitetaan suojelualueiden kartoitus-, huolto-, valvonta-, hoito-, seuranta- ja tut-kimustoimintaan sisältyviä töitä saaristossa. Saaristomeren tukikohtaverkoston (Korpoströmin ja Kasnäsin perustukikohdat, Jugfruskärin Bjons ja vartijatupa, Berghamnin Västerby, Öro, Stora Buskär ja Trunsön Kalkskär) avulla maastotyö on ympäristöystävällistä, kestävää sekä turvallista ja työntekijöiden hyvinvointia lisäävää. Tukikohtaverkosto mahdollistaa työmme kustannuste-hokkuuden ja ilmastoviisauden verrattuna runsaaseen edestakaisin ajamiseen. Lisäksi tukikohta-verkoston mahdollistamat toimivat ja laajat yhteistyö- ja sidosryhmäsuhteet palvelevat Saaristo-meren suojelualueiden tavoitteita, kun tukikohtaverkostoa hyödyntävät yhteistyötahot tuottavat tietoa suojelualueiden tarpeisiin. Tukikohtaverkosto palvelee muiden tahojen, kuten luonnonhar-rastajien tekemää luonnonsuojelutyötä (seuranta, kartoitus, hankkeet). Lisäksi se mahdollistaa vapaaehtoisten laajamittaisen käyttämisen suojelualueverkoston töissä ja talkootyönä Metsähäl-litukselle tehty työ kompensoi tukikohtaverkoston ylläpitokustannuksia. Myös ostopalveluna ti-lattava konsulttityö ja urakoitsijoiden työ on edullisempaa, kun he voivat tukeutua tukikohtaver-kostoon kaupallisen majoitustoiminnan sijaan. Tukikohtaverkoston ylläpito on samalla kulttuuri-perinnön ylläpitoa, sillä monet tukikohdat ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita.

Muu kuin virkistys- ja retkeilykäyttöä palveleva rakennuskanta:

- **Utön Kesnäs ja Ormskär:**

Alueilla eri ikäisiä puolustustoimintaan liittyviä rakenteita. Alueet on vuokrattu Puolustusvoimille ja niillä etusijalla on Puolustusvoimien toiminta. Siten muuta toimintaa alueilla ei aktiivisesti lisätä. Kohde syrjävyöhykkeellä. Liikkuminen alueilla tapahtuu jokaisenoikeuksien mukaisesti, omalla vastuulla. Kesnäsiin asennetaan kuitenkin kulkua ohjaavia kylttejä lintujen pesinnän turvaamiseksi. Tavoitteena on, että ihmiset pysyisivät pääpolulla muistomerkillä asti 1.4.–31.7.

- **Houtskarın Berghamn:**

Saarella on ollut Puolustusvoimien vartiolinnake ja siihen liittyvät rakennukset ja rakenteet ovat etupäässä huonossa kunnossa. Saaren valjastaminen retkeily- tai luontomatkailutoimintaan edellyttäisi mittavia toimenpiteitä, jotta se saataisiin turvalliseksi. Tämä tuntuu epärealistiselta seuraavan 10–15 vuoden aikana ja siksi kohteelle ei tässä vaiheessa kaavailla toimenpiteitä. Kohde syrjävyöhykkeellä.

- **Morgonlandet:**

Rakennuksia metsästysmaja, parakki, sauna. Alue on vuokrattu Puolustusvoimille ja saarella etusijalla on Puolustusvoimien toiminta. Siten muuta toimintaa saarella ei aktiivisesti lisätä. Liikkuminen alueella tapahtuu jokaisenoikeuksien mukaisesti, omalla vastuulla. Kävijöitä ei saarelle aktiivisesti tulla ohjaamaan. Kohde syrjävyöhykkeellä.

- **Ragnskär:**

Rakennuksia pientalo, sauna ja vaja. Saarta ei tällä hetkellä tarvita tukikohtakäyttöön. Saari sijaitsee luonnonrauha-alueen reunalla ja siksi sinne ei ohjata retkeilyyn tai luontomatkailuun liittyviä toimenpiteitä. Kohde syrjävyöhykkeellä.

- **Ahvensaari:**

Kohteella on vanha kalkkikaivos, johon liittyy luolia sekä jyrkänteitä. Kaivoksen sisäänkäynti on turvallisuussyistä suljettu, mutta se ei kävijöitä estä. Kaivoksen päällä on aidattu laidunalue. Kohteelle ei ohjata retkeily- tai luontomatkailutoimintaa. Kohde syrjävyöhykkeellä.

- **Huoltotukikohdat ja muut rakennukset:**

Tukikohtaverkoston rakennukset: Korpoströmin ja Kasnäsin perustukikohdat, Jugfruskärin Bjons ja vartijatupa, Berghamnın valvontatupa (Västerby), Öron parakit, Stora Buskär (jota ylläpidetään yhdessä Eräpalvelujen kanssa) ja Trunsön Kalkskär. Lisäksi Nötön talo ja Högsåran Luotsitupa.

V Ympäristövaikutusten arviointi

Suunnitelman vaikutukset Natura 2000 -alueiden suojeluperusteisiin

Lähtökohtaisesti hoito- ja käyttösuunnitelman päämäärät, tavoitteet ja niille asetetut toimenpiteet tukevat kansallispuiston luontoarvojen säilymistä ja parantumista ja niillä mm. vähennetään Natura-alueiden keskeisiin arvoihin kohdistuvia potentiaalisia uhkia. Luonnonhoidon ja retkeily- ja luontomatkailukäytön vaikutukset Natura 2000 -alueiden suojeluperusteisiin on arvioitu erillisissä raporteissaan.

Vaikutukset maaluontoon

Maaluonnon hoitoa ohjaa Saaristomerelle laadittu luonnonhoidon kokonaissuunnitelma. Kokonaissuunnitelman luontovaikutusten arvioinnissa on todettu seuraavaa:

”Suunnitelman vaikutukset Natura 2000 -luontotyypeihin sekä direktiivi- ja uhanalaisiin lajeihin ovat neutraaleja tai myönteisiä, eikä suunnitelma merkittävästi heikennä Natura 2000 -alueen suojeluperusteena olevien lajien ja luontotyyppien tilaa. Saaristomeren luonnonhoidon kokonaissuunnitelma laajentaa direktiiviluontotyyppien pinta-alaa ja parantaa niiden laatua sekä kasvattaa direktiivilajien populaatiokokoja. Muutaman Natura-luontotyypin kohdalla pinta-ala pienenee mutta korvautuu toisella Natura-luontotyypillä riippuen siitä, mikä on kohteen ja kohdekokonaisuuden luontoarvojen kannalta arvokkain vaihtoehto. Saaristomeren kokonaissuunnitelma ja sen alla toteutettavat kohdekohtaiset työkohdesuunnitelmat tähtäävät uhanalaisen lajiston ja luontotyyppien sekä direktiiviluontotyyppien ja direktiivilajien elinympäristöverkostojen vahvistamiseen ja sitä kautta vaikuttavat merkittävästi suotuisan suojelutason saavuttamiseen.”

Vaikutukset meriluontoon

Suunnitelmassa on pyritty ensimmäistä kertaa huomioimaan alueen meriluonto kokonaisuutena hoidon ja käytön näkökulmasta ja kirjaamaan toimenpiteitä, joilla joko ylläpidetään tai edistetään meriluonnon suojelun tilaa. Kaikki suunnitellut toimenpiteet ovat ekologisilta vaikutuksiltaan myönteisiä.

Erillinen Natura-arviointi

Retkeily- ja luontomatkailun osalta laadittiin Metsähallituksen toimesta erillinen Natura-vaikutusten arviointi. Arviointi kohdistettiin viidelle hoito- ja käyttösuunnitelmaan sisältyvälle Natura-alueelle, joille kohdistuu suunnitelmallista retkeily- ja luontomatkailukäyttöä. Alueet ovat Pakinaisten saariston, Saaristomeren, Örön saaren, Seilin saariston ja Ölmös-Purunpään Natura-alueisiin. Arviointi tehtiin olemassa olevien ja suunniteltujen rakenteiden ja toimintojen osalta. Alueelle perustetaan yksi uusi reitti olemassa oleville poluille, Öröseen tehdään uusi vedenalainen luontopolku ja telttailuun varataan jonkin verran uusia alueita. Matkailukäytön osalta on kaavailtu tiettyjen kohteiden matkailukäytön pidentämistä ja Örön ympärivuotista matkailukäyttöä.

Virkistyskäytön vaikutusmekanismit

Virkistyskäytön haitalliset vaikutukset voivat kohdistua kasvillisuuteen, eläimistöön, maaperään ja vesistöihin. Näkyvin ja merkittävin vaikutus syntyy maaston tallautumisesta, joka tiivistää maaperää, kuluttaa kasvillisuutta ja voi pahimmillaan saada aikaan kasvittomien alojen syntymisen ja sitä kautta voimistaa eroosiota. Virkistyskäyttö kanavoituu yleensä poluille, reiteille ja taukopaikoille, joilla retkeilijät viettävät suurimman osan ajastaan. Silmäääräisesti vaikeammin havaittavissa ja mitattavissa ovat saaristoympäristössä veneilyn vaikutukset, jotka kohdistuvat pinnanalaiseen luontoon erityisesti niillä kohteilla, joilla alusten kiinnittyminen tapahtuu vapaasti ankkuroitumalla. Huolimaton ankkurointi vahingoittaa pohjia ja saattaa heikentää ja tuhota vedenalaista eliöstöä ja niiden elinympäristöjä. Matalilla alueilla kovavauhtinen veneily aiheuttaa myös pohjien ja rantojen eroosiota, aiheuttaa veden samentumista sekä merenpohjaan kertyviä pakokaasupäästöjä. Veneilijät saattavat myös jättää jälkensä meriluontoon roskaamalla tai jäte- ja harmaavesien epäasiallisella käsittelyllä ja suoraan mereen laskemisella.

Vaikutusten arvio, yhteenveto

Virkistyskäytön vaikutukset Pakinaisten saariston ja Ölmös-Purunpään Natura-alueiden suojeluperusteisiin ovat hyvin lieviä. Seilin ja Saaristomeren osalta tunnistettiin vähäisiä paikallisia virkistyskäytön haitallisia vaikutuksia suojeluperusteluontotyyppihin, mutta vaikutusten merkittävyys arvioidaan kokonaisuus huomioiden vähäiseksi. Seilissä ja Saaristomerellä on tarvetta huomioida harvinaisille, pienialaisille ja lajistollisesti arvokkaille luontotyypeille kohdistuva käytön lievä, mutta haitallinen vaikutus. Nykyisillä kävijämäärillä käytön vaikutukset ovat kuitenkin monin paikoin varsin maltillisia. Öroseen on kaavailtu telttailualueen laajennusta ja ympärivuotista matkailukäyttöä. Telttailualueella ei ole vaikutuksia suojeluperusteisiin. Öron ympärivuotisella matkailukäytöllä saattaa olla ennestään heikentäviä vaikutuksia suojeluperusteluontotyypeille, mutta vaikutuksia vaikea arvioida. Vaikutukset riippuvat pitkälti mahdollisesta kävijämäärän kasvusta ja herkkien luontotyyppien kulutuskestävyydestä eri vuoden aikoina.

Suojeluperusteiset lajit

Suojeluperustelajeista kapeasiemenkotilolle, isotorasammalelle, pikkunoidanlukolle ja lahokaviosammalelle ei arvioida kohdistuvat heikentäviä vaikutuksia.

Säädösten puitteissa mahdollistetaan harmaahylkeen metsästystä paikallisille kansallispuistossa. Harmaahylkeen kannan säätelyllä turvataan kaupallisen kalastuksen edellytyksiä ja rannikkokalastusta. Lisäksi hylkeenpyynti on tärkeä osa elävää saaristolaiskulttuuria. Mikäli runsaiden harmaahyljekantojen yksilömäärää ei voida rajoittaa, sillä voi olla haitallisia vaikutuksia paikallisiin kalakantoihin ja kalastukseen. Harmaahyljekanta Saaristomerellä on tällä hetkellä elinvoimainen, eikä pyynti ei vaaranna hallikannan elinvoimaisuutta eikä kansallispuiston perustamistarkoitusta. Hallilupien myöntämisen ehtoja tarkastellaan säännöllisesti suojelualueiden luontoarvojen turvaamiseksi ja harmaahylkeiden kannan kestävyyden näkökulmasta. Määräaikaisiin lupiin asetetaan kohdekohtaisen harkinnan perusteella määrällisiä, paikallisia ja ajallisia rajoituksia kuten kiintiöt, hylkeiden pesintä- ja karvanvaihtoajat, lintujen pesintäajat ja kansallispuiston liikkumisrajoitusalueet. Pyynti ei vaaranna hallikannan elinvoimaisuutta eikä kansallispuiston perustamistarkoitusta. Saaristomerellä on kaksi hylkeidensuojelualueita ja kansallispuiston liikkumisrajoitusalueet. Nämä alueet suojelevat hallikantoja. Metsähallitus seuraa luvituksen ja siihen liittyvän raportoinnin kautta hallikantojen verotuksen kestävyyttä.

Saaristomeren Natura-alueella (SPA) tavataan 79 suojeluperusteena olevaa lintulajia. Natura-arviointi ulotettiin koskemaan niitä lajeja, jotka voisivat elinympäristövaatimustensa perusteella hyödyntää virkistysrakenteiden vaikutusalueita. Selvityksessä arvioitiin, että retkeilyn ja luontomatkailun vaikutukset voisivat ainakin teoriassa kohdistua yhteensä 70 pesivään, pysyvään tai levähtävään lajiin. Linnustoarvioinnissa todettiin mm. ihmisten läsnäolon, veneilyn, lemmikkien, leiriytymisen ja melun aiheuttavan häiriötä linnustolle. Retkeilijöiden määrän lisääntyminen tietyillä kohteilla todennäköisesti haittaa lintujen pesimistä, ruokailua ja levähtämistä niiden läheisyydessä. Saariston retkeily- ja luontomatkailukausi keskittyy vahvasti heinäkuuhun ja elokuun alkun, jolloin monien lajien herkin vaihe pesinnässä on jo ohi. Lintujen muuttoaikoina, keväällä ja syksyllä, ihmisen läsnäolo on vähäistä. Lintujen tärkeimmillä pesimäalueilla liikkumista rajoitetaan järjestyssäännöillä 1.4.–31.7. välisenä aikana. Tämä vähentää linnustoon kohdistuvaa häiriötä huomattavasti. Merkittävimmät vaikutukset kohdistuvat lajeihin, jotka käyttävät ranta-alueita ruokailuun tai levähtämiseen ja jotka ovat erityisen herkkiä karkottumaan kuullessaan tai nähdessään ihmisiä. Häiriölle herkkiä ovat myös vesilintupoikueet, jotka käyttävät retkisatamia suoja- ja ruokailuympäristöinä. Retkeilyn ja luontomatkailun haitalliset vaikutukset voivat kohdistua vaikutusalueen pienuuden ja lyhyen matkailukauden vuoksi vain yksittäisiin yksilöihin tai pareihin, eivätkä vaikuta populaatiotasolla. Kokonaisuutena linnustoon kohdistuvat vaikutukset eivät ole merkittäviä.

Nykyisillä kävijämäärillä käytön vaikutukset ovat monin paikoin varsin maltillisia, eikä kävijämäärien oleteta tulevaisuudessa oleellisesti kasvavan. Vähäiset kielteiset vaikutukset ovat ilmeisiä, mutta kulumisvaikutukset ovat luonteeltaan paikallisia, eikä niillä ole tunnistettu sellaisia vaikutuksia, jotka

ulottuisivat elinympäristökokonaisuuksien tai ekosysteemien ekologisiin prosesseihin tai toimintaan kokonaisuutena. Arvioinnissa ei tunnistettu merkittäviä heikentäviä vaikutuksia suojeluperusteisiin laji-, luontotyyppi- tai ekosysteemitasolla. Myöskään haitallisia yhteisvaikutuksia muiden hankkeiden kanssa ei havaittu. Matkailupalveluiden kehittäminen saattaa jonkin verran lisätä kävijämääriä ja siten kulu- tusta reiteillä ja telttailualueilla. Pääsääntöisesti palveluvarustus on sijoitettu tai sijoitetaan sellaisiin kohtiin, joissa käytöstä on mahdollisimman vähän luontoarvoja heikentäviä vaikutuksia. Virkistyskäytön tarkemmissa toimenpidesuunnitelmissa huomioidaan tarkemmin Natura-arvot. Tarkempi vaikutusten arviointi, esimerkiksi tarkemmat lajiston maastokartoitukset, tehdään aina palveluvarustuksen toimen- pidesuunnitelmien yhteydessä ennen rakentamisen aloittamista. Palveluvarustusta ei lisätä sellaisille alueille, missä se uhkasi luontoarvojen säilymistä. Nykyhetkessä veneilyn aiheuttamia vaikutuksia Saa- ristomerен vedenalaiseen luontoon on hyvin vaikeaa tai mahdotonta arvioida, sillä veneily on jatkunut alueella pitkään, useat käyntikohteet ovat vakiintuneita eikä lähtötilanteesta ennen veneilyn alkami- sesta ole mitään dokumentoitua tietoa.

Lieventämistoimenpiteet

Lieventämistä voidaan tehdä väliarvioinnin, vyöhykejaon, opastuksen ja viestinnän, rajoitusalueiden ja kulun ohjauksen kautta. Vaikutuksia lievennetään myös tarkemmalla virkistyskäytön toimenpidesuun- nittelulla, jossa luontoarvot huomioidaan. Veneilyn aiheuttamia vaikutuksia meriluontoon voidaan kui- tenkin esim. sääntelyllä ja tiedottamisella lieventää. Natura-arvioinnin lievennystoimissa on korostettu seurantojen toteuttamista ja väliarviointia, jonka yhteydessä tulee arvioida uudelleen virkistyskäytön ohjaamista ja rajoittamista koskevia toimia. LAC-kuluneisuusseuranta on aloitettu Saaristomerellä kah- della kohteella. LAC-seurantaa tulee laajentaa luontoarvoiltaan arvokkaille kohteille, ja sen havaintojen perusteella voidaan tarvittaessa muuttaa kulun ohjausta tai rajoittaa liikkumista arvokkailla kohteilla. Saaristomerен hoito- ja käyttösuunnitelmalle tehdään väliarviointi vuonna 2029, jonka yhteydessä voi- daan uudelleenarvioida tarpeellisia toimenpiteitä mm. Natura-alueiden suojeluarvojen ja muiden luon- toarvojen turvaamiseksi.

Yhteenveto suunnitelman vaikutuksista alueeseen

Saaristomerен suunnittelualueen keskeisiin arvoihin (Salpausselät, uloin saaristo, saaristometsät, niitty- verkosto, linnusto, poikkeuksellisen monipuolinen luontotyyppi- ja lajikimara, virkistyskäyttö, tutkimus- merkitys, ympäristökasvatus, paikalliskulttuuri) kohdenetut toimenpiteet pyrkivät joko ylläpitämään tai parantamaan niitä. Saaristomerен poikkeuksellisesta monimuotoisuudesta ja laajasta arvokokonai- suudesta johtuen tavoitteiden ja toimenpiteiden määrä on runsas moniin muihin hoito- ja käyttösuun- nitelmiin verrattuna. Alueen erityisyys, laajuus ja monimuotoisuus koko Suomen mittakaavassa huomi- oiden kaikki suunnitelmaan kirjatut asiat on kuitenkin katsottu välttämättömiksi. Pelkästään kansallis- puiston alueelta tunnetaan 32 Natura-maaluontotyyppiä ja suunnittelualueella elää noin 600 uhan- alaista lajia. Uhanalaisesta lajistosta 60–80 % vaatii luonnonhoitoa säilyäkseen. Myös alueen kulttuuri- perintö on runsas ja monipuolinen pitkäaikaisen astutushistorian takia (Varsinais-Suomen rannikolla asuttu jo myöhäisestä kivikaudesta alkaen). Alueen hoidon ja käytön suunnittelussa korostuvat alueen luontoarvojen turvaamiseen tähtäävien toimenpiteiden ohella luonnonsuojelun ja monimuotoisen vir- kistyskäytön sekä paikallisen eräkulttuurin yhteensovittaminen. Suunnitelman toimenpiteillä tavoitel- laan luonnon monimuotoisuuden ylläpitoa ja parantamista, hiljaisten ns. luonnonrauha-alueiden tur- vaamista, kestävästä virkistyskäyttöä ja luontomatkaa sekä tutkimus- ja seurantatoiminnan ylläpitä- mistä ja kehittämistä.

Saaristomerен kansallispuistossa on heti puiston perustamisesta (1983) lähtien tehty merkittäviä luon- nonhoito- ja ennallistamistoimia, joilla alueen luontotyyppien ja lajien tilaa on parannettu ja ylläpidetty. Vaikka luonnonhoitoverkostoa on vahvistettu systemaattisesti, edelleen osa uhanalaislajistosta on hä- viämisuhan alla. Toimenpiteitä tullaan jatkamaan tämän suunnitelman toteutuksen aikana ja laajenta- maan suunnittelualueen muille valtion luonnonsuojelualueille. Suunnittelualueen lajien ja

luontotyyppien tilaa ja edustavuutta parannetaan mm. eri luontotyyppihin kohdistuvilla ennallistamis- ja luonnonhoitotoimilla, vieraslajien poistotoimilla sekä lajien siirtoistutuksilla. Meriluonto otetaan suunnitelman toimenpiteissä kokonaisvaltaisesti huomioon.

Suunnitelman ekologiset vaikutukset ovat valtavoiroisesti positiivisia; luonnonsuojelun toimenpiteet tähtäävät lajien ja luontotyyppien tilan säilyttämiseen ja parantamiseen niin saarilla kuin pinnan alla. Luonnonsuojelussa ja -hoidossa joudutaan kuitenkin aina myös tekemään tietoisia valintoja, kun hoitotoimilla palautetaan tai lisätään esim. tietyn luontotyypin laatua tai pinta-alaa. Kun jotain tiettyä päämäärää tavoitellaan, jotain muuta joudutaan toisinaan sen alta karsimaan ja siten toimilla voi olla myös haitallisia ekologisia vaikutuksia esim. yksittäisiin lajeihin, mutta nämä valinnat pyritään tekemään tietoisesti ja harkiten kokonaistavoite huomioiden. Kulttuuriperinnön kohteiden ylläpito on monin paikoin myös luontoarvojen ylläpitoa. Virkistyskäytön toimenpiteet pyrkivät parantamaan kansallispuiston kävijöiden virkistyskäyttökokemusta ja luontosuhdetta, mutta samalla myös rajaamaan ja seuraamaan virkistyskäyttöpaineen aiheuttamia, luontoon kohdistuvia vaikutuksia hallitusti ja ennakoiden.

Lajien ja luontotyyppien seurannat ja niiden kehittäminen luonnonhoidon toimenpiteiden vaikutusten arvioimiseksi ja toisaalta yleisesti niiden tilan arvioimiseksi ovat suunnitelmassa laajalti esillä. Saaristomeren luonnon monimuotoisuuden takia on vielä paljon lajeja ja luontotyyppijä, jotka eivät ole seurannan piirissä tai niille ei ole kehitetty sopivia seurantamenetelmiä tai -mittareita. Myös tiettyjen haittalajien, kuten kauriiden laidunnuspaine tietyillä Saaristomeren luonnonsuojelullisilla arvokohteilla vaativat seurantojen käynnistämistä. Saaristomeren suosio retkeily- ja luontomatkoilukohteena ja tiettyihin, jo vakiintuneisiin saarikohteisiin kohdistuva virkistyskäyttöpaine edellyttävät osaltaan tarvetta myös virkistyskäytön ympäristövaikutusten seurannalle (mm. luontotyyppien kuluminen, uhanalaisten tai häiriöherkkien lajien esiintyminen), jotta alueen luontoarvoihin kohdistuviin vaikutuksiin pystytään tarvittaessa reagoimaan ajoissa luontoarvojen heikkenemisen välttämiseksi. Seuranta tehdään suunnitelman toteutuskauden aikana sekä luontotyyppien ja lajien seurantana että osana kansallispuiston ekologisen, taloudellisen ja sosiaaliskulttuurisen kestävyuden tilan seuranta (menetelmänä hyväksyttävän muutoksen rajat eli LAC). LAC-mittareita pyritään kehittämään seuraavan kahdeksan vuoden aikana erityisesti meri- ja rantaluonnon näkökulmasta. Seurannasta saatavaa tietoa ihmistoiminnan luontovaikutuksista hyödynnetään suunnitelman väliarvioinnissa, jossa arvioidaan mm. tarvetta ohjata alueen virkistyskäyttöä eri tavoin tai ottaa käyttöön uusia rajoitusalueita.

Suunnitelman sosiaaliset vaikutukset kohdistuvat joko suoraan tai välillisesti paikalliskulttuurin ja keskeisten sidosryhmien kanssa tehtävän yhteistyön kautta niiden ylläpitoon ja säilyttämiseen sekä alueen matkailu- ja virkistyskäyttäjien saamiin hyötyihin. Saaristomeren kansallispuiston lakiin on kirjattu, että alue on perustettu Saaristomeren luonnon ja kulttuurin suojelemiseksi, niihin liittyvien perinteisten luonnonkäyttötapojen turvaamiseksi, elävän saaristoyhteisön säilyttämiseksi sekä ympäristöntutkimusta ja yleistä luonnonharrastusta varten. Metsähallitus on pyrkinyt suunnitelmaan kirjatuissa tavoitteissa ja toimenpiteissä huomioimaan lain asettaman tahtotilan siltä osin, kun se on mahdollista Metsähallituksen toimivallan puitteissa. On kuitenkin huomioitava, että koska kyse on kansallispuistoa huomattavasti laajemmasta kokonaisuudesta, lain tavoitteita toteutetaan vain kansallispuistossa ja sen ulkopuolella tehdään mahdollisesti muita linjauksia, muita valtion alueiden perustamissäädöksiä noudattaen. Suunnitelmassa on pyritty huomioimaan keskeisiltä sidosryhmiltä saatua palautetta ja toiveita. Toiveita on huomioitu mm. alueen eräkulttuurin ja sen säilymisen edellytyksissä, alueella toimivien matkailu- ja yhteistyöryhtäjien sekä alueen virkistyskäyttäjien ja luonnonharrastajien tarpeissa ja lisäämällä yhteistyön mahdollisuuksia alueen eri toimijoiden kanssa niin luonnonhoidon kuin tutkimuksenkin saralla.

Suunnitelman taloudelliset vaikutukset kohdistuvat sekä Metsähallituksen omiin resursseihin että alueelle kertyviin taloudellisiin hyötyihin. Suunnitelmaan kirjattujen toimenpiteiden taloudelliset vaikutukset kohdistuvat valtaosin Metsähallituksen omiin resursseihin: alueen maastotöiden (suojelualueiden kartoitus-, huolto-, valvonta-, hoito-, seuranta- ja tutkimustoimintaan sisältyvät työt) toteuttaminen edellyttää pitkäjänteistä rahoitusta, jotta haasteellisissa saaristo-olosuhteissa saadaan kattavat

maastotyöt toteutettua. Maastotöiden monipuolisuuden ja saariston erityisten olosuhteiden takia myös töiden ennakkosuunnitteluun, kustannustehokkuuteen ja ilmastoviisauteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Metsähallitus hankkii osan alueen maastotöistä ostopalveluna ja yhteistyöyrittäjien kautta, jolloin toimenpiteillä on positiivinen vaikutus paikallistalouteen. Myös virkistys- ja matkailukäytön toimenpiteillä, jotka kohdistuvat mm. alueen matkailupalvelujen edellytysten parantamiseen tai edistämiseen, vaikuttavat positiivisesti paikallistalouteen. Saaristomeren kansallispuiston kävijätutkimuksen (2019) mukaan kävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset kokonaisvaikutukset olivat vuonna 2019 noin 7 miljoonaa euroa ja työllisyysvaikutus oli 59 henkilötyövuotta.

Saaristomeren kansallispuiston merkitys virkistyskäyttö- ja luontomatkailukohteena on kasvanut edellisen runkosuunnitelman (2000) laatimisen jälkeen, mikä näkyy mm. käyntimäärien kasvuna sekä virkistyskäyttömuotojen monipuolistumisena. Lisääntynyt virkistyskäyttö lisää samalla tarvetta siitä aiheutuvien vaikutusten ehkäisemiseen. Suunnitelmaan on määritelty useita toimenpiteitä, joilla virkistys- ja matkailukäyttöä pyritään Saaristomerellä kehittämään ja vastaamaan mahdolliseen kasvavaan kävijämäärään. Toimenpiteitä ovat mm. matkailukäytön kehittäminen ja muutokset autiotupiin, tauko- ja telttailupaikkoihin sekä reitteihin. Luontomatkailun kehittäminen yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa vaikuttaa käyntimääriin ja viipymiin, mikä vaikuttaa positiivisesti paikallistalouteen. Myös alueen kävijöiden kokemat hyvinvointi- ja terveysvaikutukset kasvavat matkailu- ja virkistyskäyttöpalvelujen monipuolistuessa.

Suunnitelma kohdistuu Saaristomerellä valtion hallinnassa oleville alueille. Suunnittelualueeseen sisältyy kuitenkin 125 yksityistä luonnonsuojelualuetta, jotka toteuttavat Natura 2000 -ohjelmaa, mutta yksityismaiden ja -vesien osalta suunnitelma ei ole velvoittava. Etenevä luontokato ja ilmastonmuutos ja niiden aiheuttamat paineet luontotyypeille ja lajeille kuitenkin edellyttävät, että luonnonsuojelualueiden kytkeytyneisyyteen kiinnitetään huomiota myös suojelualueiden ulkopuolella, jotta lajit ja luontotyypit pystyvät mahdollisuuksien mukaan siirtymään alueelta toiselle. Toisaalta olemassa olevia luonnonsuojelualueita perustettaessa ei ole ollut saatavilla riittävää tietoa esimerkiksi vedenalaisten luontoarvokohteiden sijoittumisesta. Siksi suunnitelmaan on kirjattu muutamia toimenpiteitä, jotka kohdistuvat joko yhteisomisteisiin alueisiin, joissa Metsähallitus on valtion hallinnoimien alueiden osalta osakkaana tai kokonaan yksityisomisteisiin alueisiin. Niiden osalta on mahdollisia suojelua turvaavia toimia (esim. veneilyä helpottavien kiinnittymispojujen asennus yhteisille vesialueille) tarkoitus toteuttaa siltä osin, kuin yhteis- tai yksityisomisteisten alueiden osakkaat ovat erilaisiin toimenpiteisiin halukkaita. Rantavyöhykkeessä esiintyvä maankohoaminen ja sen vaikutukset alueiden hoitoon ja käyttöön (mm. rantalaidunnus, telttailualueet, hiekkakannakset) on myös pyritty huomioimaan suunnitelmassa.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen

Ilmastonmuutos on elinympäristöjen pirstoutumisen ja häviämisen ohella yksi tärkeimmistä luonnon monimuotoisuuden uhkista. Pohjoisilla seuduilla Suomi mukaan lukien muutoksen nopeus on vähintään kaksinkertainen globaaliin keskiarvoon verrattuna. Saaristomeren lajistoltaan ja luontotyypeiltään poikkeuksellisen monimuotoinen alue ja siten herkkä ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Ilmaston lämpeneminen ja sen myötä voimistuvat rehevöityminen ja umpeenkasvu vaikuttavat niin maa- ja vesilajistoon kuin virkistyskäyttöarvoihin. Lisäksi ilmastonmuutos heikentää kulttuuriperintöarvoja. Ilmastonmuutos on jo vaikuttanut Saaristomeren luontoon ja sen vaikutukset lisääntyvät yhä. Lämpöolojen ja sadannan muutokset sekä poikkeuksellisten sääolojen, kuten helle- ja kuivuusjaksojen yleistyminen ulottuvat myös Saaristomeren suojelualueille. Muutokset voivat vaikuttaa suojelualueiden eliöyhteisöihin huomattavasti ja aiheuttaa elinympäristöjen heikkenemistä ja häviämistä sekä lajiston monimuotoisuuden heikentymistä ja lisätä lajien uhanalaisuutta.

Ilmastonmuutos voi muuttaa merialueitamme merkittäväällä tavalla, mutta eri eliöiden ja monien prosessien kynnyksarvoista ilmastonmuutokselle ei vielä tiedetä tarpeeksi. Ilmastonmuutoksen myötä sademäärät lisääntyvät ympärivuotisesti. Sade huuhtoo mereen kasvavissa määrin humusta ja orgaanista

ainetta, joka samentaa ja tummentaa vesiä. Tämä muuttaa elinympäristöjä, niiden koostumusta ja heikentää nykyisten lajien elinolosuhteita niin pinnan alla kuin rantaluonnossa. Lisäksi valuma-alueelta mereen päätyvän ravinnekuorman lisääntyminen lisää entisestään sinileväkukintojen todennäköisyyttä, kestoa ja laajuutta. Veden lämmetessä mm. kalalajien koostumus muuttuu: kylmän veden lajit katoavat, tietyt lajit vähenevät ja lämpenemisestä sekä rehevöitymisestä hyötyvät särkikalat runsastuvat. Talvien lämmetessä jäätalvet harvinaistuvat ja siten itämerennorpan pesintä vaikeutuu. Jään kuluttavan voiman väheneminen myös edesauttaa ranta-alueiden umpeenkasvua. Ilmastonmuutos vaikuttaa monien lajien, mukaan lukien Saaristomeren avainlajit (esim. rakkohauru, sinisimpukka, meriajokas) ja harvinaisten lajien levinneisyyteen ja runsauksiin. Sekä rihmalevät että vieraslajit runsastuvat ja vievät elintilaa alkuperäiseltä lajistolta. Vieraslajit saattavat muuttaa koko mereistä ravintoketjua kokonaisvaltaisesti ja siten vaikuttaa epäsuorasti kalojen ja merilintujen ja hylkeiden kantoihin sekä kalastukseen. Saariston syvänteissä esiintyvä vuodenaikainen happivajaus voi lisääntyä tulevaisuudessa. Pohjanläheisen veden lämpötilan nousu, joka on jo havaittavissa, kiihdyttää hajoamisprosesseja ja hapenkulutusta.

Saaristomeren keskeiset arvot ovat monelta osin uhattuina ilmastonmuutoksen vaikutuksista. Siksi suunnitelman toimenpiteet pyrkivät vakauttamaan alueen luonnonolosuhteita ja täten edesauttamaan luonnon sopeutumiskykyä muutokseen ja samalla pitämään alueen ekosysteemipalvelut toimintakykyisenä. Alueen luontotyyppijä ja lajistoa seurataan päivittämällä luontotyyppi- ja laji-inventointeja tarvittaessa tai tietyin väliajoin sekä kehittämällä niiden seurantaa. Tutkimukset osoittavat, että ilmastonmuutokselle herkimpien lajien ja luontotyyppien suojelua voidaan tukea muodostamalla kattava luonnonsuojelualueverkosto eri kasvillisuusvyöhykkeille. Lisäksi suojelualueiden ulkopuolella tarvitaan toimia, jotka lisäävät lajien mahdollisuuksia siirtyä uusille alueille ilmaston muuttuessa. Saaristomeren suunnitelma koskee vain valtion hallinnassa olevia alueita, mutta siihen on kirjattu myös sellaisia toimenpiteitä, joilla pyritään edesauttamaan suojelun, elinympäristöjen ja lajien tilaa valtion hallinnassa olevien alueiden ulkopuolella.

Luontotyypit

Suunnittelualueen luontotyypit kuuluvat meren ja rannikon luontotyyppeihin, joihin vaikuttavat sekä sisämaan että meren ekosysteemit. Siten myös ilmastonmuutoksen vaikutukset tulevat muutoksina maalta, mereltä ja ilmasta. Suojelualueilla on luonnonhoidon ja ennallistamisen keinoin mahdollista hidastaa ilmastonmuutokselle altistuvien lajien ja luontotyyppien häviämistä tai heikentymistä. Tavoitteena on edesauttaa heikossa tilassa olevien elinympäristöjen ja luontotyyppien hyvän tilan saavuttamista sekä ylläpitää hyvässä tilassa olevia elinympäristöjä ja luontotyyppijä. Niiden tilaa pyritään parantamaan Saaristomerellä maa- ja meriluonnon osalta monipuolisesti erilaisilla luonnonhoidon toimenpiteillä. Esimerkiksi lisääntyvä kesäaikainen kuivuus on uhka pienialaisille luontotyypeille, mutta asianmukaisella hoidolla sen vaikutuksia voidaan lieventää. Kuivuuden torjunta edellyttää hoidon lisäämistä ja hoitotapojen kehittämistä sekä uusien hoitotapojen nopeaa omaksumista. Saaristomerellä avoimien alueiden umpeenkasvu on suurin maaluontotyyppijä köyhdyttävä tekijä. Luonnonhoidon toimenpiteet ovat avainasemassa umpeenkasvun torjunnassa.

Suojelu- ja hoitotoimien kohdentamisen kannalta on tärkeää tunnistaa ne alueet ja luontotyypit, jotka reagoivat herkimmin ilmastonmuutokseen sekä ne, joilla vaikutuksia voidaan lieventää suojelu- ja hoitotoimin. Jotta hoitotoimet voitaisiin sopeuttaa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin suunnitelmallisesti, tulisi hoitotoimien tuloksellisuutta tarkistaa säännöllisesti. Tämä edellyttää nykyistä monipuolisempaa lajistonseurantaa. Sopeutuminen ilmastonmuutokseen edellyttää elinympäristö- ja populaatioverkostojen vahvistamista sekä näiden maantieteellisen siirtymisen turvaamista. Jatkuo niin pinnan alla kuin yläpuolella takaa lajeille ja elinympäristöille sopivia esiintymisalueita nykyisten alueiden ulkopuolelle. Saaristomerellä tämä tarkoittaa esimerkiksi elinympäristöjen kunnostamista ylempänä saarella, sisempänä saaristossa tai että taataan siirtymäreittejä Selkämeren tai Suomenlahden suuntaan.

Lajit

Ilmastonmuutoksen vaikutuksista Saaristomeren lajistoon tiedetään vielä melko vähän ja siksi luonnon-suojelun toimenpiteisiin on kirjattu runsaasti seurantoja, joiden avulla päästään kiinni lajeissa ja luontotyypeissä tapahtuviin muutoksiin. Luonnonhoidon toimenpiteitä voidaan tietyiltä osin myös sopeuttaa ilmastonmuutokseen (kts. luonnonhoidon yleissuunnitelma).

Lajien siirto- ja palautusistutusten tavoitteena on edesauttaa heikossa tilassa olevien elinympäristöjen ja luontotyyppien hyvän tilan saavuttamista ja siten edesauttaa ilmastonmuutokselle altistuvia lajeja ja luontotyyppisiä. Esimerkiksi meriympäristöön suunnitellut meriajokkaan ja näkipartaisten siirtoistutukset auttavat näiden lajien selviämistä ja palautumista alueilla, joilla niiden luontainen leviäminen on erityistä johtuen mahdotonta tai liian hidasta. Itämerennorpan pesintöjen onnistumista jäätälvien vähe- tessä voidaan avittaa keinopesiä rakentamalla.

Ilmastonmuutoksen suorat ja epäsuorat vaikutukset lisäävät ja ovat lisänneet vieraslajien määrää myös Saaristomerellä. Suunnitelmaan kirjatut vieraslajien seuranta- ja torjuntatoimenpiteet (mm. valkohäntäkauris, vieraspedot, kurturuus) parantavat alkuperäisten lajien selviytymismahdollisuuksia ilmastonmuutoksen aiheuttamissa ristipaineissa. Saaristolinnuston kannalta vieraspetopyynnit ovat erittäin keskeisiä kantojen tilan säilyttämiseksi tai parantamiseksi. Vieraslajien torjuntatyössä on tärkeää pyrkiä tunnistamaan haitallisimmat mahdollisesti leviävät uudet vieraslajit ja jalansijaansa ja haittavaikutuksiin todennäköisesti vahvistavat lajit. Kalojen lisääntymisolosuhteita pyritään parantamaan kalojen kutu- ja elinympäristöjen inventoinneilla, kunnostuksilla sekä luomalla uusia elinympäristöjä yhteistyössä eri tutkimusorganisaatioiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Muut arvot

Lisääntynyt sateisuus ja tuulisuus aiheuttavat enenevästi kosteusvaurioita kulttuurihistoriallisesti arvokkaille rakennuksille ja rakennelmille. Rakennusosien elinkaaret lyhenevät, kun rakenteet jäätyvät ja sulavat toistuvasti talvikauden aikana. Rakennusten sisäilman kosteuden säätely on entistä vaativampaa. Lisäksi tuhohyönteiset ja lahottajasienet lisääntyvät ja aiheuttavat rakennuskannalle haittoja ilmaston muuttuessa. Suunnittelualan rakennuskannan kunnossapidon ja seurannan avulla lyhennetään korjausvelkaa ja sopeudutaan ilmastonmuutokseen. Suunnitelmassa on pyritty huomioimaan Metsähallituksen toiminnan kokonaisvaltaisia ilmastovaikutuksia. Esimerkiksi saaristossa liikkuminen ja siihen käytettävä kalusto sekä huolto-, uudis- ja korjausrakentaminen pyritään toteuttamaan mahdollisimman ilmastoviisaasti.

Virkistyskäytön huolto- ja ylläpitotoimissa on oleellista vähentää huollon tarvetta suunnitelluilla ja laadukkailla palveluilla, hyväkuntoisilla rakenteilla, sekä ympäristökasvatuksella. Polttopuun säästäminen ja roskattoman retkeilyn periaatteiden noudattaminen vähentävät huollon tarvetta, sillä iso osa alueen huollosta on polttopuu- ja vessahuoltoa sekä saariin jätetyn (ja meren muualta tuoman) roskan tuontia. Ilmastonmuutoksen myötä kesän kuivuusjaksot ja maastopalovaroitukset pitenevät. Siten tulente-kopaikkojen sijoitteluun, niiden ympäristön turvallisuuteen ja maastopalovaroituksista viestintään joudutaan jatkossa kiinnittämään enemmän huomiota. Säiden äärevöityminen (mm. myrskyjaksot) heijastuvat suoraan virkistys- ja matkailukäyttöön: väki pakenee myrskyjen alta pois ja siten vaikeuttaa yritystoimintaa alueella. Saaristomeren rehevöityminen ja hellejaksot heikentävät virkistyskäyttöä voimakkaasti. Se vaikuttaa niin virkistyskalastukseen kuin kävijöiden luontokokemukseen, mutta suojelualan sisäpuolella rehevöitymisen torjuntaan on vain vähän tehtävissä.

VI Suunnitelman seuranta

Suunnitelman seuranta toteutetaan osana laajempaa suojelualueiden tilan seurantaa, ja siinä käytetään Metsähallituksessa hyväksytyjä mittareita. Virkistyskäytön ja luontomatkailun ympäristövaikutuksia arvioidaan myös menetelmällä, joka perustuu hyväksyttävän muutoksen rajan (Limits of Acceptable Change, LAC) määrittämiseen. Hoito- ja käyttösuunnitelman osalta seurataan suunnittelualan yleisen tilan lisäksi suunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista sekä suunnitelman vaikuttavuutta. Joitakin mittareita seurataan vuosittain. Laajemmin suunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista sekä suunnitelman vaikuttavuutta eli suunnitelmassa asetettujen päämäärien toteutumista arvioidaan määräajoin, noin viiden vuoden välein. Samassa yhteydessä päätetään myös suunnitelman päivittämisestä kokonaan tai osittain.

Osallistaminen

Hoito- ja käyttösuunnittelu on Metsähallituksen sekä ympäristöhallinnon periaatteiden mukaista osallistavaa suunnittelua. Osallistumistilaisuuksia ja palautemahdollisuuksia järjestetään koko suunnittelu-prosessin ajan. Tavoitteena on saada mahdollisimman paljon tietoa, taitoa sekä näkemyksiä pohjaksi hoidon ja käytön ratkaisuille. Keskustelun avulla pyritään saamaan tavoitteille ja toiminnalle yleinen hyväksyntä sekä luomaan pysyvä yhteistyö ja vuorovaikutus eri toimijoiden kesken.

Suunnitelmassa on osallistamisten tulosten pohjalta huomioitu mm.

- Tutkimusyhteistyön kehittäminen, tukikohtaverkoston mahdollinen käyttö alueen hoitoa ja käyttöä tukevassa sidosryhmien työssä silloin, kun Metsähallitus ei itse majoitusta tarvitse
- Luonnonhoidon ja vapaaehtoistyön kehittäminen
- Laidunturvallisuuden parantaminen
- Paikallisen eräkuulttuurin ylläpito ja mahdollistaminen asetusten sallimissa rajoissa
- Telttailualueiden laajentaminen erityisesti melojien näkökulmasta
- Matkailuyrittäjien toimintaedellytysten parantaminen
- Liikkumisrajoitusalueiden ja syrjävyöhykkeiden huomiointi
- Ihmisten tietoisuuden lisääminen mm. suojelualueiden sijainnista ja rajoituksista
- Virkistyskäyttäjien iltarauhan mahdollistaminen satama-alueilla (järjestyssääntökirjaus).

Vahvistaminen

Metsähallituksen osalta suunnitelman hyväksyy Metsähallituksen luontopalvelujohtaja. Tämän jälkeen suunnitelman vahvistaa ympäristöministeriö.

Lisätietoa suunnittelusta

Projektipäällikkö: Anna Arnkil (Alueiden hallinta) 1.11.2020–14.8.2022, Martina Reinikainen (Alueiden hallinta) 14.8.2022–15.10.2023, Anna Arnkil (Luonnon- ja kulttuuriperinnönsuojelu) 16.10.2023–31.5.2024.

Muu projektiryhmä: LKS (luonnon- ja kulttuuriperinnönsuojelu): Arnkil Anna, Arponen Heidi, Mussaari Maija, Tuovinen Tapani, Vösa Roland. LVM (luonnon virkistys- ja matkailukäyttö): Lehtonen Laura ja Löfroth Trygve (10/2022 asti), Forsström Sanja 10/2022 alkaen, Eräpalvelut: Andersson Simon. Projektiryhmää on luotsannut Annukka Rasinmäki.

HKS-raportin koontiin ovat osallistuneet projektiryhmän lisäksi: Honkanen Veijo, Jaskari Markus, Kolehmainen Kimmo, Leikas Päivi, Malmberg Sampsa, Kypärä Timo, Kyrö Kukka, Rasinmäki Annukka ja Tainio Esko.

Kartat: Hoikkala Joonas, Määttä Jyrki, Turkia Tytti, Vesterbacka Raisa

Hanke: CoastNet LIFE (LIFE17 NAT/FI/000554).

Virkistyskäytön kestävyysarviointi (LAC): Pälvimäki Päivi (Coastal Bootcamp -hanke), Wennström Carina ja projektiryhmä.

Saaristomeren kansallispuiston ja Seilin saariston luonnonsuojelualueen järjestyssääntöjen laadinta: Raisa Vesterbacka, Annukka Rasinmäki ja projektiryhmä

Saaristomeren alueen hoito- ja käyttösuunnitelman yhteistyöryhmään nimetyt edustajat:

- Kemiönsaaren kunta: elinkeinojohtaja Erik Lund
- Naantalin kaupunki: viestintä- ja kehittämispäällikkö Tiina Rinne-Kylänpää / luontoasioiden suunnittelun yhteistyöhenkilö ympäristöpäällikkö Saija Kajala.
- Paraisten kaupunki: matkailupäällikkö Benjamin Donner / Viveca Smeds-Aalto
- Saaristomeren biosfäärialue: biosfäärialueen koordinaattori Katja Bonnevier
- Varsinais-Suomen ELY-keskus, ympäristöyksikkö: Leena Lehtomaa ja Jens Skog
- Varsinais-Suomen ELY-keskus, kalatalousyksikkö: kalastusmestari Paavo Suominen / kalastusbiologi Leena Rannikko
- Varsinais-Suomen liitto: erikoissuunnittelija Timo Juvonen / kehittämispäällikkö Malla Rannikko-Laine.

Koko hoito- ja käyttösuunnitelma löytyy nettisivulta (<https://www.metsa.fi/projekti/saaristomeren-hoidon-ja-kayton-suunnittelu/>), tai sen saa pyytämällä Metsähallituksen kirjaamosta (kirjaamo@metsa.fi). Natura-alueiden tila-arvioinnit (NATA) ovat saatavissa Metsähallituksen kirjaamosta.